T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

DİB YAYINLARI ÇOCUK KİTAPLARININ DUYARLIK EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Havva Müslime AKTAŞ
ORCID: 0009-0000-8070-8495

Danışman
Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN
ORCID: 0000-0002-2452-1252

Konya – 2026

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tez Jüri Üyeleri

Öğrencinin	Adı Soyadı	Havva Müslime Aktaş
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	DİB Yayınları Çocuk Kitaplarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan DİB Yayınları Çocuk Kitaplarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi başlıklı bu çalışma 20/07/2026 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	**Danışman ve Üyeler**	
	Unvanı	**Adı ve Soyadı**
1	Doç. Dr.	İrfan Erdoğan (Danışman)
2	Doç. Dr.	Saadet İder (Üye)
3	Doç. Dr.	Mustafa Başkonak (Üye)

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Havva Müslime Aktaş
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	DİB Yayınları Çocuk Kitaplarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

ÖN SÖZ

Bu araştırmada "Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan çocuk kitaplarında hangi duyarlıklar ne sıklıkla işlenmiştir?" temel probleminden yola çıkarak 19 kitap incelenmiştir.

Bu bağlamda öncelikle çocuk ve çocukluk kavramı, çocuk edebiyatı ve tarihçesi, duyarlık, duyarlık eğitimi, din eğitiminde duyarlık eğitiminin yeri ve önemi açıklanmış; duyarlık iletileri ve bu iletilerin hangi duyarlık kategorisinde olduğu tespit edilmiş; Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan çocuk kitaplarının duyarlık eğitimindeki rolü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Alan bilgisi ve çalışma disiplini ile tez döneminin her aşamasına ışık tutan, tez yazım sürecinde dönütleriyle desteğini esirgemeyen, sabırla her soruyu açıklayan, akademide attığım ve atacağım adımlarda örnek alacağım değerli danışman hocam Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN'a teşekkür ederim. Ayrıca süreçte verdiği destek ve kıymetli yol göstericiliği için Doç. Dr. Fatih TURANALP'e ve tez jürimde yer alan Doç. Dr. Mustafa BAŞKONAK ile Doç. Dr. Saadet İDER'e yapıcı eleştirileriyle sunmuş oldukları katkılar için teşekkür ederim.

Henüz küçük bir çocukken beni nitelikli kitaplarla tanıştıran kıymetli anne babam Emine AKTAŞ ve Mustafa AKTAŞ'a; desteklerini hayat boyu hissettiğim kardeşlerime, çocuk yayımcılığına ilgimi artıran ve bakış açımı değiştiren sevgili öğrencilerime, süreç boyunca desteklerini esirgemeyen, yapabileceğime olan inancımı tazeleyen sevgili Habibe KELLECİ'ye teşekkür ederim.

Havva Müslime AKTAŞ

Temmuz 2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **v**

İÇİNDEKİLER ..... **vi**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **x**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xi**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xii**

ÖZET ..... **xiii**

ABSTRACT ..... **xiv**

BİRİNCİ BÖLÜM **1**

GİRİŞ **1**

1.1. Problem Durumu 2

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi 3

1.3. Kapsam ve Sınırlılıklar 5

İKİNCİ BÖLÜM **6**

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve ALANYAZIN **6**

2.1. Çocuk ve Çocukluk 6

2.2. Çocuk Edebiyatı 7

2.2.1. Çocuk Edebiyatı Türleri 9

2.2.1.1. Oyuna dayalı türler 9

2.2.1.2. Meraka dayalı türler 10

2.2.1.3. Hayale dayalı türler 10

2.2.2. Dünyada Çocuk Edebiyatı 11

2.2.3. Türkiye'de Çocuk Edebiyatı 12

2.2.4. Dinî İçerikli Çocuk Edebiyatı 13

2.3. Duyarlık Eğitimi 14

2.4. Çocuk Edebiyatının Duyarlık Eğitimine Etkisi 16

2.5. Din Eğitiminin Duyarlık Eğitimine Etkisi 17

2.6. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarında Çocuk Kitaplarının Yeri 18

2.7. Araştırma Konusuyla İlgili Belli Başlı Çalışmalar 19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **24**

YÖNTEM **24**

3.1. Araştırma Deseni 24

3.2. Veri Kaynağı 24

3.3. Veri Toplama Süreci 29
3.4. Veri Analizi 29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 31
BULGULAR 31
4.1. Eser Bazında Duyarlık Eğitimi Bulguları 35
4.1.1. Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı 35
4.1.2. Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet 37
4.1.3. Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor 38
4.1.4. Fesleğen Sokağı 39
4.1.5. Anne Arı Neredeymiş? 40
4.1.6. Farkındalık Öyküleri- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni 41
4.1.7. Şiirlerle Peygamberim 42
4.1.8. Tavşi ve Dostları 43
4.1.9. Şehri Görmek İsteyen Balık 44
4.1.10. Süt Şişeleri 45
4.1.11. Kukla Misket İneklerin Gösterisi 46
4.1.12. Bak Şu Saate 47
4.1.13. Minik Oruç Yıldızı 48
4.1.14. Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii 49
4.1.15. Sıfır Atık Ekibi 50
4.1.16. Eyyüp Peygamberin Hikâyesi 51
4.1.17. Çöl Masalı 52
4.1.18. En Sağlam İp 53
4.1.19. Camili Göl 54
4.2. Duyarlık Eğitimi Türleri Bakımından Bulgular 55
4.2.1. Dilsel Duyarlık 55
4.2.2. Kadına Duyarlık 56
4.2.3. Barışa Duyarlık 56
4.2.4. İyilik Yapmaya Duyarlık 57
4.2.5. Aile Bireylerine Duyarlık 58
4.2.6. İnsana ve İnsan Mutluluğuna Duyarlık 59
4.2.7. Paylaşmaya Duyarlık 60
4.2.8. Yoksul İnsanlara Duyarlık 61

4.2.9. Hayvanlara Duyarlık 61
4.2.10. Toplumsal Huzura Duyarlık 62
4.2.11. Yardımlaşmaya Duyarlık 63
4.2.12. Emeğe ve Çalışkanlığa Duyarlık 64
4.2.13. Aşka ve Sevgiye Duyarlık 65
4.2.14. Hakka, Hukuka ve Adalete Duyarlık 66
4.2.15. Çocuğa ve Çocukluğa Duyarlık 67
4.2.16. Hayale ve Düş Gücüne Duyarlık 68
4.2.17. Anneye Duyarlık 68
4.2.18. Vatana Duyarlık 69
4.2.19. Temel Yaşam İhtiyaçlarına Duyarlık 70
4.2.20. Bilime Duyarlık 70
4.2.21. Sanata Duyarlık 71
4.2.22. Doğaya Duyarlık 72
4.2.23. Sağlığa Duyarlık 73
4.2.24. Kişiye Özgü Özelliklere Duyarlık 74
4.2.25. Özgüvenli Olmaya Duyarlık 74
4.2.26. Özgürlüğe Duyarlık 75
4.2.27. Mesleklere Karşı Duyarlık 76
4.2.28. Dürüst Olmaya Duyarlık 76
4.2.29. Kitap Okumaya Karşı Duyarlık 77
4.2.30. Ölüme Karşı Duyarlık 77
4.2.31. Arkadaşlığa ve Dostluğa Duyarlık 78
4.2.32. İnsan İlişkilerine Karşı Duyarlık 79
4.2.33. Umutlu Olmaya Karşı Duyarlık 80
4.2.34. Fedakâr Olmaya Duyarlık 80
4.2.35. İbadetlere Duyarlık 81
4.2.36. Ahirete Duyarlık 81
4.2.37. Allah'a Güvene Duyarlık 82
4.2.38. Şükretmeye Karşı Duyarlık 83
4.2.39. Peygamberlere Duyarlık 84
4.2.40. Temiz Olmaya Duyarlık 84
4.2.41. Dua Etmeye Duyarlık 85

4.2.42. Kur'an-ı Kerim'e Duyarlık 86
4.3. Eserlerde Anlatı Yapısı Bakımından Ön Plana Çıkan Bulgular 87

BEŞİNCİ BÖLÜM 90

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 90
5.1. Sonuç ve Tartışma.....90
5.2. Öneriler 94

KAYNAKÇA 97

EKLER 102
Ek 1: DİB Yayınları Son On Yıl İçinde Yayımlanmış Çocuk Kitapları Listesi 102
Ek 2: Duyarlık Eğitimi Eser İnceleme Formu (Örnek Alıntılar) 112

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: DİB Yayınları Çocuk Kitapları İncelenen Eserler Listesi ve Özellikleri ... 25
Tablo 2: DİB Yayınları Çocuk Kitaplarında Tespit Edilen Duyarlık Kategorileri ve Bu Duyarlık Kategorilerinin İşlenme Sıklığı 31

KISALTMALAR LİSTESİ

a.s.: Aleyhisselâm

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

s.a.v.: Sallallâhu aleyhi ve sellem

TDK: Türk Dil Kurumu

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TÜBA: Türkiye Bilimler Akademisi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı adlı kitaba ilişkin bulgular... 36
Şekil 2: Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet adlı kitaba ilişkin bulgular 37
Şekil 3: Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor adlı kitaba ilişkin bulgular..... 38
Şekil 4: Fesleğen Sokağı adlı kitaba ilişkin bulgular 39
Şekil 5: Anne Arı Neredeymiş? adlı kitaba ilişkin bulgular 40
Şekil 6: Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni adlı kitaba ilişkin bulgular..... 41
Şekil 7:Şiirlerle Peygamberim adlı kitaba ilişkin bulgular 42
Şekil 8: Tavşi ve Dostları adlı kitaba ilişkin bulgular..... 43
Şekil 9:Şehri Görmek İsteyen Balık adlı kitaba ilişkin bulgular..... 44
Şekil 10:Süt Şişeleri adlı kitaba ilişkin bulgular 45
Şekil 11: Kukla Misket İneklerin Gösterisi adlı kitaba ilişkin bulgular..... 46
Şekil 12: Bak Şu Saate adlı kitaba ilişkin bulgular 47
Şekil 13: Minik Oruç Yıldızı adlı kitaba ilişkin bulgular..... 48
Şekil 14: Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii adlı kitaba ilişkin bulgular 49
Şekil 15: Sıfır Atık Ekibi adlı kitaba ilişkin bulgular..... 50
Şekil 16: Eyyüp Peygamberin Hikâyesi adlı kitaba ilişkin bulgular..... 51
Şekil 17:Çöl Masalı adlı kitaba ilişkin bulgular..... 52
Şekil 18: En Sağlam İp adlı kitaba ilişkin bulgular..... 53
Şekil 19: Camili Göl adlı kitaba ilişkin bulgular..... 54

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Din Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

DİB YAYINLARI ÇOCUK KİTAPLARININ DUYARLIK EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Havva Müslime AKTAŞ

Bu çalışmanın amacı Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan çocuk kitaplarında duyarlık eğitiminin yerini ortaya koymaktır. Duyarlık, bireyin kendi yaşantısının dışındaki durumları fark etmesi, gerektiğinde tepki göstermesi ve çevresine karşı bilinçli bir tutum geliştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Toplumun kendi dinamiklerini ve ahlakî değerlerini koruyabilmesi için olumsuzluklar ve haksızlıklar karşısında sessiz kalmaması; dinî değerlere, kültürel ve evrensel değerlere, çevresine ve kendisine sahip çıkması gerekmektedir. Barışa, aileye, insana, hayvana, toplumsal normlara, emeğe, adalete, doğaya, sağlığa, ahirete, Allah'a güvene, şükretmeye, peygamberlere, dua etmeye, Kur'an'a duyarlık gibi kategoriler bu gereklilikleri desteklemektedir. Çocukların yaşadıkları ortama ve çevrelerine karşı duyarlı bireyler olarak yetiştirilmesi, ebeveynlerin ve eğitimcilerin temel sorumlulukları arasında yer almaktadır. Duyarlık eğitiminin temel yöntemi olan sezdirme, çocuk edebiyatını bu alanda etkili bir materyal hâline getirmektedir. Dinî içerikli çocuk yayınları alanında öne çıkan kurumlardan biri Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. 2000'li yıllarda dinî içerikli çocuk kitaplarına yönelik talebin artması, Başkanlığın bu alandaki sorumluluğunu genişletmiştir. Başkanlık, çocuk kitapları yayıncılığına ağırlık vermiş ve bu alandaki editöryal çalışmalarını yıllar içinde hızlandırmıştır. Araştırmanın veri kaynağını, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından son on yıl içinde yayımlanan çocuk kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. İncelenen eserler, alanyazından yararlanılarak oluşturulan 42 maddelik duyarlık kategorileri çerçevesinde içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan çocuk kitaplarının birbirinden farklı duyarlık alanlarını desteklediği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda incelenen eserlerde en sık kodlanan kategorilerin peygamberlere, Allah'a güvene, dua etmeye ve ibadetlere duyarlık olduğu; bazı çalışmalarda ise paylaşma, yardımlaşma ve dürüstlük gibi evrensel değerlerin dinî değerlerle iç içe sunulduğu görülmüştür. Duyarlık kategorilerinin dengeli dağıldığı eserlerin nitelikli çocuk kitabı ölçütlerine daha yakın olduğu, frekans yoğunluğunun tek başına niteliği güvence altına almadığı, öğüt verme refleksinin ise son yıllara doğru azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Duyarlık, Duyarlık Eğitimi, Çocuk Edebiyatı, DİB Yayınları Çocuk Kitapları.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Social Sciences
Department of Philosophy and Religious Sciences
Discipline of Religious Education
Master Thesis

AN EXAMINATION OF CHILDREN'S BOOKS PUBLISHED BY THE PRESIDENCY OF RELIGIOUS AFFAIRS IN TERMS OF SENSITIVITY EDUCATION

Havva Müslime AKTAŞ

The aim of this study is to reveal the place of sensitivity education in children's books published by the Presidency of Religious Affairs. Sensitivity is defined as the individual's ability to notice situations beyond his or her own experience, to respond to them when necessary, and to develop a conscious attitude toward his or her surroundings. In order for a society to preserve its own dynamics and moral values, it must not remain silent in the face of wrongdoing and injustice; it must uphold religious, cultural and universal values as well as its environment and itself. Categories such as sensitivity to peace, the family, human beings, animals, social norms, labor, justice, nature, health, the hereafter, trust in Allah, gratitude, the prophets, prayer and the Qur'an support these requirements. Raising children as individuals who are sensitive to the environment and the surroundings in which they live is among the fundamental responsibilities of parents and educators. Implicit conveyance, the principal method of sensitivity education, renders children's literature an effective material in this field. One of the prominent institutions in the field of religiously themed children's publications is the Presidency of Religious Affairs. The growing demand for religiously themed children's books in the 2000s broadened the Presidency's responsibility in this area; the institution placed greater emphasis on children's book publishing and accelerated its editorial activities over the years. The data source of the study consists of the children's books published by the Presidency of Religious Affairs over the last ten years. A case study design, one of the qualitative research methods, was employed in the research. The works examined were subjected to content analysis within the framework of a 42-item set of sensitivity categories developed on the basis of the relevant literature. The findings indicate that the children's books published by the Presidency of Religious Affairs support a range of different areas of sensitivity. The most frequently coded categories in the works examined were sensitivity to the prophets, to trust in Allah, to prayer and to acts of worship, while in some works universal values such as sharing, solidarity and honesty were presented in conjunction with religious values. It was concluded that works in which the sensitivity categories are distributed in a balanced manner come closer to the criteria of quality children's literature, that frequency density alone does not guarantee quality, and that the didactic tendency has decreased in recent years.

Keywords: Religious Education, Sensitivity, Sensitivity Education, Children's Literature, DİB Publications Children's Books.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Duyarlık, Türk Dil Kurumu'nun hazırladığı Türkçe Sözlük'te (TDK, 2026) "duyum ve duyguları algılayabilme yeteneği" olarak geçmektedir. Duyarlık, insanın yalnızca kendi yaşamıyla ilgilenmeyip çevresindeki diğer insanların yaşadığı sorunların ve duyguların da farkında olması durumudur.

Terim anlamı ise kişinin sadece kendisine yapılan haksızlığa değil başkalarına yapılan haksızlıklara ve kötülüklere kayıtsız kalmaması ve eş duyumsal bir ilişkiye girerek bunlara karşı çıkmasıdır. Duyguları algılayabilme yeteneği ayrıca insana ve doğaya bilinçle, sağduyuyla, anlayışla, sevgiyle, hoşgörüyle yaklaşabilmektir (Aslan, 2023, s. 14).

Duyarlık eğitimi "İnsanı yaşadığı toplum ve dünyadaki olaylara, olgulara, sorun ve çıkmazlara, yaşama, insana ve doğaya karşı edebiyat yapıtlarının sezdirimleriyle duyarlı kılmaya yönelik eğitim" olarak tanımlanmaktadır. Duyarlık eğitimi bireylerin yaşamları dışında olanlarla alakadar olmalarını; diğerkâmlığı, başkalarına yapılan haksız tutumlara karşı kayıtsız kalmamayı, insana, çevreye ve çevresinde olanlara bilinçli bir farkındalıkla, sevgi ve saygıyla yaklaşmalarını sağlayan eğitimdir (Aslan, 2023, s. 15).

Başkasının acılarını duyabilen hoşgörülü, barışçıl, insani değerlere sahip çocuklar yetiştirmek isteyen duyarlı anne babalar, öğretmenler, öğretmen adayları, alanla ilgilenen araştırmacılar için duyarlık eğitimi önem arz etmektedir. Duyarlık, diğerkâmlığı, birbirinin farkında olmayı, sadece bireysel dünyada yaşamayıp başka açılardan da bakabilmeyi esas almaktadır (Uzun, 2023, s. 6).

Duyarlık eğitiminin sezdirerek okurda farkındalık oluşturma yöntemi edebiyatın hayattan izler taşıyan, empati kurduran yönüyle örtüşmektedir. Edebiyat, içinde hayatın gerçekliğinden örnekler bulabileceğimiz kurmacanın büyülü dünyasını yansıtır. Okur büyülü kurmacanın her ne kadar farkında olsa da hayattan izler taşıyan eserin etkisinden kendisini uzak tutamaz. İşte burada duygu dünyasını açık bir biçimde etkileyen durumlar ve sonuçlar oluşur. Okur, değerler ile insan hayatı üzerine düşünmeye, insanı insan yapan yapı taşlarını ölçüp tartmaya başlar. Edebiyatın insani

değerleri hatırlatan yönü, duyarlık eğitimi için elverişli bir yardımcıya dönüşmesini sağlamaktadır (Akgün, 2024, s. 1).

Alan yazında duyarlık eğitimi ve öz duyarlık kavramlarının; Millî Eğitim Bakanlığı eğitim programları, çocuk edebiyatı, psikoloji başlıklarıyla beraber incelendiği görülmektedir. Çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi üzerine yapılmış çalışmalar mevcuttur (Akgün, 2024; Aras & Karagöz, 2022; Baran, 2022; Başboğa, 2022; Candan, 2024; Çinpolat, 2021; Demirtaş, 2021; Evsen, 2019; Kibris, 2019; Sezer, 2021a; Süngü, 2022; Tayşi, 2019; Uzun, 2023). Din eğitimi ve duyarlık eğitimini Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı yaygın ve örgün eğitimde gerek ders kitaplarıyla gerekse yardımcı materyallerle uyguladığı görülmektedir. Bu çalışmada ise daha önce alan yazında çalışılmamış olan DİB tarafından yayımlanan çocuk kitaplarından son 10 yılda yayınlanmış olan belirli kitaplar seçilerek duyarlık durumları incelenecektir.

1.1. Problem Durumu

Duyarlık sözcüğü, Aslan'ın (2023) kitabında yalnızca kendi yaşamıyla ilgilenmeyip başkalarının yaşadıkları sorunların ve duyguların farkında olma, başkalarına yapılan haksızlıklara ve kötülüklere kayıtsız kalmama hâli olarak açıklanmıştır. Bu hal insanı menfaat merkezli bakış açısından çıkararak diğerkâmlığı öğretmektedir. Yardımseverlik, îsâr, sadaka, zekât gibi kavramların ön planda olduğu İslâm kültürü duyarlık eğitiminin tanımıyla doğrudan örtüşmektedir.

"Komşusu açken tok yatan bizden değildir." (Buhârî, 2001, Edeb, 28). "Birbirinizden nefret etmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları, birbirinizle kardeş olun." (Buhârî, 2001, Edeb, 62) gibi hadisler Hz. Peygamber tarafından sık sık dile getirilmiştir. Günümüzde Müslümanların okuyup öğrendiği, kendisine yol haritası olarak belirlediği bu öğretilerle yazılı yayınlarda sıkça karşılaşılmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığının camiler ve Kur'an kurslarında kullanmış olduğu materyallerde bu hadislere sık sık rastlanmaktadır. Yaygın eğitim faaliyetleri içerisinde kullanılan materyallere bakıldığında bu materyaller yoluyla duyarlık eğitimine yer verildiği görülmektedir.

Gerek ders kitaplarında kullanılan şiir ve hikâyeler, gerekse Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlarının kurslarda kullanımının teşvik edilmesi, bu materyallerin duyarlık eğitimi açısından incelenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Çocuk edebiyatı yaygın eğitim kapsamında öğrencilerin gelişimlerini desteklemek ve din eğitiminin öğretimini etkili kılmak üzere Diyanet İşleri Başkanlığınca destekleyici bir öğretim materyali olarak kullanılmaktadır. Bu çerçevede, çocuk yayıncılığı alanındaki pek çok kuruluştan biri olan Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan çocuk kitaplarında duyarlık eğitiminin nasıl yer aldığı incelenmek üzere ele alınmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan pek çok çocuk edebiyatı eseri mevcuttur (bk. Ek 1). Bu eserlerin bazıları alan yazında çocuğa görelik, kaynaklara uygunluk, eğitsellik, dil ve üslup, işlevsellik bakımından incelenmiş olup (Turanalp, 2017; Zırh, 2023) duyarlık eğitimi bağlamında incelenmemiştir. Bu çerçevede araştırmanın temel problemi, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından son on yıl içinde yayımlanmış 19 çocuk kitabının duyarlık eğitimi bakımından incelenmesidir.

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

- DİB tarafından yayımlanan çocuk kitaplarında duyarlık unsurları yer almakta mıdır?
- DİB tarafından yayımlanan çocuk kitaplarında duyarlık unsurlarının kullanım sıklığı nedir?
- DİB tarafından yayımlanan çocuk kitaplarında duyarlık unsurları nasıl yer almaktadır?

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, dinî içerikli çocuk kitapları yayıncısı olan -aynı zamanda bünyesinde bulunduğu kurum ülke genelinde din eğitimi hizmeti veren- DİB'in yayımlamış olduğu çocuk kitaplarını duyarlık eğitimi bakımından incelemektir.

Çocuk edebiyatının temel kaynağı çocuk ve çocukluktur. Bu alanda verilen eserler çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun olmalıdır. Çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtmalı; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştirmelidir. Ayrıca çocuğa okuma alışkanlığı kazandırırken edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı

sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır (Evsen, 2019, s. 3).

Din eğitiminin çocuk edebiyatına yansıyan kısmında dikkat edilmesi gereken özellikler bulunmaktadır. Aslan (2023) çocuk edebiyatında verilmek istenen mesajın didaktik bir dil kullanılmadan verilmesi konusunun öneminden bahsetmiştir. Bu önemli konunun dinî içerikli kitaplarda da önemsendiğini alan yazında yapılan çalışmalarda görmekteyiz (Zırh, 2023).

Çocuklar için kaleme alınan dinî içerikli eserlerde bulunması gereken pek çok özellik vardır (Turanalp, 2017, s. 2). Bunlar:

- Dinî kaynaklara uygunluk,
- Çocuğa görelik,
- Eğitsellik,
- Dil ve üslup,
- Görsellik ve
- İşlevselliktir.

Çocuk edebiyatı alanına emek veren sanatçıların okurları farklı konularda duyarlı kılma çabaları öğreticiliğe dönüşmemelidir. Sanatçıların tüm yaşam gerçekliklerine eşit mesafeden yaklaşmaları ve bu gerçeklikleri kurguda yer alan karakterler aracılığıyla sezdirmeleri önemli görülmektedir. Zira kitabın kendisine öğretici diliyle seslendiğini gören çocuklarda duyarlık eğitimi bilişsel düzeyde kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Duyarlık eğitimi, bir başkasının duyu ve duyumlarıyla empati kurabilme hali olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla empati becerisinin gelişmesi için okurun içselleştirebileceği, inandırıcılığı yüksek olaylar ve karakterler aracılığıyla değerler dizgesi çeşitliliği sunulmalıdır. Duyarlık eğitimi edebiyat üzerinden insana özgü olan bu değerlerin ne kadar önemli olduğunu sezdirir (Baran, 2022, s. 59).

İfade edilen çocuk edebiyatı özelliklerinin eserler üzerindeki değerlendirmesi Din Eğitimi alan yazında Turanalp (2017) ve Karatoprak (2021) gibi isimler tarafından yapılmış olsa da duyarlık eğitimi çerçevesinde yeterli çalışma yoktur. Araştırmacılar duyarlık eğitimini sanatla ilişkilendirmiş, çocuk eğitiminde edebiyatın etkisi de gözetilerek çocuk edebiyatı alanında çalışmalar yapılmıştır. Buna rağmen dinî içerikli

çocuk kitaplarında duyarlık eğitimi araştırmasına alan yazında karşılaşılmamıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan çocuk kitaplarındaki duyarlık eğitimi hakkında alan yazında herhangi bir çalışma mevcut değildir. Bu nedenle, dinî içerikli çocuk kitapları yayıncısı olan -aynı zamanda bünyesinde bulunduğu kurum ülke genelinde din eğitimi hizmeti veren- Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlarının, yayımlamış olduğu çocuk kitaplarının duyarlık eğitimi bakımından incelenmesi konu olarak seçilmiştir.

1.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından son on yılda yayımlanmış olan çocuk kitaplarını kapsamaktadır. Son on yılın her yılı için en az bir eser olacak şekilde seçim yapılmıştır. Birden fazla kitap seçilen yıllarda, bu seçimi o yılda basılmış olan kitap miktarı belirlemiştir. Bununla beraber sahabe hayatı, peygamber hayatı, İslâm coğrafyaları, İslâm kültürü pratikleri, siyer ve Kur'an-ı Kerim'in mahiyeti başlıkları gözetilerek, edebî türlerin mümkün olduğunca her birinden -hikâye, şiir, tiyatro- seçilmiştir.

Her yazardan bir eser dahil edilmeye dikkat edilmiştir. Ancak seçilen dokümanlar arasında belirlenen konularda eksiklikler ve o yıl basılan kitap miktarı gözetilerek, bir yazardan iki eser seçilmek durumunda kalınmıştır. Bu eserler; Esra Erken Güney'in *Âlemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet* ve *Anne Arı Neredeymiş?* eserleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ALANYAZIN

2.1. Çocuk ve Çocukluk

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'te (TDK, 2026) çocuk kavramı "Bebeklik ile erginlik ortasındaki gelişme zamanında bulunan erkek veya kız." ya da "Küçük yaştaki erkek veya kız." olarak ifade edilmiştir. Çocuk her gün hızla değişir, dönüşür ve gelişim gösterir. Henüz kendi kararlarını alabilecek duruma ulaşmamış, olgunlaşmamış kişidir. Çocuk, çocukluğa has gelişimsel özellikler gösteren, ihtiyaçlarına göre reaksiyonda bulunan, meraklı, çevresini tanımaya istekli, doğru ve ihtiyaca hitap eden, faydalı yönlendirmelerle gelişebilen bir varlıktır (Başboğa, 2022).

Ayrıca Paul Foulquié'nin pedagoji sözlüğünde çocuk kavramı şu şekilde ifade edilmiştir: "İnsan hayatının ergenlikten önce gelen dönemi genellikle üçe ayrılır:

1. İlk çocukluk veya küçük çocukluk (2,5 yaşına kadar);

2. İkinci çocukluk veya orta çocukluk (2,5 ile 7 yaş arası);

3. Üçüncü çocukluk veya son çocukluk (7 ile 11-12 yaş arası) bundan sonra ergenlik öncesi çağı gelir." (Foulquié, 1994 akt. Baran, 2022).

Tarihsel açıdan bakıldığında da görülmektedir ki çocukluk ya da çocuk kavramı doğal bir oluş hâli değil, tarih içinde gelişen toplumsal ve kültürel bir değişimdir. Orta Çağ Batı toplumunda, çocuklar yetişkinlerle iç içe yaşamakta ve çocukluk bireyin gelişim dönemleri içinde ayrı bir dönem olarak anılmamaktadır. Minyatür bir yetişkin olarak kabul edilen çocuğun yetişkinlerle benzer şekilde giyindiği, tıpkı yetişkinler gibi beslendiği hatta oyun oynadığı görülmüştür. Bu durum, Orta Çağ resim ve heykellerine de yansımıştır. Çocukluk kavramına dair bilinç ve farkındalığın 15. hatta 16. yüzyıllardan önce oluşmadığı Fransız demograf Aries tarafından ortaya konulmuştur (Philippe Aries, 1962, s. 33-38, 50-51).

Şirin'e (2016) göre bilinen gelişim evrelerine bir yenisinin eklenerek bir kategori oluşturulması ve çocuk-yetişkin tanımlarının ayrışması insanlık tarihi için bir dönüm noktası niteliğindedir. Şirin bu durumu yeni bir evreye girmek olarak anlatır. Çocukluk

ve yetişkinliğin ayrıştığı yeni tasarıma yönelik bilgi üretimi ve modern çocukluğun tasarımı ile yetişkinliğin de yeniden tanımlandığı bir süreç başlamıştır.

J.J. Rousseau'nun "Romantik Çocuk Anlayışı" görüşünün temel felsefesi, çocuğun bir amaca bağlı olmaksızın kendi başına değerli olduğu, yetişkinlerin duygu dünyasından farklı kendine özgü ve önemli psikolojik özelliklere sahip olduğu, çocukluğun doğayla en yakın ilişkiyi kurabildiği dönem olduğudur (Tan, 1994, s. 11-30).

Çocukluğun tarihteki varlığını özetlemek gerekirse, tarımla geçinen toplumların geçim kaynaklarının sanayiye kayması, kapitalizmin etkisiyle orta sınıf kavramının oluşması ve aile kavramının toplumdaki rolünün değişmesi, erken çocuk ölümlerinin azalması, insan yaşamında çocukluğun ayrışmasının anne baba ile çocuk arasındaki duygusal ilişkinin gelişmesi gibi nedenlere bağlı olduğu söylenebilir. Aydınlanma çağı filozofları dönemine gelindiğinde çocukluk kavramından anlaşılan değişmiş ve çocuğun eğitimine dair yeni görüşler ortaya konmuş; böylelikle farklı, özgün ve gelişime açık bir çocukluk anlayışı benimsenmiştir. Bununla birlikte çocuğa ve çocukluğa dair bilimsel araştırmalar ortaya konulmaya başlanmış, gelişim dönemleri ortaya çıkmıştır (Onur, 1994, s. 4).

Çocukluk kavramının algılanması ve deneyimleniş biçimindeki en büyük kırılma toplumun eğitilmiş çalışanlara ihtiyaç duymasıyla meydana gelmiştir. Çocukluk kavramının ortaya çıkışı ile her yaş grubu için sınıflar oluşmuş, eğitim yaş grubuna göre yeniden şekillenmiştir. Oysa çocukluk kavramının ortaya çıkışından önce Orta Çağ toplumunda çocuklar ve yetişkinler beraber eğitim görmekteydi. Çocukların okul hayatlarının başlaması, onları yetişkinlerin istek ve baskılarından uzak tutmuş; yaşıtlarıyla sosyalleşme ve yeni beceriler geliştirme imkânı sağlamıştır. Bu sayede çocuk ebeveynlerine veya çevresindeki yetişkinlere ait bir nesne olmaktan çıkmıştır (Onur, 1994, s. 5).

2.2. Çocuk Edebiyatı

Çocukların eğlenme, oynama, düş kurma, hayatı deneyimleme gibi ihtiyaçlarına cevap veren çocuk edebiyatının mesuliyet alanı hayli geniştir. Zira çocuk

edebiyatı, estetik kaygı taşırken aynı zamanda okurun duyuşsal ve bilişsel gelişimine de destek olmayı amaçlar (Sever, 2008).

Şirin'e (2019, s. 32) göre çocuk edebiyatının tarihsel varlığı iki dönemde incelenmektedir. İlk dönem, 18. yüzyıl ortalarından 20. yüzyılın ortalarına kadar devam eder. 18. yüzyıldan önce çocuk için edebiyattan bahsedilmemektedir. İlk dönemde geçmişin etkileri hâlâ çocukluğun üzerinde gözlemlenirken yetişkinlerle birlikte anıldıkları, cinsiyet eşitsizliğinden muzdarip oldukları bir hayat sürerken bu durumun edebiyata yansıdığı görülmektedir. İkinci dönemde ise çocuk ve çocukluk kavramı anlam kazanırken, edebiyatta yetişkinden ayrışma ve çocuğa görelik kavramının önem kazandığı görülmektedir. Böylece modern ve bilimsel bir anlayış gözlemlenmiştir.

Çocuk kitaplarında bulunması gereken içerik özellikleri şunlardır:

1. Dile duyarlık ve çocuğa görelik ilkesine göre kitaplar yazılmalıdır.
2. Yazılan eserlerde savaş, kin, ırkçılık gibi negatif kavramlara yer verilmemeli, onun yerine sevgi, barış, hoşgörü gibi kavramlar aşılanmalıdır.
3. Okur, eserde edindiği bilgiyi transfer edebilmeli; bu nedenle eserdeki problem ve durumlar, hayatîlik ilkesine uygun biçimde deneyimlenebilir olmalıdır.
4. Eserde verilen mesaj doğrudan veya sezdirilerek verilmelidir.
5. Çocuğa görelik ilkesi önemsenmeli ve seçilen problem durumları karşısında ne tepki verileceği ifade edilmelidir (Alamdar ve Süngü, 2017, s. 301-315).

Çocukların neden okuması gerektiği sorusunu cevaplayan yazar Leland, Curriculum Letter adlı eserinde soruyu şu şekilde açıklamaktadır (Bishop, 1992, s. 80-91):

1. Edebiyat, zamanı değerli kılar, zamanı eğlenceli ve verimli şekilde değerlendirmenin bir yoludur; bu yüzden okuma alışkanlığı eğitim programının önemli bir parçası olmalıdır.
2. Edebiyat, insanı farklı dünyalara taşıyarak tekdüzelikten, günlük hayatın sıkıcılığından ve stresinden uzaklaştırır, aynı zamanda sıkıntılarla başa çıkmayı öğretir.

3. Edebiyat okura hayatı tanıtır, okur deneyimleyerek öğrenilemeyecek kadar geniş bir hayat bilgisine okuyarak ulaşabilir; bu da edebiyatı hayatı tanımanın en etkili yollarından biri yapar. Zira hayatı bütünüyle anlamlandırmak, tek bir insan ömrüne sığmayacak kadar geniş bir deneyim gerektirir.
4. Edebiyat, okurun kendini tanımasını sağlar; okur, kitap kahramanlarıyla özdeşleşerek kendini daha iyi tanır, davranış geliştirir ve bu karakterlerin yaşadıklarından dersler çıkarır.
5. Çocukların yaratıcı düşünme becerisini ve hayal gücünü geliştirir, diğer sanat dallarına da katkı sağlar. Zira sanat dalları birbirinin destekleyicisidir. Her sanat dalının edebiyatla da şüphesiz bir bağı vardır; dolayısıyla bu alanlar karşılıklı olarak birbirini besler.
6. Edebiyat dili güzelleştirerek çocuklara günlük dilden daha kurallı, anlamlı ve etkili bir dil kullanmayı öğretir.

2.2.1. Çocuk Edebiyatı Türleri

Çocuk edebiyatı türleri; oyuna dayalı türler, meraka dayalı türler ve hayale dayalı türler olmak üzere üçe ayrılır.

2.2.1.1. Oyuna dayalı türler

1. **Tekerleme:** Birbiri ardına gelen benzer seslerden oluşan, hızlı okumayı ve kendini ifade etmeyi güçlendiren bir türdür (Başboğa, 2022, s. 14).
2. **Bilmece:** Bir şeyin özelliklerini örtük bir biçimde ifade edip ne olduğunu bulduran oyuna denir (TDK, 2026).
3. **Parmak oyunları:** El hareketleriyle eş zamanlı olarak şiir veya düz yazı sözlerinin gösterimidir (Turan ve Yılar, 2007).
4. **Dramatizasyon:** Daha çok bir yaratıcı drama terimidir. Her yaştan katılımcının haz alarak katıldığı bir öğretim yöntemidir (Başboğa, 2022, s. 14).
5. **Çocuk tiyatrosu:** Bir amaca yönelik olsun veya olmasın çocuğun eğlenerek katıldığı, kuralsız oynanabilen, sağlıklı gelişimin temelini oluşturan bir türdür (Karmış, 2009, s. 1).

2.2.1.2. Meraka dayalı türler

1. **Fen ve tabiat olaylarını anlatan metinler:** Çocukların doğada bulunan zenginliği fark ederek, yaparak yaşayarak öğrenmesi, canlı ve cansız varlıklar hakkında bilgilenmesidir (Başboğa, 2022, s. 15).
2. **Anı (Hatıra): Yaşanmış** olayların bilinçaltında bıraktığı her türlü iz ve hatıradır (TDK, 2026).
3. **Deneme:** Seçilen herhangi bir konuda yazarın kendi duygu ve düşüncelerini estetik bir dille ifade ettiği düz yazıya denir (TDK, 2026).
4. **Biyografi:** Sanat, bilim, yazın, kültür gibi alanlarda düşünce ve eylemleri, yapıtlarıyla ün yapmış sanatçıları, çağını etkilemiş toplumun önde gelen kimselerinin yaşam, yapıt ve katkılarını anlatan yazın türüdür (TÜBA - Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2026).
5. **Gezi yazısı:** Kişinin gezdiği yerlerin doğal güzelliklerini, orada yaşayan kişilerin hayatlarını ve geleneklerini anlattığı edebî türe gezi yazısı denir (TDK, 2026).
6. **Mektup:** Bir şey istemek, konu hakkında bilgi almak ve bir durumu bildirmek için iletilen yazılı kâğıtlara denir (TDK, 2026).

2.2.1.3. Hayale dayalı türler

1. **Fabl:** Latincede hikâye anlamına gelen fabula sözcüğünden türeyen fabl, kıssadan hisse yoluyla ahlak dersi vermek amacıyla simgesel hikâyeler anlatır. Kısa ve hareketli hayvan hikâyelerine fabl denir (Oğuzkan, 1997).
2. **Fıkra:** Kısa ve öz ifade edilerek, nükteli ve esprili bir dille ifade edilmiş hikayeciklerdir (TDK, 2026).
3. **Destan:** Eski zamanlardan itibaren söylenegelen olağan üstü durumları ve olayları anlatan efsaneleşmiş hikayelerdir (TDK, 2026).
4. **Hikâye:** Yazarı tarafından kurgulanmış olmasına rağmen gerçek veya gerçeğe yakın anlatılara hikâye denir (Başboğa, 2022).
5. **Roman:** İnsan ve insan yaşantısının göreneklerini, maceralarını anlatan, duygularını analiz ederek kurmacayla harmanlayan türe denir (Aslan, 2023).

6. **Çizgi roman:** Anlatılan olayın geçtiği yerlerin, kişilerin resimlerle gösterildiği, karakterler arası diyalogların ve sahne geçiş cümlelerinin resim altında ya da resim üstünde bulunan konuşma balonu içine yazıldığı görsel öyküleme türüdür. (TÜBA - Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2026).
7. **Şiir:** Simgeler, ritimli kelimeler, uyak ve kafiyelerle seslerin uyumlu kullanılmasıyla ortaya konulan eserlerdir (TDK, 2026).
8. **Masal:** Geçmişte atalarımızın yaşadığı dünyanın hayal gücünün yardımıyla tekrar düşünülmesi ve çocuksu duyarlığa açılan fantezinin söz ve mecaz yumağına dönüşmesidir (Evsen, 2019, s. 81-83).

2.2.2. Dünyada Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatının ortaya çıkışının 18. yüzyıldan sonra olduğu söylenebilir. Zira toplumsal ve siyasal değişiklikler çocukluk kavramına olan bakış açısını değiştirmiştir (Demirtaş, 2021).

Matbaanın ortaya çıkışına, yani 15. yüzyıla kadar sözlü edebiyat hâkimdi. Batı toplumunda çocuk edebiyatı ninniler ve masallardan oluşuyordu. Kabile toplumlarında ise sözlü edebiyatın temel taşı olan hikâye anlatıcıları tarihi aktaran, kültürü ve âdetleri hikâyeler aracılığı ile yaşatan, değerleri ifade eden kişiler olarak rol alıyorlardı (Akgün, 2024).

Dünya tarihinde çocuğa uygun kitapların 18. yüzyılda yazılmaya başlandığı görülmektedir. Bu dönemde yazılmış olan çoğu çocuk kitabı aslında yetişkinlere yönelik kitaplardır. Buna rağmen çocuk edebiyatı eserleri olarak değerlendirilmişlerdir (Şirin, 2015, s. 31-40). Her ne kadar yetişkinlere yönelik eserler ortaya çıksa da aynı yüzyılda çocuğun ihtiyaçları gözetilerek eserler verilmeye başlanmıştır. Bu dönemde çocuk edebiyatının ilk eserleri olarak kabul edilen Robinson Crusoe ve Gulliver'in Gezileri adlı romanlar cesaretin ve onu doğru kullanmanın insana dünyayı yönetme imkânı vereceğini, hırsın ise insanı umutsuz bir yalnızlığa terk edeceğini anlatmaktadır (Sezer, 2021b).

19. yüzyıla kadar çocuk edebiyatının seyri yavaş ilerlemiştir. Bu süreçte aydınlanma çağı ve sanayi devrimi yaşanmıştır. Ham madde arayışı ve sömürgecilik

faaliyetlerinin artması, akla ve bilime olan rağbeti artırmıştır. Bunun çocuk edebiyatına da yansıdığını Jules Verne'in eserlerinde görmek mümkündür (Koyuncuoğlu, 2021, s. 6).

Çocuk edebiyatı 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın başlangıcı ile edebiyat içinde kendini göstererek ivme kazanmış ve kendi türünü ortaya koymuştur. 20. yüzyılda yaşanan iki Dünya Savaşı toplumları yormuş, insanları olumsuz koşullarda hayatta kalma mücadelesine sürüklemiştir. Savaş esnasında yaşanan dramlar edebiyata da yansımış, özellikle çocukların düştüğü olumsuz şartlar hikâye ve romanlara konu olmuştur. Sokakta tek başına hayatta kalmaya çalışan çocuk hikâyeleri buna örnektir (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2021, s. 203-219). 2000'lerin başında ise Rowling tarafından kaleme alınan Harry Potter serisi iyi ve kötüyü birbirinden ayırt etmeyi, ırkçılığın olumsuz etkilerini tartışan bir yapıttır (Uzun, 2023).

2.2.3. Türkiye'de Çocuk Edebiyatı

Türkiye'de çocuk edebiyatına dair ilk eserlerin Tanzimat döneminde ortaya koyulduğu görülmektedir yazılı çocuk kitabı eserlerinin bu dönemde kaleme alındığı bilinmektedir Çocuk edebiyatı alanında Cumhuriyet dönemine Milat kabul etmek gerekirse Cumhuriyet dönemi öncesi ve sonrası olarak değerlendirilebilir. Ortaya konulan ilk eser Nabi'nin Hayriye ve Sümbülzade Vehbi'nin Lütfiyye isimli eseridir Yazarın birincil hedefi oğluna öğüt vermektir ayrıca ilk çalışmalar arasında 1858 yılında Kayserili Dr. Rüştü tarafından kaleme alınan Nuhbet'ül-Eftal de vardır. Eser okuma yazma kitabı niteliğindedir. İlk elif-ba eseri olması açısından önem arz etmektedir (Aksoy & Gürel, 2008, s. 19-29).

İkinci Meşrutiyet dönemine gelindiğinde ise eğitim alanında atılan adımlar Türklük bilinci ve Türkçülük akımı olarak yansımış, eserlerde ana tema olmuştur. İlköğretim dergisi, çocuk edebiyatına ve türlerine olan ihtiyaçtan hareketle çıkarılmıştır (Koyuncuoğlu, 2021, s. 10).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte toplumda yaşanan siyasi farklılaşmalar birçok sorunu beraberinde getirerek çocuk edebiyatındaki ilerlemenin yavaşlamasına sebep olmuştur. Zira diğer dönemlere nispeten bu dönemde yaşanan gelişmeler farklı bir yol izlemiştir. Çocuk ve çocukluk kavramı ön plana çıkmış, modern bir bakış açısıyla

farklı etkinlikler aracılığıyla anlatılmıştır. Çocukların toplumdaki konumlarının önemi ve değeri üzerinde durulmuştur. Bu dönemde ön plana çıkan yazarlar Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa ve Kemalettin Tuğcu'dur. Yine bu dönemde kaleme alınmış olan Eflatun Cem Güney'in yazmış olduğu "Açıl Sofram Açıl" ve "Dede Korkut Masalları" Dünya Çocuk Edebiyatı Onur Belgesi ödülüne layık görülmüştür. 1960'lı yıllarda Cahit Uçuk tarafından yazılmış olan Türk İkizleri, Gümüş Kanat, Mavi Ok eserleri çocuklar için kaleme alınmış çalışmalar arasında yer almaktadır. 1970'ten sonra ise bu alanda yapılan çalışmaların geniş kapsama yayıldığı fark edilmektedir. Yine Sezgin Burak'ın Tarkan isimli çizgi romanının dönemin gazetelerinde ve aylık basılı yayınlarında yayımlanması, çocuk edebiyatı açısından önemli bir gelişmedir. 1980 yılından sonra ise çocuk edebiyatının edebiyatın kollarından biri olması gerektiği idrak edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı bu alana yoğunlaşarak çalışmalar yapmış, eserler yayımlamıştır. Bu alanda eser veren isimlerden birkaçı Zeynep Bassa, Ayla Çınaroğlu, Feridun Oral, Aytül Akal ve Behiç-Sevim Ak'tır. Çocuk edebiyatı alanında çalışmalar yapan yazarların alanda yetkin uzmanlar veya sahada çocuklarla çalışan kişiler olması dikkate değer bir durumdur. Bu kişiler öğretmenlik ve eğitimcilik kimlikleriyle tanınmaktadır. Muzaffer İzgü, Fatih Erdoğan, Can Göknil ve Üzeyir Gündüz bu isimlerden birkaçıdır (Koyuncuoğlu, 2021, ss. 11-12).

2.2.4. Dinî İçerikli Çocuk Edebiyatı

Ülkemizde dinî içerikli çocuk kitaplarının tarihi, aslında oldukça yakın bir döneme dayanmaktadır. Zaten genel anlamda çocuk edebiyatımızın tarihine dair araştırmalar bile yeterli düzeyde değilken, bunun bir alt kolu sayılabilecek dinî içerikli eserlerin geçmişini ortaya koymak daha da güçleşmektedir. Oysa Batı'da, özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren çocuklara hitap eden dinî nitelikli birçok eser kaleme alınmıştır; bizim geleneğimizde ise bu türün ortaya çıkışı çok daha sonraki yıllara rastlamaktadır (Turanalp, 2017, s. 40).

Eğitimde önemli bir yeri olan hikâyenin, din ve değerler eğitimi için önemli bir materyal ve özel bir yöntem olduğunu ifade eden Okumuşlar (2006, ss. 237-252) okur ile karakterlerin özdeşim kurmasının eğitim ve din eğitiminde elverişli bir araç olduğunu belirtmiştir.

Çalışkan ise çocuk yazınında çocuğun zihni, zekâsı ve hazır bulunuşluğunun hafife alınmaması gerektiğini, didaktik ve değer aktarımını ön plana alan ideolojik bir anlatı dili kullanılmamasını; okura Allah'ı, peygamberi, dinini, dilini ve vatanını sevdiren; doğru sözlülüğü, iyiliği ve güzeli anlatan; çalışkanlığı ve azimli olmayı öğreten; yaşama isteğini artıran, geleceğe dair umut aşılayan, hayal gücünü besleyen; zararlı alışkanlıklara dair olumlu anlatılardan kaçınan, ahlaki değerleri yücelten; yaşamın zorluklarıyla baş ederken okura eşlik eden, duru bir dille kaleme alınmış edebî eserler ortaya koymanın din eğitimi açısından zorunluluk olduğunu ifade etmiştir (Çalışkan, 2001, s. 417).

2.3. Duyarlık Eğitimi

TÜBA Türkçe terimler sözlüğünde duyarlık sözcüğü "Uyarıcılardan özellikle de güçsüz uyarıcılardan kolayca etkilenme ya da uyarıyı ayırt etme yetisi, başkalarının duygularını özellikle belirgin olmadığı zamanlarda sezme yetisi, olumsuz etkilere kolayca kapılma kolayca yaralanma, bir testin, belli bir özelliği saptama konusundaki doğruluk derecesi, insan aklının duyu verilerini alma yetisi, bir yazar ya da şairin güzellikleri ve başkalarının duygularını algılayabilmesi ve bu özelliğinin yapıtlarında yansıtabilmesi" şeklinde tanımlanmıştır (TÜBA - Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2026).

Noddings (1984) duyarlığı, "Duyarlık, kişinin kendi kişisel referans çerçevesinden çıkıp diğerinin bakış açısına girmesini gerektirir. İlgilendiğimizde, diğerinin bakış açısını, nesnel ihtiyaçlarını ve bizden ne beklediğini dikkate alırız. Dikkatimiz, zihinsel meşguliyetimiz kendimizde değil, ilgilenilen kişidedir." (s. 24) şeklinde ifade etmiştir.

Okunan kitaplar aracılığı ile bireyin çevresindekilere karşı duyarlılığı gelişebilir, kitaplar sayesinde daha önce karşılaşılan durum, duygu ve olaylara birey gizil olarak duyarlık kazanabilir. Çocuk edebiyatı eserlerinin duyarlık kazandırma gayesi taşıması beklenen bir durumdur. Nitelikli çocuk edebiyatı olarak değerlendirilen bu eserler ancak bir şartla görevini yerine getirebilir. Bu da çocuğa özgürlük tanıyarak duyarlık kazandırmadır. Şayet çocuk özgür iradesiyle duyarlık

kazanıyorsa o zaman eser başarıya ulaşmış kıymetli bir eser olarak görülür (Aslan, 2013, s. 29-32).

Duyarlı olmayı "Karşı tarafın gerçekliğini kavramak, onun hissettiklerini olabildiğince yakından hissetmek, ilgilenen kişinin bakış açısından, ilgilenmenin esaslı bir parçasıdır. Çünkü eğer karşı tarafın gerçekliğini bir olasılık olarak kabul eder ve onun gerçekliğini hissetmeye başlarsam, ona göre hareket etmem gerektiğini de hissederim; yani, kendi adıma hareket ediyormuş gibi, ama karşı tarafın adına hareket etmeye mecbur kalırım." şeklinde ifade eden Noddings (1984, s. 16) duyarlığı tanımlarken aynı zamanda duyarlı bir insana dönüşme sürecini de anlatmaktadır.

Alamdar ve Süngü'ye (2017, s. 304) göre amaç, insanî değerleri çocuğun yaşamına ve gelişimine göre oluşturulan kurgular aracılığıyla sezdirmek ve çocukta duyarlık oluşturmaktır.

Noddings (2021, s. 48) insanın ancak çevresine karşı empati ve dikkatini vererek duyarlı olabileceğinden, seçici olmayan genel bir hassasiyetten bahsetmiştir. Bireyin çevresine karşı duyarlı olmasını ifade eden bu tanım, aynı zamanda sempatik bir duyarlılıktan uzak, empatik bir yaklaşımla duyarlı olunması gerektiğini de göstermektedir.

Duyarlık eğitimi kavramı ise insanı yaşadığı toplum ve dünyadaki olaylara, olgulara, sorun ve çıkmazlara, yaşama, insana ve doğaya karşı edebiyat yapıtlarının sezdirimleriyle duyarlı kılmaya yönelik bir eğitimdir (Aslan, 2023).

Duyarlı kişi, kendi yaşamı dışında olup bitenlerle ilgilenen, bunları umursayan, insanların yaşadıkları sorunları ve duyguları algılayan, başkalarına yapılan haksızlıkları ve kötülükleri görmezden gelmeyen, eş duyumsal bir ilişkiye girerek bunlara tepki gösteren, karşı çıkan; insana ve doğaya bilinçle, sağduyuyla, anlayışla, sevgiyle, hoşgörüyle yaklaşan kişidir (Aslan, 2013).

Bireyin bu duyarlık bilincine sahip olabilmesi için belirli bir eğitimden geçmesi gerekmektedir. Böyle bir duyarlılığın oluşması için çocukluktan itibaren ait olduğu toplumun ve yaşadığı dünyanın değerlerini bilerek yetişmesi gereklidir. Bunun için öncelikli olarak ailede başlayan eğitimin okulda öğretim programlarıyla

sürdürülmesiyle mümkün olabilir. Okuldaki öğretimin en önemli materyalleri ise öğretici ve edebî metinlerdir (Baran, 2022, s. 1).

Nel Noddings'e (1984) göre duyarlık eğitimini ancak çocuklarla gün aşırı görüşen ve onlarla iletişim hâlinde olan öğretmenler verebilir. Ayrıca bu eğitim esnasında yazınsal metinler kullanılabilir. Duyarlık eğitimini ahlak eğitiminin bir parçası olarak ele alan Noddings, kişinin çevresine, doğaya, yaşanan olay ve karşılaşılan durumlara karşı duyarlı olmasının ahlakî karakter gelişimi için olmazsa olmaz olduğunu ifade etmiştir.

2.4. Çocuk Edebiyatının Duyarlık Eğitimine Etkisi

Çocuğun bilişsel, duyusal ve davranışsal açıdan gelişmesi için nitelikli çocuk edebiyatı uygun ortamı oluşturmaktadır (Sever, 2008, s. 120). Çocukların gelişimsel özelliklerine uygun içerik ve biçimlerle düş dünyasına seslenmek nitelikli çocuk edebiyatının görevlerindendir. Bu özellikleri taşıyan nitelikli bir çocuk edebiyatı eseri duyarlık eğitiminin en etkili materyalidir (Demirtaş, 2021, s. 4).

Duyarlık eğitiminde nihai amaç, insanî değerleri çocuğun yaş ve bireysel gelişimine uygun bir anlatı aracılığıyla sezdirmek ve çocukta duyarlık oluşturmaktır (Alamdar ve Süngü, 2017). Bu sayede hem çocuk duyarlık kazanımına yaklaşmış hem de çocuk edebiyatı nihai amacına ulaşmış olur. Zira bir değer etrafında kurgusal bir metin oluşturmanın temel amacı, o değeri ve önemini ortaya koymaktır.

Eserlerde ortaya konulan bir sorun ve durum karşısında okurun duyguları ve o ana kadar kazanmış olduğu temel duyarlıklar harekete geçerek konuya dair duyarlık oluşturmaktadır. İletiler, ana karakter ve onun başına gelen olaylar aracılığıyla okura sezdirilmelidir (Baran, 2022, s. 27). Zira doğrudan çocuğa ne düşüneceğini ve ne hissedeceğini söylemek yerine bunu düşündürmeli, çocuğun farkındalık sürecine güvenilmelidir. Bu şekilde çocuk edebiyatı, okurun eylem ve davranışlarının bir başkası üzerindeki duygusal etkilerini duyarlık işletilerek fark ettirmelidir (Sever 2003 akt. Evsen, 2019, s. 61). Ayrıca bu eserler çocuklara ne yapıp yapmamaları gerektiğini doğrudan söylemek yerine düşündürmelidir (Çinpolat, 2021).

2.5. Din Eğitiminin Duyarlık Eğitimine Etkisi

Din eğitimi, temelleri ailede atılan, okul yıllarıyla birlikte daha sistemli bir hal alan ve aslında insanın tüm hayatına yayılan bir süreçtir. Bu süreçte gerçekleşen değer ve duyarlık aktarımının planlı ve organize bir biçimde ilerleyebilmesi ise ancak eğitim yoluyla mümkün olur. Bu eğitimi kolaylaştıran materyallerden biri çocuk edebiyatıdır (Baran, 2022, s. 25).

Çocuğa kazandırılacak dinî duyarlık, sonraki yaşantılarındaki dinî deneyimlerine zemin hazırlayacağından anne baba ve eğitimciler; çocukluk dönemi gelişim özelliklerine, eğitim içeriklerine, yöntem ve ortama azami önem göstermelidir (Nas, 2018, s. 291). Bilimsel temele dayanmayan her yöntem ve bilgide olduğu gibi yanlış verilen din eğitimi, çocuğun dinî gelişiminde olumsuz izler bırakabilmekte, dinî yaşantı ve duygudan uzaklaşmaya dahi yol açabilecektir. İşte bu nedenle çocuğun duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını değiştirmeyi amaçlayan bir din eğitimi, çocuğun gelişim ve öğrenme özellikleri dikkate alınarak oluşturulmalıdır (Öcal, 1990).

Din eğitiminde sezdirici ve duyumsatıcı (Sever, 2008, s. 22) bir dil kullanılmasının daha ideal bir bakış açısı olduğundan bahseden Turanalp'in çalışması, din eğitimi ile duyarlık eğitimi arasındaki yakın ilişkiyi ifade eder niteliktedir. Zira duyarlık eğitimi duyarlı iletileri sezdirmeyi, duyumsatmayı ve fark ettirmeyi hedefleyen bir eğitimdir (Turanalp, 2017, s. 37).

Çocuğun yaratılıştan getirdiği bir varlığa inanma yeteneğinin oluşmaya başlaması Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramının ilk dönemi olan "Temel güvene karşı güvensizlik (0-1 yaş)" dönemine kadar götürülebilir. Çocukta din duygusunun kendini hissettirmesi ise 3-5 yaşlarına denk gelmektedir (Nas, 2018, s. 292).

Çocukta din ihtiyacının var olduğunu, eğitim felsefesi ile dinin ortak görüşünün, fıtrattan gelen ve zarar görmeden muhafaza edilen psikolojik sağlamlığın yanı sıra gelişmeye müsait becerilerin keşfedilmesi ve geliştirilmesi olduğunu ifade etmek mümkündür (Zırh, 2023, s. 32).

Genç nüfusun yaşamış olduğu değer krizi şüphesiz evrensel ve toplumsal değerlerin çatışması sebebiyle yaşanan kaos ortamının bir sonucudur. Bu durum toplumun her kademesinde fark edilse de teknoloji ile yakın ilişki içinde bulunan genç

nüfus için belirgin bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Açık bir değer krizi yaşanmaktadır. Gerek toplumların gerek bireylerin yaşamlarındaki bu radikal değişiklik ve kaos ortamı düşünüldüğünde ahlakî ve manevî değerlerin öğretilmesi önem kazanmıştır (Demirtaş, 2021, s. 1-2).

2.6. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarında Çocuk Kitaplarının Yeri

Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları; basılı yayınlar, sesli yayınlar, sesli ve görüntülü yayınlar ve dijital yayınlar olarak genel hatlarıyla sıralanabilir. Basılı yayınlar gerekli görülen konularda matbu olarak basılıp yayımlanan eserlerdir. DİB yayınlarının kurulduğu ilk yıl bastığı eser, Ahmet Hamdi Akseki'nin Ahlak Dersleri adlı çalışmasıdır. Onu 1925 yılında Askere Din Kitabı isimli eser takip etmiştir. 1950 yılı öncesi 23 yayın basılmıştır. Bu 23 eserin arasında Hak Dini Kur'an Dili ve Sahih-i Buhari Tecrid-i Sarih Tercemesi bulunmaktadır. Bugün ise 2000'in üzerinde basılı yayını olan Diyanet İşleri Başkanlığının; aylık, ilmî, aile, gençlik, çocuk, Cim gibi farklı alanlarda ve 7'den 70'e her yaş grubuna hitap edecek şekilde 11 ayrı dergi ve süreli yayınları devam etmektedir (Güney, 2025, s. 115-116).

Çocuk yayınları alanındaki faaliyetlerine ilk olarak 1979 yılında üç ayda bir yayımlanmak suretiyle Diyanet Çocuk Dergisi ile başlayan (Köseoğlu, 2019, s. 828) DİB'in günümüzde okul öncesi dönem, ilk okuma grubu ve gençlik kitapları kategorilerinde yer alan eserleri mevcuttur.

2000'li yılların başından itibaren dinî içerikli çocuk kitaplarının arttığı görülmektedir (Turanalp, 2017). DİB Yayınları çocuk kitaplarında ise 2014 yılından sonra gözle görünür bir farkla artış olmuştur. 2003 yılında başlatılan ve Ankara'da ilki 31 Ekim-02 Kasım 2003 tarihlerinde "Türkiye I. Dinî Yayınlar Kongresi" adıyla düzenlenen kongrede Türkiye'de dinî içerikli eser yayıncılığına dair pek çok konu ele alınmıştır. "Çocuk ve Gençlere Yönelik Dinî Yayınların Mevcut Durumu ve Geleceğe Yönelik Öneriler (Din, Aile, Çocuk, Genç ve Medya)" konusu içinde çocuk yayıncılığına dair kararlar konuşulmuştur. Dinî Yayınlar ile ilgili düzenlenmiş olan bu kongrede birçok farklı konuyla beraber çocuk yayıncılığına değinilmiş olması, hedef kitle çocuk olduğu için çocuğa göre ve çocuk merkezli yayınlar hazırlanmasının gerektiğinin ifade edilmesi, çocuk yayıncılığı ile ilgili önemli bir başlangıç sayılmıştır.

Bu kararın neticesinde yayımlanan az sayıdaki eser 2014 yılında ivme kazanmış, kayda değer çalışmalar ortaya konulmuştur. Ayrıca DİB'in çocuk yayıncılığına dair vizyonu ve bu alanda neyin neden yapıldığı konusunda, düzenlenen kongreler dışında net bir veriye ulaşılamamıştır (Zırh, 2023, s. 59-62).

2.7. Araştırma Konusuyla İlgili Belli Başlı Çalışmalar

Yapılan araştırmalarda DİB yayınları çocuk kitaplarının duyarlık eğitimi açısından incelenmediği görülmüştür. Duyarlık eğitimi pek çok alanda ölçek olarak kullanılmış olup disiplinler arası bir yaklaşımla incelenmiştir. Psikoloji, edebiyat, eğitim bunlardan bazılarıdır. Okul öncesi, ilkokul ve ortaokul düzeyinde duyarlık eğitiminin MEB müfredatı üzerinde incelenmesine rağmen duyarlık eğitimi ile ilgili DİB yayınları veya müfredatı için herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Alan yazında var olan bu eksikliğin tespit edilmesi üzerine bu çalışmada, DİB yayınları çocuk kitaplarının duyarlık eğitimi açısından incelenmesi uygun görülmüştür. Bu çalışma kapsamında DİB yayınları tarafından 2016-2026 yılları arasında 160 eserin basıldığı tespit edilmiştir (bk. Ek 1).

2021 yılında, Nel Noddings tarafından kaleme alınan "Eğitimde Yeni Bir Yaklaşım" isimli çalışma; eğitim ile öğretimin iki farklı kavram olduğunu ve eğitimin sınav başarısından ibaret olmadığını ifade etmektedir. Kitap bireylerin fiziksel çevreye, okula, hayvanlara, bitkilere, arkadaşlarına ve en önemlisi de özüne duyarlı olması gerektiğini savunmaktadır. Bireyin sadece matematik işlemlerini veya diğer teorik bilgileri bilmesiyle eğitimli olamayacağını belirten Noddings, kişinin duyarlı bir insan olmasının bu teorik bilgilerden daha önemli olduğunu söylemektedir.

2019 yılında, Prof. Dr. Canan Aslan tarafından hazırlanan, "Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi" isimli çalışma; çocuk edebiyatının derinliklerini, duyarlık eğitimi ile uyumunu ve imkânını araştırmayı amaçlayan bir araştırmadır (Aslan, 2023).

2019 yılında, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalında, Pınar Etoğlu Kibris tarafından hazırlanan, "Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi: Gülten Dayıoğlu Örneği" isimli yüksek lisans tezi; yazar Gülten Dayıoğlu'nun öykülerini, çocuk kitaplarında duyarlık eğitiminden hareketle inceleme ve değerlendirmeyi

amaçlayan bir araştırmadır. Çalışma Dayıoğlu'nun çocuklar için yazdığı beş öykü kitabı ile sınırlıdır (Kibris, 2019).

2022 yılında, Bayburt Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalında, Dilek Başboğa tarafından hazırlanan, "Eflatun Cem Güney Masallarının Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde; Eflatun Cem Güney masallarının duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Eflatun Cem Güney'in 70 masalı arasından 20 masal bu araştırmanın materyalini oluşturmaktadır. Millî Eğitim Müdürlüğü'nün Kültür Yayınları'ndan 3. baskı olarak yayımladığı ve 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okullara gönderdiği masallar kitabı adı altında toplanan 23 tane masalı arasından rastgele 20 tanesi seçilmiştir (Başboğa, 2022).

2022 yılında, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalında, Aysun Baran tarafından hazırlanan, "Fatih Erdoğan'ın "Sihirli Kitaplar" Serisinin Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde; Fatih Erdoğan'ın "Sihirli Kitaplar" serisi duyarlık eğitimi bağlamında incelenmiştir. Fatih Erdoğan'ın çocuklar için kaleme aldığı "Sihirli Kitaplar" serisindeki 11 kitap daha önceki çalışmalarda belirlenen duyarlık alt kategorileri dikkate alınarak araştırmacının eklediği ve değiştirdiği kategorilerle toplamda 47 duyarlık alt kategorisi bağlamında incelenmiştir (Baran, 2022, s. 2022).

2021 yılında Enes Çinpolat tarafından, "Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ödülleri'nde Yılın Romanı Ödülünü Kazanan Eserlerin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi" hazırlanan çalışmada; Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ödülleri'nde seçici kurul tarafından yılın çocuk romanı olarak seçilen kitaplar duyarlık eğitimi açısından incelenmiştir. Araştırmada 2007 yılından itibaren verilmeye başlanan bu ödüllerde yılın çocuk romanı ödülünü kazanan altı kitap incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen kitaplarda genel olarak insana, insan mutluluğuna duyarlık, aşka ve sevgiye duyarlık, hayvanlara duyarlık, aile bireylerine duyarlık, emeğe ve çalışkanlığa duyarlık, doğaya ve çevreye duyarlık, sanat ve estetik olana duyarlık, okuma kültürüne duyarlık, dostluk ve arkadaşlığa duyarlık alanlarına ilişkin konular tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına

göre incelenen kitapların, çeşitli konularda duyarlık oluşturabilecek içerikler barındırdığı saptanmıştır (Çinpolat, 2021).

2021 yılında, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalında, Ebru Özbilen Demirtaş tarafından hazırlanan, "Koray Avcı Çakman'ın Öykü ve Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde; yazar Koray Avcı Çakman'ın kitaplarının duyarlık eğitimine katkısı araştırılmıştır. Bu doğrultuda Koray Avcı Çakman'a ait 8-13 yaş aralığındaki 21 öykü ve roman incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Aslan (2013; 2016), Karakuş Tayşi (2019), Evsen (2019) ve Etoğlu Kibris'in (2019) belirlediği ve araştırmacının da geliştirdiği 34 duyarlık kategorisi listesi kullanılmıştır (Demirtaş, 2021).

2019 yılında, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümünde, Kevser Evsen tarafından hazırlanan, "Mustafa Ruhi Şirin'in Çocuk Şiirleri ve Masallarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde, Mustafa Ruhi Şirin'in çocuk şiirleri ve masallarının duyarlık eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamını Mustafa Ruhi Şirin'in çocuk şiirleri ve masalları oluşturmaktadır (Evsen, 2019).

2023 yılında, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında, Merve Uzun tarafından hazırlanan, "Ortaokul Seviyesindeki Çocuk Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezi; ortaokul seviyesindeki çocukların yaşama hazırlık sürecinde onları bilişsel ve duyuşsal yönde aktif kılarak duyarlık kazandırabileceği düşünülen roman türünü "duyarlık eğitimi" yönünden incelemektedir. Araştırmanın çalışma materyallerini, "Yeşil Adanın Çocukları", "Göğü Yere İndirelim", "Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!", "Bir Öykü Yazalım Mı?", "Son Ada'nın Çocukları", "İstanbul'u Çalıyorlar", "Hayaletli Gölün Çocukları" adlı yedi çocuk romanı oluşturmaktadır. Çalışma materyalleri Türkçe öğretmenlerine yönelik hazırlanmış bir görüşme formu sonucunda belirlenmiştir (Uzun, 2023).

2019 yılında, Esra Karakuş Tayşi tarafından hazırlanan “Sevim Ak’ın Öykülerinin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli çalışmada; Sevim Ak’ın üç ayrı çocuk kitabı duyarlık eğitimi açısından incelenmiştir (Tayşi, 2019).

2024 yılında, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bölümünde Sabriye Ece Akgün tarafından hazırlanan “Şermin Yaşar’ın Çocuk Kitaplarının Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi; Şermin Yaşar’ın 10 yaş ve üzeri okuyucu kitlesine hitap eden 8 adet çocuk hikâye kitabı, çocuğa kazandıracağı “duyarlıklar” açısından incelenmiştir. Duyarlık konularının belirlenmesi ve gruplanması aşamasında Aslan (2013, 2016), Alamdar ve Süngü (2017), Karakuş Tayşi (2019) tarafından belirlenen duyarlık alt kategorilerine araştırmacı, uzman görüşü alarak eklemeler yapmış ve içerik analizi betimsel olarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde araştırmaya kaynaklık yapan 8 çocuk hikâye kitabının, çocukta duyarlık eğitimi gerçekleştirme anlamında zengin birer nitelikli çocuk edebiyatı eseri olduğu; ebeveynlerin ve eğitimcilerin bu eğitimi verme bağlamında adı geçen eserlerden kaynak olarak faydalanabilecekleri sonucuna varılmıştır (Akgün, 2024).

2024 yılında, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalında Ayşegül Candan tarafından hazırlanan, “Şermin Yaşar’ın Çocuk Kitaplarının Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde; Şermin Yaşar’ın çocuk kitapları duyarlık eğitimi bağlamında incelenmiştir. Şermin Yaşar’ın çocuklara yönelik yazdığı 19 adet kitabı daha önceki çalışmalarda belirlenen duyarlık kategorileri de dikkate alınarak 51 duyarlık alt kategorisinde incelenmiştir (Candan, 2024).

2022 yılında, Merve Aras ve Beytullah Karagöz tarafından hazırlanan, “Tudem Edebiyat Ödüllü Çocuk Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli çalışmada; Tudem Edebiyat Ödülleri’nde seçici kurul tarafından birinci olarak seçilen çocuk romanları duyarlık eğitimi açısından incelenmiştir. Araştırmada 2003 yılından itibaren verilen bu ödüllerde birincilik ödülü almış olan 7 adet çocuk romanı incelenmiştir (Aras & Karagöz, 2022).

2022 yılında, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında, Arzu Süngü tarafından hazırlanan "Zeynep Cemali'nin Eserlerinde Değerlere Duyarlık" isimli yüksek lisans tezinde; Zeynep Cemali'nin eserleri değerlere duyarlık bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya "Zeynep Cemali'nin eserlerinde verilmek istenen duyarlıklar nelerdir?" sorusundan yola çıkılmış ve bu soruya cevap aranmıştır (Süngü, 2022).

2020 yılında, Deniz Melanlıoğlu tarafından hazırlanan, "Çocuk Edebiyatındaki Kayıp Mültecilerin İzinde Duyarlılık Eğitimi" isimli çalışmada; göç ve mültecilik konulu Arkadaşım Korku, Kayıktaki Çocuk, Yolculuk, Tarık ve Beyaz ile Akim Koşuyor adlı çocuk kitapları duyarlık eğitimi açısından incelenmiştir (Melanlıoğlu, 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın

3.1. Araştırma Deseni

DİB'in çocuklar için yayımladığı dinî içerikli çocuk kitaplarında duyarlık eğitiminin incelenmesi ve değerlendirilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Nitel araştırma, sosyal ya da beşerî bir probleme bireylerin veya grupların atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşımdır. Araştırma süreci; soruların ve işlem basamaklarının geliştirilmesi, özel durumlardan genel temalara ulaşılarak tümevarımsal veri analizi yapılması ve araştırmacının verileri yorumlaması aşamalarını kapsamaktadır (Creswell, 2017). Durum çalışması deseni ise bir veya birkaç durumu kendi sınırları içinde bütüncül olarak analiz etme olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Veri toplama yöntemi olarak ise doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Geleneksel olarak doküman incelemesi tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinse de bu çalışmada disiplinler arası bir bakış açısı benimsenerek belirlenen metinler değerlendirmeye alınmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Bu çalışmada yazılı materyaller araştırmaya dahil edilmiştir. Bu anlamda elde edilen dokümanlar önemli bilgi kaynaklarıdır. Duyarlık eğitimi kategorileri elde edilen dokümanlar üzerinde değerlendirilmiş, yazılı metinlerin analizi yapılmıştır.

3.2. Veri Kaynağı

Araştırma DİB tarafından yayımlanan çocuk kitaplarından oluşmaktadır. Veri kaynağını ise son on yılda DİB tarafından yayımlanmış olan çocuk kitapları arasından yıl, konu ve tür ölçütleri gözetilerek seçilmiş olan kitaplar oluşturmaktadır. Sahabe hayatı, peygamber hayatı, İslâm coğrafyaları, İslâm kültürü pratikleri, siyer ve Kur'an-ı Kerim'in mahiyeti gibi konular esas alınarak seçimler yapılmıştır. Ayrıca şiir, hikâye,

tiyatro gibi edebî türlerden birer adet seçilerek yazar tekrarına düşülmemeye dikkat edilmiştir. Seçilen her eser hakkında ön değerlendirme ve içerik özeti aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: *DİB Yayınları Çocuk Kitapları İncelenen Eserler Listesi ve Özellikleri*

No	Eser Adı	Yazar	Yaş	Tür	Yıl
1	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	Fatma Çağdaş BÖREKÇİ	8+	Hikâye	2022
2	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet	Esra Erken GÜNEY	4+	Hikâye	2026
3	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	Hafsa Fidan VİDİNLİ	4+	Hikâye	2023
4	Fesleğen Sokağı	Nehir AYDIN GÖKDUMAN	10+	Hikâye	2025
5	Anne Arı Neredeymiş?	Esra ERKEN GÜNEY	4+	Hikâye	2022
6	Farkındalık Öyküleri- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni	Zemzem UMAY	4+	Hikâye	2024
7	Şiirlerle Peygamberim	Zeynep KAR TEMUR	7+	Şiir	2025
8	Tavşi ve Dostları	Sevim EKİNCİ	4+	Hikâye	2016
9	Şehri Görmek İsteyen Balık	Ahmet Mahir PEKŞEN	4+	Hikâye	2016
10	Süt Şişeleri	Hilal BEŞİK	4+	Hikâye	2022
11	Kukla Misket İneklerin Gösterisi	Pınar BAŞAR ÜNLÜER	4+	Hikâye	2023
12	Bak Şu Saate	Sebahat MERAKİ	-	Hikâye	2024
13	Minik Oruç Yıldızı	Arife GÖKMEN	4+	Hikâye	2023
14	Zeynep ve Domates / Endülüs'te Kurtuba Camii	Fatma MATUR	4+	Hikâye	2024
15	Sıfır Atık Ekibi	Yaşar KOCA	-	Tiyatro	2025
16	Eyyûb Peygamberin Hikâyesi	Özkan ÖZE	7+	Hikâye	2019
17	Çöl Masalı	Kudret Ayşe YILMAZ	4+	Hikâye	2017
18	En Sağlam İp	Ayşe Gül GÜRBÜZ	-	Hikâye	2020

No	Eser Adı	Yazar	Yaş	Tür	Yıl
19	Camili Göl	Elif Canıbek KESİKOĞLU	-	Hikâye	2026

Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı adlı eser, sekiz yaş üzeri için olup Hasan ve arkadaşı Ömer'in yaşadığı apartmana gizemli bir çocuğun taşınmasıyla başlamaktadır. Emre annesini şehit olarak kaybetmiş, yas tutan bir çocuktur. Ömer ve Hasan'la aynı sınıfta öğrenim görmeleri ve okul gazetesi için çalışmalara başlamalarıyla arkadaşlıkları ilerler. Hz. Üsame'nin hayatını araştırmaları ise şehitlik, peygamber sevgisi, ölüme duyarlık, yas gibi konuları anlamalarını kolaylaştırmaktadır(Çağdaş Börekçi, 2026).

Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet eserinde Hz. Muhammet'in hayatını doğumundan ölümüne kadar şiirsel bir dille anlatılmıştır. Kitap dört yaş üzeri için ele alınmıştır. Anlatı güvercin ve Hz. Muhammet'in devesi arasında yaşanan bir diyalog şeklinde ilerlemiştir (Erken Güney, 2026).

Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor isimli eserde altı adet peygamberin hikayesi parça parça olacak şekilde kurgusal unsurlardan faydalanılarak anlatılmıştır. Kitap yedi yaş üstü için kaleme alınmıştır. Hikâye Emir Can ve Babası arasında geçen diyaloglar ve peygamber anlatıları üzerine şekillenmektedir. Anlatılan peygamberler; Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Musa, Hz. Yunus ve Hz. Süleyman'dır (Vidinli, 2023).

Fesleğen Sokağı isimli eserde, ideal bir sokak anlatısı on yaş üzeri için ele alınmıştır. Bu ideal sokakta yaşanan olaylar, sokağa yeni taşınan aileler, yeni açılan işletmeler yer almaktadır. Bu kurguda yer alan olaylar özellikle seçilmiş olan konu ve ailelerin etrafında dönmektedir. Bu eserde anlatı; cimrilik, haset, geçim sıkıntısı, yaşlılara saygı ve kültüre yabancılaşma olarak beş ana konu etrafında şekillenmiştir (Gökduman, 2025).

Anne Arı Neredeymiş? isimli eser resimli okulöncesi çalışmasıdır. Hacim olarak diğer çalışmalardan azdır. Resimli bir çocuk kitabı olarak ele alınmıştır. Kitap Anne Arı'nın yuvasından çıkıp Kabe'ye uçması ile başlar. Kabe'de kılınan cuma namazı Anne Arı gözünden eğlenceli bir dille anlatır (Erken Güney, 2022).

Zuzu'nun Fesleğeni isimli eserde, bedensel farklılıklara ve bu farklılıkların özgüven üzerine etkisi üzerinde durulmuştur. Kitap resimli bir çocuk kitabıdır. Hedef kitlesi okulöncesi dönemdir. Ertesi gün okulda yapılacak olan şenlikte başrolü oynayacak olan Zuzu'nun yüzündeki çilleri hakkında endişelenmesi ve bu endişeyle nasıl başa çıktığı konu edilmiştir (Umay, 2024).

Şiirlerle Peygamberim isimli çalışma Hz. Muhammet (s.a.v.) hakkında kaleme alınmış şiirlerden oluşan bir şiir kitabıdır. Dört yaş ve üzeri için kaleme alınmış bir eserdir. Kitabın her bölümü peygamberin bir değerini ifade etmektedir. Hoşgörülü Peygamberim, Çocukları Seven Peygamberim, Cömert Peygamberim, Çalışkan Peygamberim gibi bölümlerden oluşmaktadır (Temur, 2025).

Tavşi ve Dostları isimli eser, Tavşan Tavşi karakteri üzerinde değerler eğitimi üzere kaleme alınmıştır. Kitapta altı farklı hikâye anlatılmıştır. Bu hikayelerin her birine Tavşan Tavşi çözüm getirmiş, karakterlerin kurtulmalarına yardımcı olmuştur (Ekinci, 2016).

Şehri Görmek İsteyen Balık isimli eserde, üç farklı hikâye anlatılmaktadır. İlki insanların dünyasını merak eden bir balığın hikayesi, ikincisi insanlarla iç içe yaşayan akrep ailesinin hikayesi, üçüncüsü ise ormanlar kralı aslan ve zeki kertenkele arasında geçmektedir (Pekşen, 2016).

Süt Şişeleri isimli eser, okul öncesi yaş grubu dönemi hedef alınarak kaleme alınmıştır. Misafirlik ve hasta ziyareti üzerine yazılmış bir eserdir (Beşik, 2022).

Kukla Misket İneklerin Gösterisi isimli eser, okul öncesi yaş grubu ve üzeri için kaleme alınmıştır. Resimli kitapların arasında yer almaktadır, hacim olarak daha azdır. İneklerin yaratılışlarından getirmiş oldukları mucizeleri, süt oluşumu ve sütten elde edilen gıdaları, sahneledikleri bir gösteri anlatılmaktadır (Ünlüer, 2023).

Bak Şu Saate adlı eser, DİB Yayınları çocuk kitaplığı kategorisinde yer almaktadır. Hikâye Murat ve Sefer'in müzeye gitmesi ile başlamaktadır. Müzede başlarına ilginç şeyler gelecek olan iki arkadaş heyecan içinde sınıf arkadaşları ve öğretmenleriyle birlikte gezmeye başlar. Fakat girişteki masa saatinin iki arkadaşa saat okumayı öğretmek için peşlerine takılmasıyla işler değişir (Meraki, 2024).

Minik Oruç Yıldızı adlı eser dört yaş ve üzeri için kaleme alınmıştır. Bu çalışma ramazan ayında gökyüzünde gözükmek için can atan yıldızlardan biri olan minik yıldız ağzından kaleme alınmıştır. Gökyüzünden ramazanda Müslümanların yaptığı ritüelleri izleyen yıldızlar Müslümanların neşe ve heyecanlarına da şahit olmuşlardır. Hikâye Minik Yıldız'a Minik Oruç Yıldız'ı adı verilmesiyle noktalanmaktadır (Gökmen, 2023).

Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii isimli eser, DİB Yayınları çocuk kitaplığı kategorisinde yer almaktadır. Zeynep Endülüs'ü gezmek için annesiyle beraber bir tura katılmıştır. Kurtuba Camii'ni gezerken orada yaşayan müslümanlarla tanışma fırsatı bulur. Kendisi için sıkıcı geçen gezi artık eğlenceli bir hale gelmiştir (Korkutan, 2024).

Sıfır Atık Ekibi isimli eser, bir tiyatro çalışmasıdır. Doğaya saygı duymak ve atıkların geri dönüştürülmesini anlatan bir çalışmadır. Tiyatro gösterisi sonuna eklenen kek ve meyve suyu ikramı etkinliği ile interaktif bir çalışma ortaya çıkmıştır. Çocukların meyve suyu kutularını ve kek paketlerini geri dönüşüm kutularına atıp atmayacakları gözlemlenir (Koca, 2025).

Eyyüb Peygamberin Hikayesi isimli eser, yedi yaş ve üzeri için kaleme alınmıştır. Eyyüb peygamberin hayatı ilahi bakış açısı dilinden anlatılmıştır. Hastalığı ve bu süreçte yaşadıkları, çocuklarını ve zenginliğini kaybetmesi ardından iyileşme süreci kaleme alınmıştır (Öze, 2019).

Çöl Masalı isimli eser, dört yaş ve üzeri için kaleme alınmıştır. Kerimer isimli ana karakter üzerinden anlatılan hikâye, Kerimer'in özgür olmak için yola çıkmasıyla başlamaktadır. Hörgüçsüz bir deve olmasından kaynaklı yaşadığı zorluklar vurgulanır. Çıktığı yolculukta pek çok şey öğrenerek ailesine geri dönmenin önemini anlar (Yılmaz, 2017).

En Sağlam İp isimli eser, ailesiyle güzel bir sabaha uyanan Zeynep karakteri üzerinden anlatılır. Zeynep annesinin yapmış olduğu akademik çalışmaları izlerken kitapların sihirli dünyasına kapılır. Bir hadis kitabını incelerken kitabın içine kendisini düşmüş halde bulur. Kitaptan çıkmaya çalışırken aynı zamanda tarihi bir yolculuğa çıkar ve İslam tarihinde yaşanmış pek çok olaya şahitlik eder (Gürbüz, 2025).

Camili Göl isimli eser, İlyas isimli çocuğun dilinden anlatılmıştır. DİB Yayınları çocuk kitaplığı kategorisine ait bir kitaptır. İlyas babasının askerlik arkadaşının yaşadığı ilçede geçireceği tatilin heyecanı ile ailesiyle beraber yola çıkar. Evde tanıştığı esrarengiz dede ona gizli bir olay anlatır. Anlattığı olayı bir görev olarak düşünen İlyas bu görevi yerine getirmeye niyet eder ve bir maceraya atılır (Kesikoğlu, 2026).

3.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmada çocuk, çocukluk dönemi özellikleri, çocuklar için yazılan eserlerin özelliklerinin yer aldığı tez, makale ve araştırmalar, dinî içerikli çocuk kitaplarının değerlendirildiği çalışmalar, duyarlık eğitimi, duyarlık eğitiminin değerlendirildiği yazar ve kitapların literatür taraması yapılmıştır. 01.07.2025-01.06.2026 tarihleri arasında elde edilen bulgular ve seçilen eserler incelenmiş, süreç içinde eş zamanlı olarak değerlendirilmiştir.

DİB yayınları çocuk kitaplarına Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi kataloğu, Koha kütüphane kataloğu, Diyanet Yayın Satış sitesi ve katalogları, bunlara ek olarak internet satış mağazalarından ulaşılmıştır. Veri kaynağı kapsamında tespit edilebilen tüm çocuk eserleri arasından seçim yapılmıştır. Temin edilen eserler MAXQDA veri analizi yazılımında kullanılabilmek üzere dijital hâle getirilmiştir.

3.4. Veri Analizi

Bu çalışmada nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da araştırmacının yapacağı yorumların arasında yer alabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

DİB yayınları çocuk kitapları duyarlık eğitimi kategorileri ile incelenmiştir. DİB yayınlarının duyarlık eğitimi bağlamında ilk eser verdiği dönem ve o dönemde yayımladığı eserler kapsamında değerlendirme yapılmıştır.

Veri analizi sırasında MAXQDA nitel veri analiz programı kullanılmıştır. Program aracılığıyla öncelikle tüm eserler incelenerek duyarlık türlerine göre kodlamalar yapılmıştır. Yapılan kodlamalar ile elde edilen veriler öncelikle sistematik ve açık bir biçimde betimlenmiş, sonrasında yapılan betimlemeler yorumlanmış, neden-sonuç ilişkileri irdelenmiş ve birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Eylem ve söylem boyutunda ortaya çıkan yorumlar okurun anlayacağı şekilde ifade edilmiştir.

Araştırmada kullanılmak üzere "Duyarlık Eğitimi Eser İnceleme Formu" oluşturulmuştur (bk. Ek 2). Formda yer alan duyarlık maddeleri çalışmaya yön verecek olan kategorilerdir. Duyarlık maddeleri iman ve İslâm esaslarıyla yeniden yorumlanarak seçildikten sonra form oluşturulmuş, kitaplar bu forma göre değerlendirmeye alınmıştır. Seçilen eserler, araştırmacının eklemeleriyle beraber toplam 42 duyarlık maddesi kapsamında incelenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, veri seti üzerinde yapılan analiz sonucu elde edilen bulgulara ait tablo ve görseller yer almaktadır. Tablo ve görsellere ait yorumlar ile analizi yapılmış kitaplardan alınan alıntılarla bulgular desteklenmiştir. Örneklemde yer alan her kitaptan kısaca bahsedilmiş, analiz sonucu elde edilen frekans değerleriyle yorumlanmıştır.

Araştırmada incelenmiş olan DİB Yayınları Çocuk Kitaplarının Duyarlık Maddeleri kullanılarak analiz sonucu elde edilen veriler Tablo 2'de yer almaktadır. Tabloda, incelenen kitaplarda yer alan duyarlık kategorileri ve bunların işlenme sıklığına yer verilmiştir. Ardından incelenmiş olan her kitapta en fazla ön plana çıkan üç duyarlık kategorisi frekanslarıyla beraber verilerek yorumlanmıştır. Değerlendirilen her kitap modellenerek görsel hâline getirilmiş, her bir duyarlık kategorisine ilişkin alıntılara yer verilmiştir.

***Tablo 2**: DİB Yayınları Çocuk Kitaplarında Tespit Edilen Duyarlık Kategorileri ve Bu Duyarlık Kategorilerinin İşlenme Sıklığı*

	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	Fesleğen Sokağı	Anne Arı Neredeymiş?	Farkındalık Öyküleri- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni	Şiirlerle Peygamberim	Tavşi ve Dostları	Şehri Görmek İsteyen Balık	Süt Şişeleri	Kukla Misket İneklerin Gösterisi	Bak Şu Saate	Minik Oruç Yıldızı	Zeynep ve Domates Endülüs' te Kurtuba Camii	Sıfır Atık Ekibi	Eyyüb Peygamberin Hikâyesi	Çöl Masalı	En Sağlam İp	Camili Göl
1. Dilsel duyarlık	0	3	0	1	0	1	0	1	0	1	3	2	3	0	0	0	0	1	0

	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	Fesleğen Sokağı	Anne Arı Neredeymiş?	Farkındalık Öyküleri- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni	Şiirlerle Peygamberim	Tavşi ve Dostları	Şehri Görmek İsteyen Balık	Süt Şişeleri	Kukla Misket İneklerin Gösterisi	Bak Şu Saate	Minik Oruç Yıldızı	Zeynep ve Domates Endülüs' te Kurtuba Camii	Sıfır Atık Ekibi	Eyyüb Peygamberin Hikâyesi	Çöl Masalı	En Sağlam İp	Camili Göl
2. Kadına duyarlık	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3. Barışa duyarlık	0	1	1	1	0	0	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. İyilik yapmaya duyarlık	2	2	9	2	0	0	2	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
5. Aile bireylerine duyarlık	3	11	5	1	0	1	1	3	4	0	0	0	0	0	0	1	5	0	0
6. İnsana ve insan mutluluğuna duyarlık	0	3	0	2	0	0	2	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
7. Paylaşmaya duyarlık	2	5	0	0	0	0	5	1	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	0
8. Yoksul insanlara duyarlık	1	3	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
9. Hayvanlara duyarlık	1	4	14	0	0	0	5	2	4	0	0	2	0	0	0	1	1	3	1
10. Toplumsal huzura duyarlık	5	0	0	3	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
11. Yardımlaşmaya duyarlık	11	5	2	4	0	0	1	10	0	3	0	0	2	0	0	2	1	3	3
12. Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	4	0	2	3	1	0	7	1	1	1	0	1	0	5	0	0	1	2	1
13. Aşka ve sevgiye duyarlık	7	4	1	2	0	0	7	1	1	1	0	0	0	3	0	0	2	3	2
14.Hakka, hukuka ve adalete duyarlık	9	2	2	0	1	0	5	3	5	0	0	0	0	1	0	0	3	0	0
15. Çocuğa ve çocukluğa duyarlık	7	16	6	3	3	0	2	0	3	0	0	0	0	2	0	2	0	2	2
16. Hayale ve düş gücüne duyarlık	7	1	2	0	0	0	1	2	0	0	0	3	1	2	2	0	4	2	1

	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	Fesleğen Sokağı	Anne Arı Neredeymiş?	Farkındalık Öyküleri- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni	Şiirlerle Peygamberim	Tavşi ve Dostları	Şehri Görmek İsteyen Balık	Süt Şişeleri	Kukla Misket İneklerin Gösterisi	Bak Şu Saate	Minik Oruç Yıldızı	Zeynep ve Domates Endülüs' te Kurtuba Camii	Sıfır Atık Ekibi	Eyyüb Peygamberin Hikâyesi	Çöl Masalı	En Sağlam İp	Camili Göl
17. Anneye duyarlık	16	6	0	1	0	0	2	2	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
18. Vatana duyarlık	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
19. Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
20. Bilime duyarlık	2	0	1	0	0	0	0	1	1	0	4	5	0	2	2	0	0	1	0
21. Sanata duyarlık	3	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	18
22. Doğaya duyarlık	0	1	0	0	1	2	8	1	2	0	1	1	0	0	3	0	0	1	1
23. Sağlığa duyarlık	5	3	0	1	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	4	5	0	1	1
24. Kişiye özgü özelliklere duyarlık	1	1	1	0	0	3	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0
25. Özgüvenli olmaya duyarlık	0	0	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26. Özgürlüğe duyarlık	4	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	3	3	0
27. Mesleklere karşı duyarlık	7	3	1	3	0	0	1	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0
28. Dürüst olmaya duyarlık	1	4	1	2	0	0	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	1
29. Kitap okumaya karşı duyarlık	3	1	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	1	0	0	2	5
30. Ölüme karşı duyarlık	24	3	0	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
31. Arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık	12	9	1	1	0	1	0	8	2	0	0	2	2	1	0	0	3	0	3

	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	Fesleğen Sokağı	Anne Arı Neredeymiş?	Farkındalık Öyküleri- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni	Şiirlerle Peygamberim	Tavşi ve Dostları	Şehri Görmek İsteyen Balık	Süt Şişeleri	Kukla Misket İneklerin Gösterisi	Bak Şu Saate	Minik Oruç Yıldızı	Zeynep ve Domates Endülüs' te Kurtuba Camii	Sıfır Atık Ekibi	Eyyüb Peygamberin Hikâyesi	Çöl Masalı	En Sağlam İp	Camili Göl
32. İnsan ilişkilerine karşı duyarlık	3	1	2	0	0	2	9	0	2	3	0	0	1	0	2	0	1	2	1
33. Umutlu olmaya karşı duyarlık	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0
34. Fedakâr olmaya duyarlık	2	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
35. İbadetlere duyarlık	10	9	1	4	2	0	0	0	0	0	0	8	7	5	0	0	0	7	1
36. Ahirete duyarlık	4	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
37. Allah'a güvene duyarlık	9	3	15	3	0	0	2	8	2	0	5	1	0	1	0	2	0	10	0
38. Şükretmeye karşı duyarlık	7	0	4	2	0	0	0	3	0	0	0	1	1	2	1	5	0	1	2
39. Peygamberlere duyarlık	35	56	26	2	4	0	28	0	0	0	0	0	0	0	0	14	0	16	1
40. Temiz olmaya duyarlık	2	2	0	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
41. Dua etmeye duyarlık	14	4	6	4	0	0	1	7	1	5	0	0	0	4	0	0	0	11	0
42. Kur'an-ı Kerim'e duyarlık	1	4	6	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1

Yapılan incelemede, 19 çocuk kitabında yer alan 42 duyarlık kategorisinin toplam 1164 kodlamaya ulaştığı görülmüştür. 1164 kodlama alan yazındaki benzer çalışmalara bakıldığında yüksek bir rakamdır. Peygamberlere duyarlık kategorisinin 182 kodlama ile örneklemde en sık rastlanan duyarlık türü olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi sırasıyla Allah'a güvene duyarlık (f=61), dua etmeye duyarlık (f=57),

ibadetlere duyarlık (f=54), çocuğa ve çocukluğa duyarlık (f=48) ve yardımlaşmaya duyarlık (f=47) izlemektedir. Buna karşılık kadına duyarlık (f=4) ve özgüvenli olmaya duyarlık (f=4) gibi kategorilerin, veri setinde son derece sınırlı düzeyde temsil edildiği belirlenmiştir.

Eser bazında değerlendirildiğinde ise *Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı* isimli kitapta 243 kodlamaya ulaşıldığı görülmüştür. İncelenen kitaplar arasında en yoğun duyarlık içeriğine sahip eser olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmayı ise 173 kodlama ile *Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet* takip etmektedir. Ardından 118 kodlama ile *Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor* kitabı gelmektedir. En düşük kodlama sayısına sahip eser ise 10 kodlamayla *Farkındalık Öyküleri – Farklılıklara Saygı / Zuzu'nun Fesleğeni*'dir.

Bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, incelenen eserlerde peygamberlere duyarlık, Allah'a güvene duyarlık, dua etmeye ve ibadetlere duyarlık kategorilerinin belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Bu durumun, incelenen kitapların önemli bir bölümünün doğrudan peygamber kıssası ya da dinî yaşam pratiklerini konu edinen eserlerden oluşmasıyla ilintili olabileceği düşünülmektedir.

4.1. Eser Bazında Duyarlık Eğitimi Bulguları

Eserlerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular eser bazında bir araya getirildiğinde hangi eserde duyarlık eğitiminin yoğun olduğu ve en fazla hangi duyarlık türlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bakımdan yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1.1. Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı

Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı (Çağdaş Börekçi, 2026) adlı eserde en çok yer alan duyarlık maddeleri, peygamberlere duyarlık (f=16) ve vatana duyarlık (f=16) kategorileridir. Öne çıkan kategoriler değerlendirildiğinde vatan sevgisi, şehitlik ve ölüme karşı duyarlık kategorileri birbirini destekleyen duyarlık maddeleridir. Bu kategorileri kapsayarak 35 kodlamaya ulaşan peygamber ve sahabe hayatı örnekliği anlatımı, şehitlik, ölüm, arkadaşlık, vatana duyarlık kategorilerini anlamlı bir bütün hâlinde sunmaktadır.

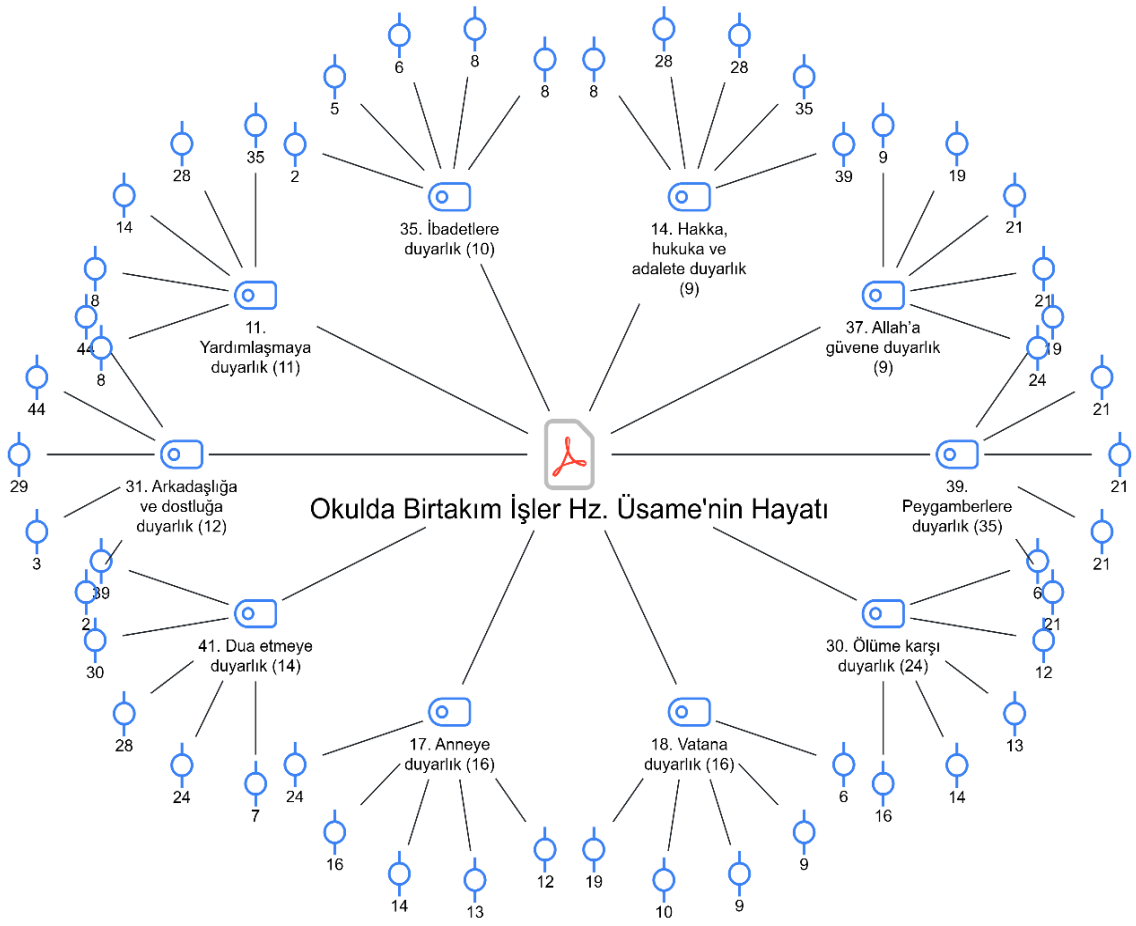

Şekil 1: *Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı adlı kitaba ilişkin bulgular*

Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı adlı eserin tek-vaka modeli görselinde frekansı en yüksek olan 10 adet duyarlık kategorisi ve her kategori için uzunluğu en fazla olan 5 adet ağırlık puanı yer almaktadır. Eserde tespit edilmiş olan duyarlık maddelerinin ağırlıklı olarak peygamber sevgisi, ölüm bilinci, aile ve vatan bağlılığı ekseninde yer aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra dua, dostluk, yardımlaşma ve ibadet gibi tamamlayıcı duyarlık kategorilerini de içerdiği görselden anlaşılmaktadır. Eserin örneklemdeki diğer kitaplara kıyasla en yüksek toplam kodlama sayısına (f=243) sahip olması duyarlık kategorileri açısından yoğun olduğunu göstermektedir.

4.1.2. Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet

Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet (Erken Güney, 2026) adlı eserde, peygamber biyografisi olması sebebiyle peygamberlere duyarlık (f=56) kategorisi en yüksek frekansa sahip kategori olarak çıkmıştır. Ayrıca çocuğa ve çocukluğa duyarlık (f=16) kategorisi ve aile bireylerine duyarlık (f=11) kategorisi de en yüksek çıkan ilk üç frekansın içinde yer almaktadır. Öne çıkan üç kategori değerlendirildiğinde peygamber hikâyesi çocuklara anlatılmak istendiğinde bunun ancak çocuk perspektifi ve bakış açısıyla mümkün olacağı görülmüştür.

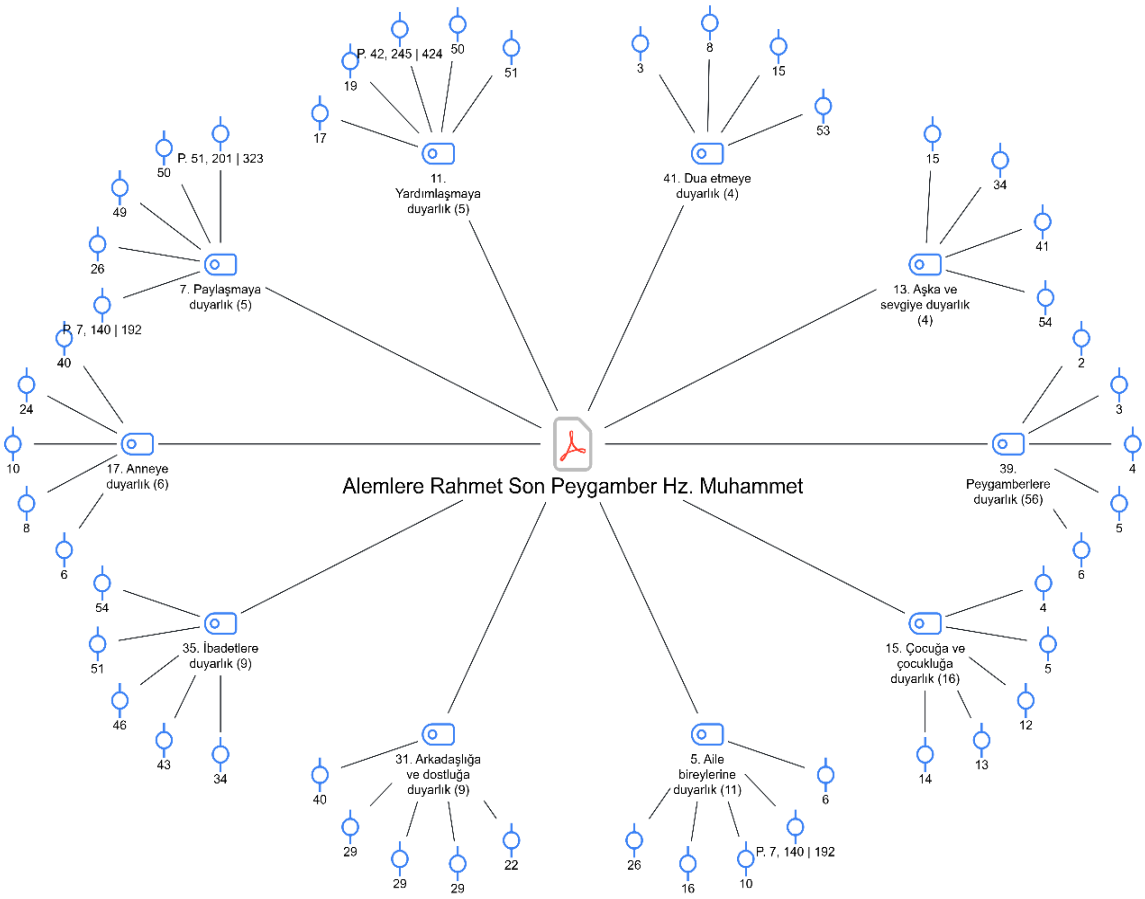

Şekil 2: *Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet adlı kitaba ilişkin bulgular*

Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet adlı eserin tek-vaka modeli görselinde frekansı en yüksek olan 10 adet duyarlık kategorisi ve her kategori için uzunluğu en fazla olan 5 adet ağırlık puanı yer almaktadır. Eserde tespit edilmiş olan duyarlık maddelerinin en yüksek kodlama frekansı 56 frekansla peygamberlere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 16 frekansla çocuğa ve çocukluğa duyarlık

kategorisi izlemektedir. Bu dağılım, kitabın Hz. Muhammet merkezli anlatısının dinî ve pedagojik duyarlıkları bütünleştiren bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

4.1.3. Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor

Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor (Vidinli, 2023) isimli eserde bir peygamber anlatısı olması sebebiyle en yüksek frekansa sahip kategori (f=26) peygamberlere duyarlık kategorisidir. Anlatılan peygamberler; Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Musa, Hz. Yunus ve Hz. Süleyman'dır. Peygamberlere duyarlık kategorisini Allah'a güvene duyarlık kategorisi (f=15) ve son olarak hayvanlara duyarlık kategorisi (f=14) takip etmektedir.

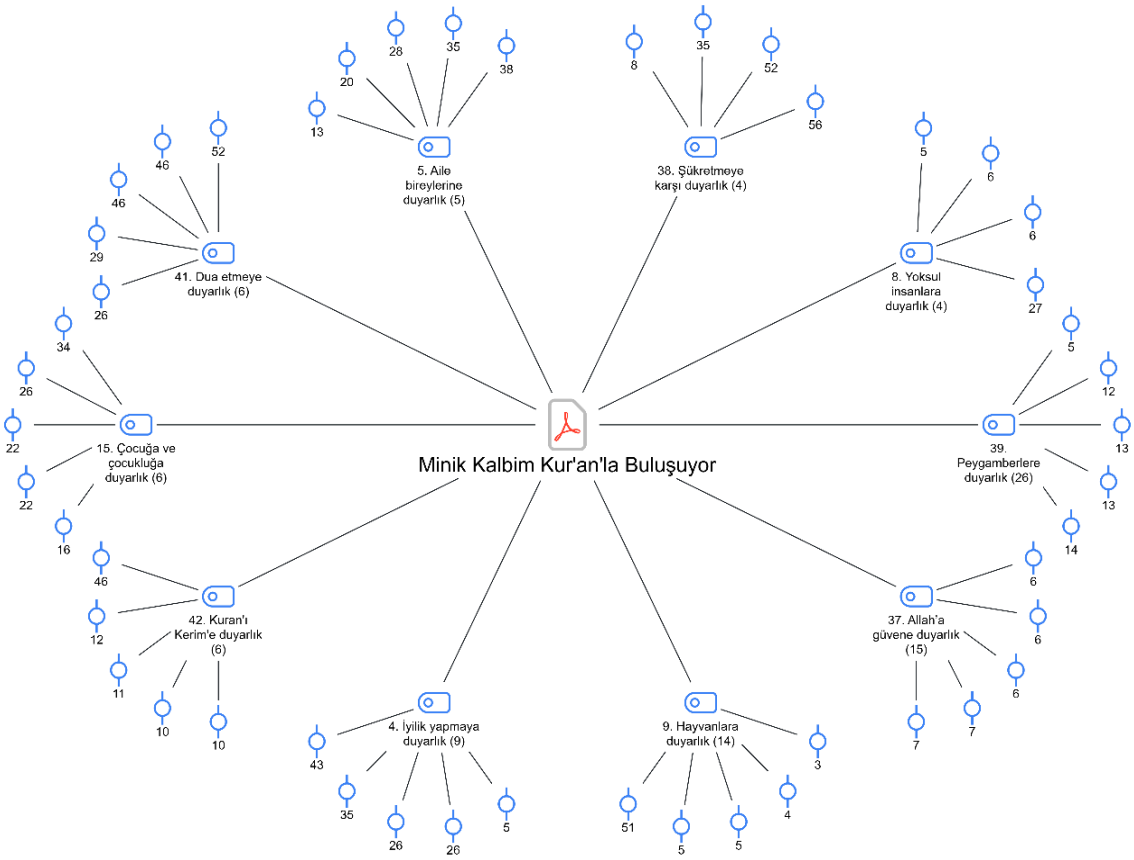

Şekil 3: *Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor adlı kitaba ilişkin bulgular*

Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor adlı kitapta, en yüksek kodlama frekansı 26 frekansla peygamberlere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 15 frekansla Allah'a güvene duyarlık ve 14 frekansla hayvanlara duyarlık kategorileri izlemektedir. Kur'an kıssaları çerçevesinde yapılandırılan bu anlatının peygamber, hayvan ve

Allah'a güven konularını bir arada ve yüksek frekanslarda işlemesi, Kur'an merkezli değer aktarımını gerçekleştiren eser olarak değerlendirilmiştir.

4.1.4. Fesleğen Sokağı

Fesleğen Sokağı (Gökduman, 2025) isimli eserde, ideal bir sokak anlatısı on yaş üzeri için ele alınmıştır. Bu ideal sokakta yaşanan olaylar, sokağa yeni taşınan aileler, yeni açılan işletmeler yer almaktadır. Genel çerçeveye bakıldığında yardımlaşmaya duyarlık kategorisinin (f=4) en yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir. Ardından ibadetlere duyarlık (f=4) ve dua etmeye duyarlık (f=4) kategorileri gelmektedir.

***Şekil 4**: Fesleğen Sokağı adlı kitaba ilişkin bulgular*

Fesleğen Sokağı adlı kitapta yardımlaşmaya duyarlık, ibadetlere duyarlık ve dua etmeye duyarlık kategorilerinin her biri 4 frekansla eşit olarak öne çıkmıştır. Hiçbir kategorinin belirgin biçimde baskın olmadığı bu dağılım, kitabın dinî, ahlakî ve toplumsal değerleri dengeli ve bütünleşik bir biçimde aktardığını ortaya koymaktadır. Homojen duyarlık maddesi dağılımına sahip bir eser olarak dikkat çekmektedir.

4.1.5. Anne Arı Neredeymiş?

Anne Arı Neredeymiş? (Erken Güney, 2022) isimli eser, resimli bir okul öncesi çalışmasıdır. Bu bağlamda en yüksek duyarlık kategorisi peygamberlere duyarlıktır (f=4). Onu çocuğa ve çocukluğa duyarlık (f=3) ve ibadetlere duyarlık (f=2) kategorileri takip etmektedir.

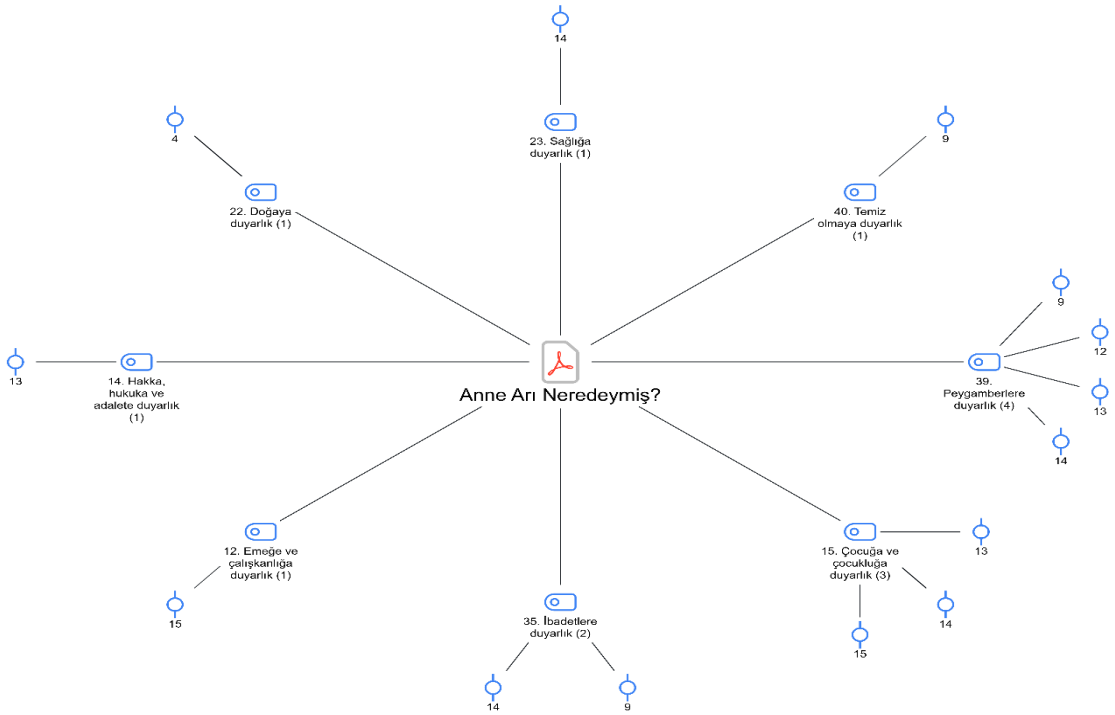

Şekil 5:*Anne Arı Neredeymiş? adlı kitaba ilişkin bulgular*

Anne Arı Neredeymiş? adlı eserde, tek-vaka modeli görselinde frekansı en yüksek olan 10 adet duyarlık kategorisi ve her kategori için uzunluğu en fazla olan 5 adet ağırlık puanı yer almaktadır. En yüksek kodlama frekansı 4 frekansla peygamberlere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 3 frekansla çocuğa ve çocukluğa duyarlık kategorisi izlemektedir. Kalan 6 kategorinin her birinin yalnızca 1-2 frekansla temsil edilmesi, kitabın kısa ve sembolik anlatı yapısı içinde pek çok değeri örtük biçimde aktardığını ortaya koymaktadır.

4.1.6. Farkındalık Öyküleri- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni

Zuzu'nun Fesleğeni (Umay, 2024) isimli eserde, bedensel farklılıklar ve bu farklılıkların özgüven üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Kitap resimli bir çocuk kitabıdır. Hedef kitlesi okul öncesi dönemdir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucu kişiye özgü özelliklere duyarlık kategorisi (f=3) en yüksek frekansa sahip kategori olmuştur. Onu doğaya duyarlık (f=2) ve insan ilişkilerine karşı duyarlık (f=2) kategorileri takip etmektedir.

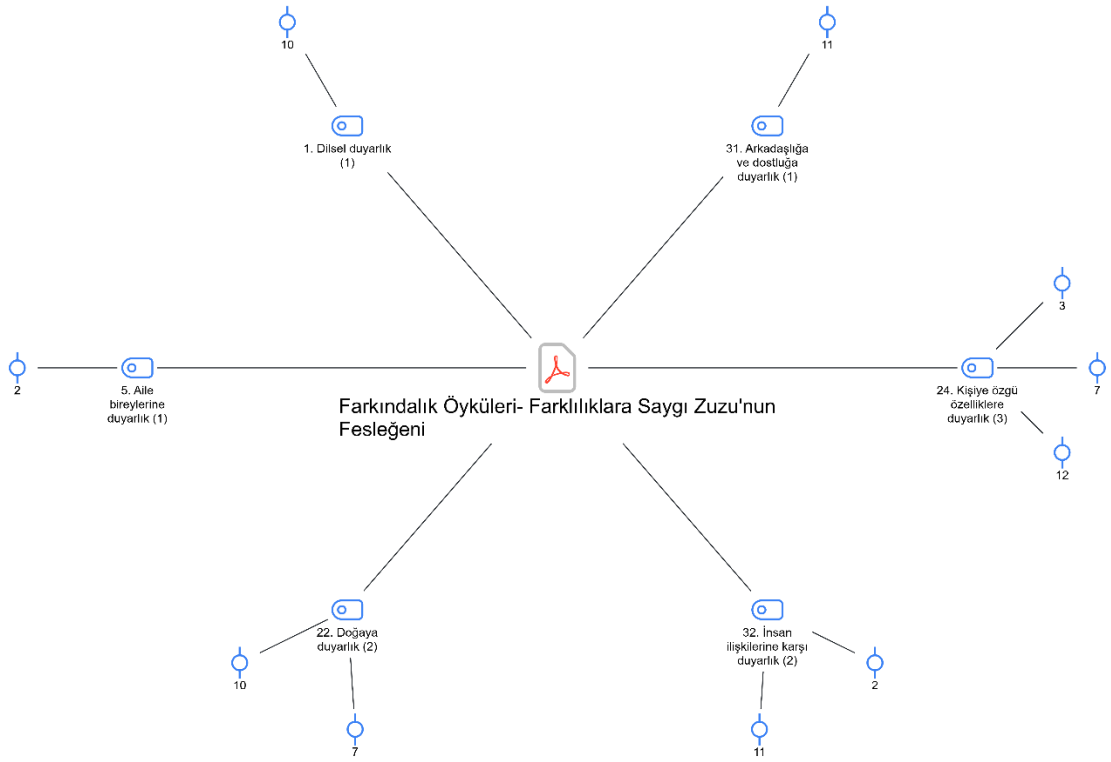

Şekil 6:*Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni adlı kitaba ilişkin bulgular*

Farkındalık Öyküleri-Zuzu'nun Fesleğeni adlı kitapta en yüksek kodlama frekansı 3 frekansla kişiye özgü özelliklere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiştir. İncelenen DİB yayınları arasında en düşük frekans sayısına ve en sade kategori yapısına sahip olan bu kitap, dinî değer içeren iletilerden bağımsız biçimde bireysel farklılıklara saygı değerini merkeze almakta; tematik odaklanma ile başlık-içerik tutarlılığı açısından öne çıkmaktadır.

4.1.7. Şiirlerle Peygamberim

Şiirlerle Peygamberim (Temur, 2025) isimli çalışma, Hz. Muhammet (s.a.v.) hakkında kaleme alınmış şiirlerden oluşan bir şiir kitabıdır. Bu bağlamda en yüksek duyarlık maddesi (f=28) peygamberlere duyarlık kategorisidir. Ardından insan ilişkilerine karşı duyarlık (f=9) ve doğaya duyarlık (f=8) kategorileri gelmektedir.

Şekil 7:*Şiirlerle Peygamberim adlı kitaba ilişkin bulgular*

Şiirlerle Peygamberim adlı kitapta, en yüksek kodlama frekansı 28 frekansla peygamberlere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 9 frekansla insan ilişkilerine karşı duyarlık ve 8 frekansla doğaya duyarlık kategorileri izlemektedir. Eserde yoğun değer aktarımı olmasına rağmen şiirselliğin korunması ve Hz. Peygamber'in emek, adalet, şefkat, dürüstlük ve doğa sevgisi yönleriyle çok katmanlı biçimde tasvir edilmesi, eseri kapsamlı bir peygamber portresi sunan bir çalışma hâline getirmektedir.

4.1.8. Tavşi ve Dostları

Tavşi ve Dostları (Ekinci, 2016) isimli eser, Tavşan Tavşi karakteri üzerinden değerler eğitimi amacıyla kaleme alınmıştır. Kitapta altı farklı hikâye anlatılmıştır. Bu bağlamda en yüksek frekansa sahip duyarlık maddesi yardımlaşmaya duyarlık (f=10) kategorisidir. Bunları arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık (f=8) ve Allah'a güvene duyarlık (f=8) kategorileri takip etmektedir.

Şekil 8: *Tavşi ve Dostları adlı kitaba ilişkin bulgular*

Tavşi ve Dostları adlı kitapta en yüksek kodlama frekansı 10 frekansla yardımlaşmaya duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 8'er frekansla arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık ve Allah'a güvene duyarlık kategorileri izlemektedir. Yardımlaşma ve dostluk değerlerinin tevekkül ve dua değerleriyle dengeli biçimde harmanlanması, sosyal-dinî değer bütünleşmesini en dengeli biçimde kuran eserlerden

biri olarak öne çıkmakta; başlık-içerik tutarlılığı açısından da önemli bir örnek teşkil etmektedir.

4.1.9. Şehri Görmek İsteyen Balık

Şehri Görmek İsteyen Balık (Pekşen, 2016) isimli eserde, üç farklı hikâye anlatılmaktadır. Frekansı en yüksek duyarlık kategorisi hakka, hukuka ve adalete duyarlık (f=5) kategorisidir. Onu hayvanlara duyarlık (f=4) ve aile bireylerine duyarlık (f=4) kategorileri takip etmektedir.

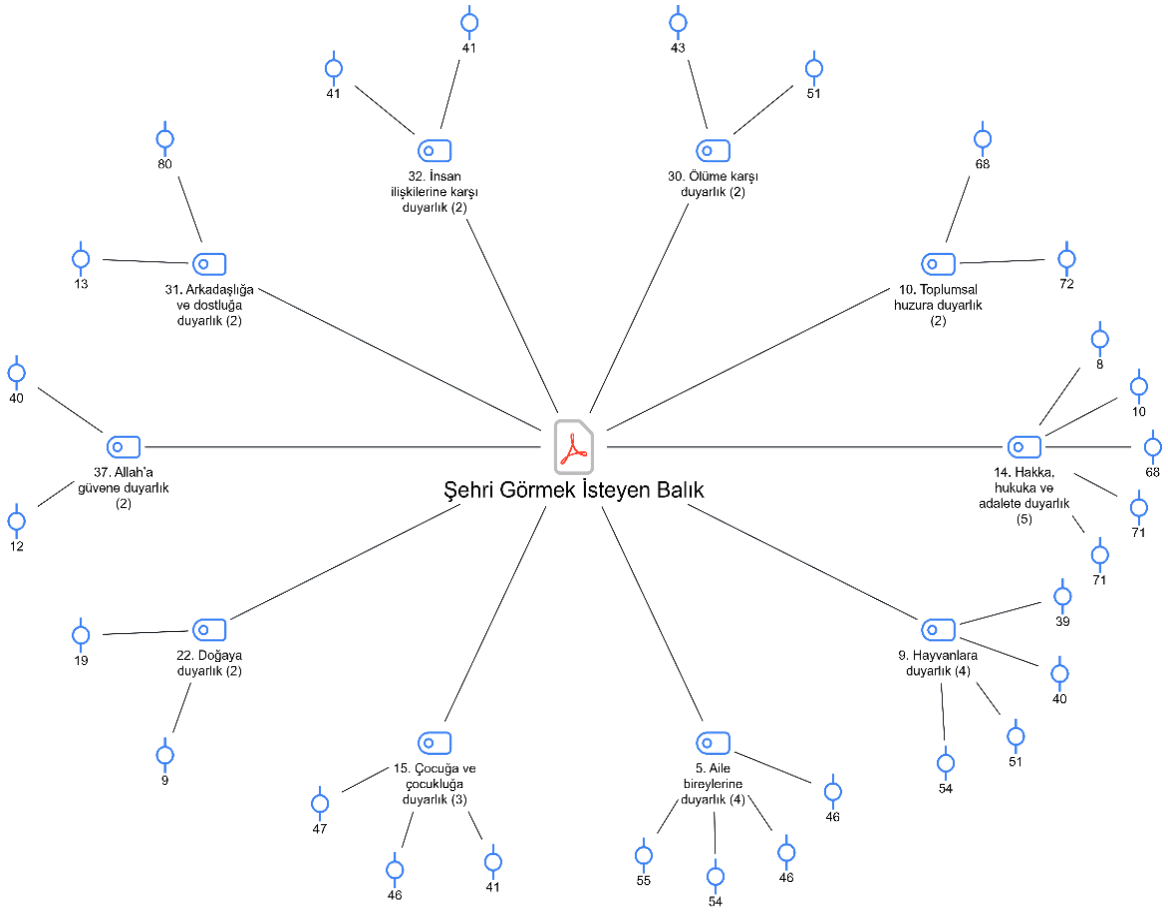

Şekil 9:*Şehri Görmek İsteyen Balık adlı kitaba ilişkin bulgular*

Şehri Görmek İsteyen Balık adlı kitapta en yüksek kodlama frekansı 5 frekansla hakka, hukuka ve adalete duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 4'er frekansla hayvanlara duyarlık ve aile bireylerine duyarlık kategorileri izlemektedir. Adalet, özgürlük, hayvan sevgisi ve empatinin ön plana çıktığı bu yapı, dinî içeriğin asgari düzeyde kaldığı anlatı çerçevesiyle birleşerek evrensel değer aktarımı açısından özgün bir örnek oluşturmaktadır.

4.1.10. Süt Şişeleri

Süt Şişeleri (Beşik, 2022) isimli eser, okul öncesi yaş grubu hedef alınarak kaleme alınmıştır. Misafirlik ve hasta ziyareti üzerine yazılmış bir eserdir. Bu bağlamda, en yüksek kodlama frekansı 5 frekansla dua etmeye duyarlık kategorisinde gözlemlenmiştir. 3'er frekansla yardımlaşmaya duyarlık ve insan ilişkilerine karşı duyarlık kategorileri yer almıştır.

Şekil 10:*Süt Şişeleri adlı kitaba ilişkin bulgular*

Süt Şişeleri adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 10 farklı duyarlık kategorisine yayılan ve toplam frekans sayısının görece düşük seyrettiği sade bir kodlama yapısı dikkat çekmektedir. Dinî içeriğin yalnızca dua ekseninde şekillendiği ve sosyal değerlerin eşit ağırlıkta temsil edildiği bu yapı, incelenen DİB yayınları arasında inanç-toplum dengesini belirgin biçimde kuran eserlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

4.1.11. Kukla Misket İneklerin Gösterisi

Kukla Misket İneklerin Gösterisi (Ünlüer, 2023) isimli eser, okul öncesi yaş grubu ve üzeri için kaleme alınmıştır. Resimli kitaplar arasında yer alan, hacmi görece küçük bir çalışmadır. Kitapta en yüksek kodlama frekansı 5 frekansla Allah'a güvene duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 4 frekansla bilime duyarlık ve 3 frekansla dilsel duyarlık kategorileri izlemektedir.

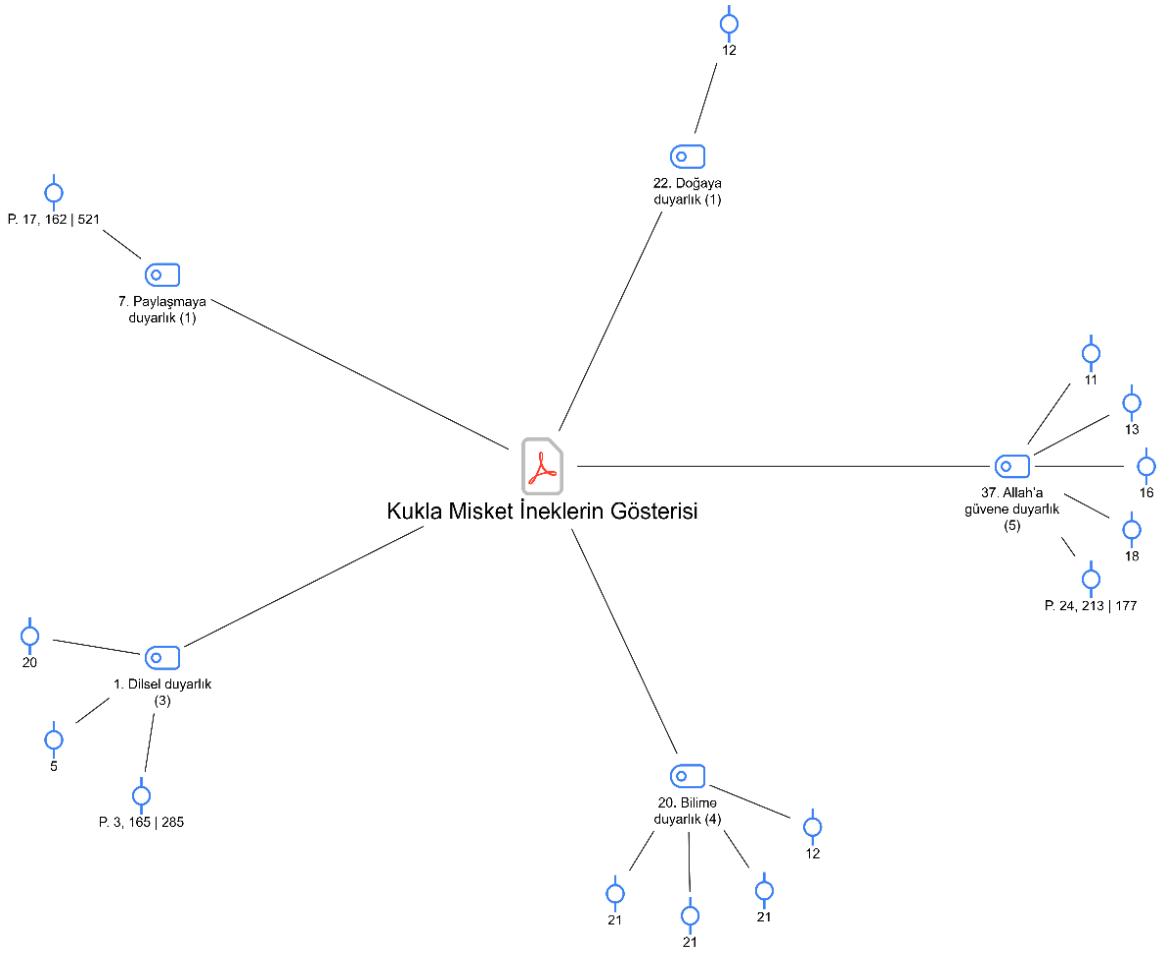

Şekil 11:*Kukla Misket İneklerin Gösterisi adlı kitaba ilişkin bulgular*

Kukla Misket İneklerin Gösterisi adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, yalnızca 5 kategori ve toplam 14 frekans ile oldukça sade bir kodlama yapısı dikkat çekmektedir. Tevekkül ile bilimsel merakın bir arada ve dengeli biçimde temsil edilmesi, incelenen eserler arasında inanç-bilim bütünleşmesi açısından öne çıkmaktadır. Sade kategori yapısıyla odaklı bir değer aktarımı sunmaktadır.

4.1.12. Bak Şu Saate

Bak Şu Saate (Meraki, 2024) adlı eser, DİB Yayınları çocuk kitaplığı kategorisinde yer almaktadır. Yedi yaş ve üzeri için değerlendirilebilecek bir eserdir. Hayale ve düş gücüne duyarlığın da yer aldığı fantastik bir kurgudur. Kitapta en yüksek kodlama frekansı 8 frekansla ibadetlere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 5 frekansla bilime duyarlık ve 3 frekansla hayale ve düş gücüne duyarlık kategorileri izlemektedir.

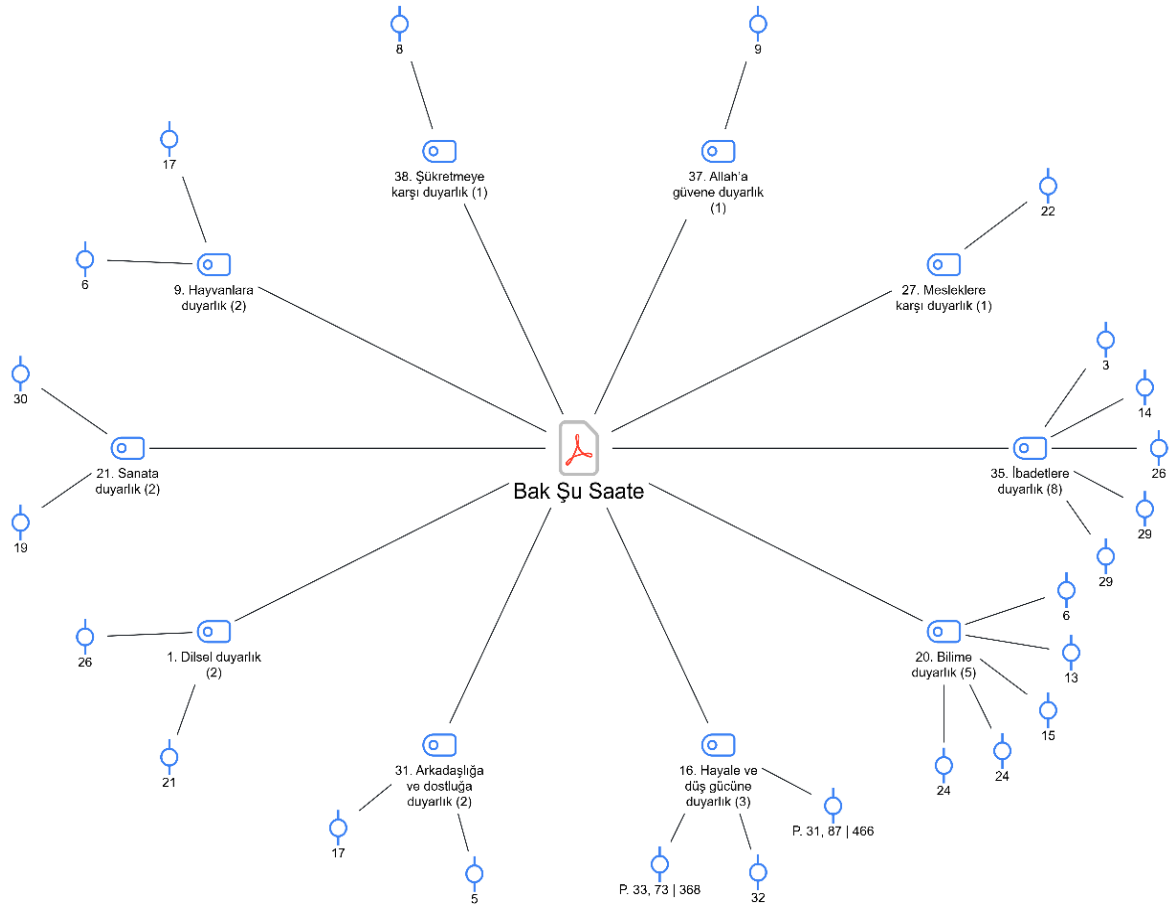

Şekil 12:*Bak Şu Saate adlı kitaba ilişkin bulgular*

Bak Şu Saate adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 10 farklı duyarlık kategorisine yayılan kodlamalar dikkat çekmektedir. Toplam frekans sayısının görece yüksek olması ve kategorilerin çeşitliliği, kitabın hem dinî hem bilimsel hem de sanatsal değerleri bir arada işlediğine işaret etmektedir. Dinî, bilimsel ve yaratıcı değerlerin bir arada işlenmesi, kitabı incelenen diğer eserlerden tematik açıdan belirgin biçimde ayırt etmektedir.

4.1.13. Minik Oruç Yıldızı

Minik Oruç Yıldızı (Gökmen, 2023) adlı eser, dört yaş ve üzeri için kaleme alınmıştır. Eserde oruç ve İslâm kültürü ele alınmıştır. Bu bağlamda en yüksek kodlama frekansı 7 frekansla ibadetlere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; 4 frekansla fedakâr olmaya duyarlık ve 3 frekansla dilsel duyarlık kategorileri takip etmektedir.

Şekil 13:*Minik Oruç Yıldızı adlı kitaba ilişkin bulgular*

Minik Oruç Yıldızı adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 10 farklı duyarlık kategorisine yayılan dengeli bir kodlama yapısı dikkat çekmektedir. Kitabın başlığıyla örtüşür biçimde ibadetlere duyarlık kategorisi baskın tema olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte fedakâr olmaya duyarlık kategorisinin ikinci sırada yer alması, kitabın oruç ibadetini sabır ve özveri değerleriyle bütünleşik biçimde sunduğunu ortaya koymaktadır. Kategorilerin geniş bir yelpazede dağılması, kitabın oruç teması etrafında pek çok değeri bir arada işlediğine işaret etmektedir. Bu yapı, ibadet-karakter eğitimi bütünleşmesi açısından özgün bir örnek oluşturmaktadır.

4.1.14. Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii

Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii (Korkutan, 2024) isimli eser, DİB Yayınları çocuk kitaplığı kategorisinde yer almaktadır. Eserde en sık geçen duyarlık kategorileri, ibadetlere duyarlık ve emeğe ve çalışkanlığa duyarlık kategorileridir. Her ikisinin de 5'er frekansla eşit düzeyde olduğu görülmüştür.

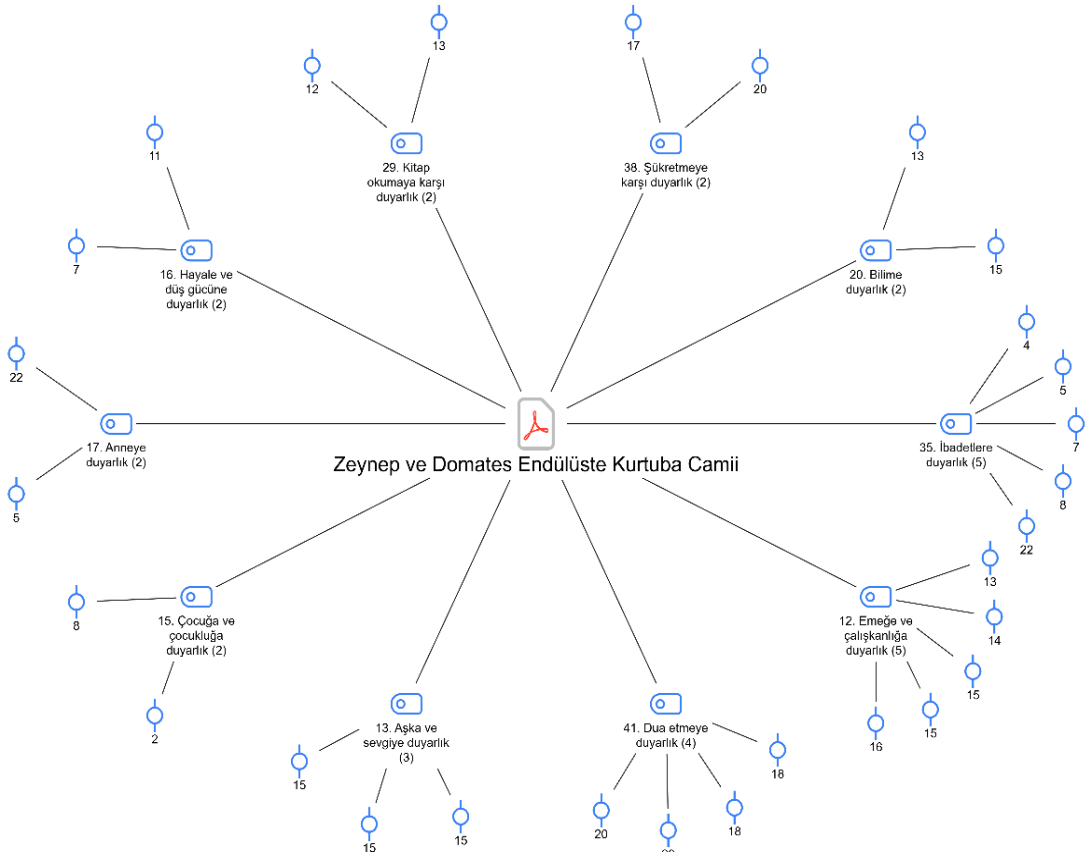

Şekil 14: *Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii adlı kitaba ilişkin bulgular*

Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 10 farklı duyarlık kategorisine yayılan ve kategoriler arasındaki dağılımın görece dengeli olduğu bir kodlama yapısı dikkat çekmektedir. Kurtuba Camii ziyareti teması üzerinden kurulan anlatı; ibadet, emek, bilim ve kültürel miras gibi birbirini tamamlayan değerleri bütünleşik biçimde sunmaktadır. Endülüs medeniyetinin tarihî arka planının anlatıya yansıması, eseri konu bakımından farklılaştırmaktadır. DİB yayınları arasında İslâm medeniyetinin tarihî ve bilimsel boyutunu çocuğun perspektifinden aktaran bir eserdir.

4.1.15. Sıfır Atık Ekibi

Sıfır Atık Ekibi (Koca, 2025) isimli eser, bir tiyatro çalışmasıdır. Doğaya saygıyı ve atıkların geri dönüştürülmesini anlatan bir çalışmadır. Bu bağlamda en yüksek kodlama frekansı 4 frekansla sağlığa duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 3 frekansla doğaya duyarlık ve ikişer frekansla bilime duyarlık, hayale ve düş gücüne duyarlık, sanata duyarlık ile insan ilişkilerine karşı duyarlık kategorileri takip etmektedir.

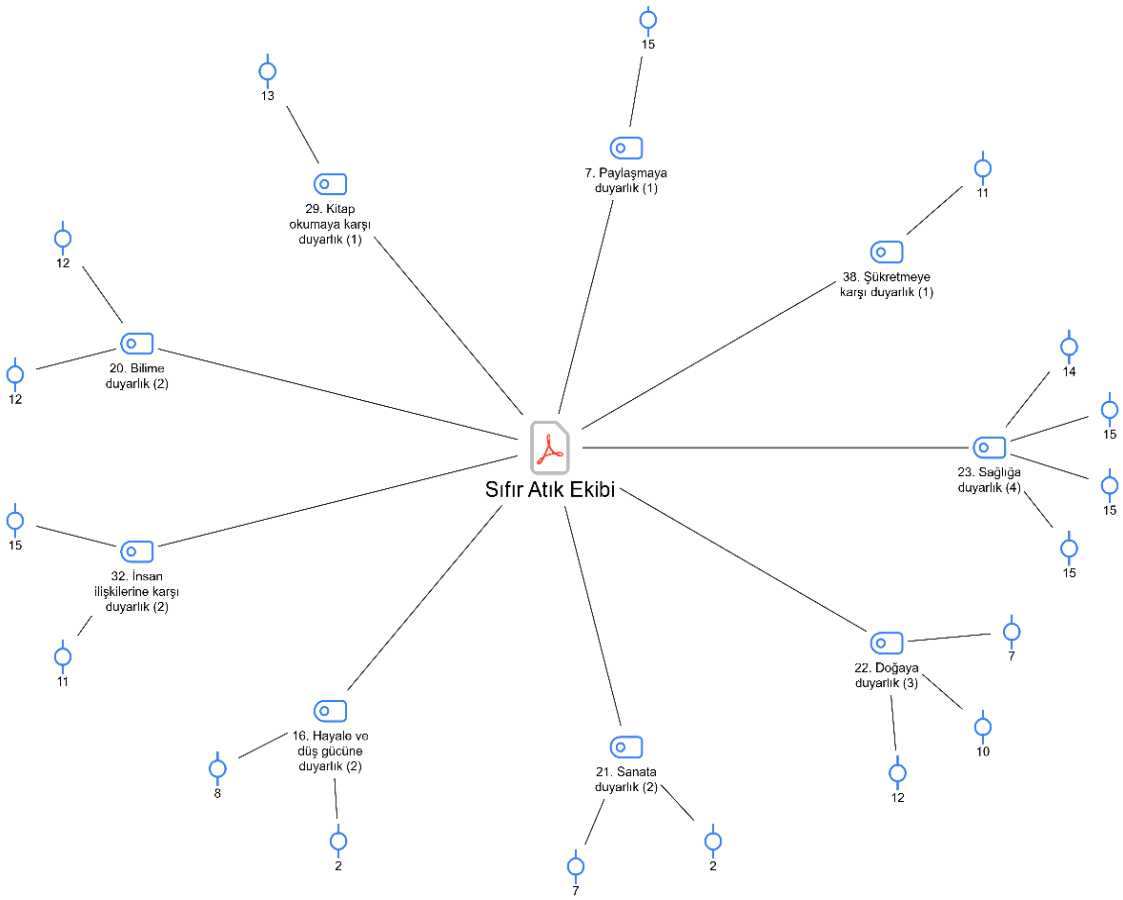

Şekil 15: *Sıfır Atık Ekibi adlı kitaba ilişkin bulgular*

Sıfır Atık Ekibi adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 9 farklı duyarlık kategorisine yayılan ve hiçbirinin belirgin biçimde öne çıkmadığı dengeli bir kodlama yapısı dikkat çekmektedir. Sağlık, doğa, bilim ve yaratıcılık gibi evrensel değerleri odağa almaktadır. Sıfır atık konusu çevre bilinci, sağlık ve bilimsel düşünceyle harmanlanmıştır.

4.1.16. Eyyüp Peygamberin Hikâyesi

Eyyüp Peygamberin Hikâyesi (Öze, 2019) isimli eser, yedi yaş ve üzeri için kaleme alınmıştır. Eyyüp peygamberin hayatı ilahî bakış açısıyla anlatılmıştır. Bu bağlamda, en yüksek kodlama frekansı 14 frekansla peygamberlere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 5'er frekansla şükretmeye karşı duyarlık ve sağlığa duyarlık kategorileri izlemektedir.

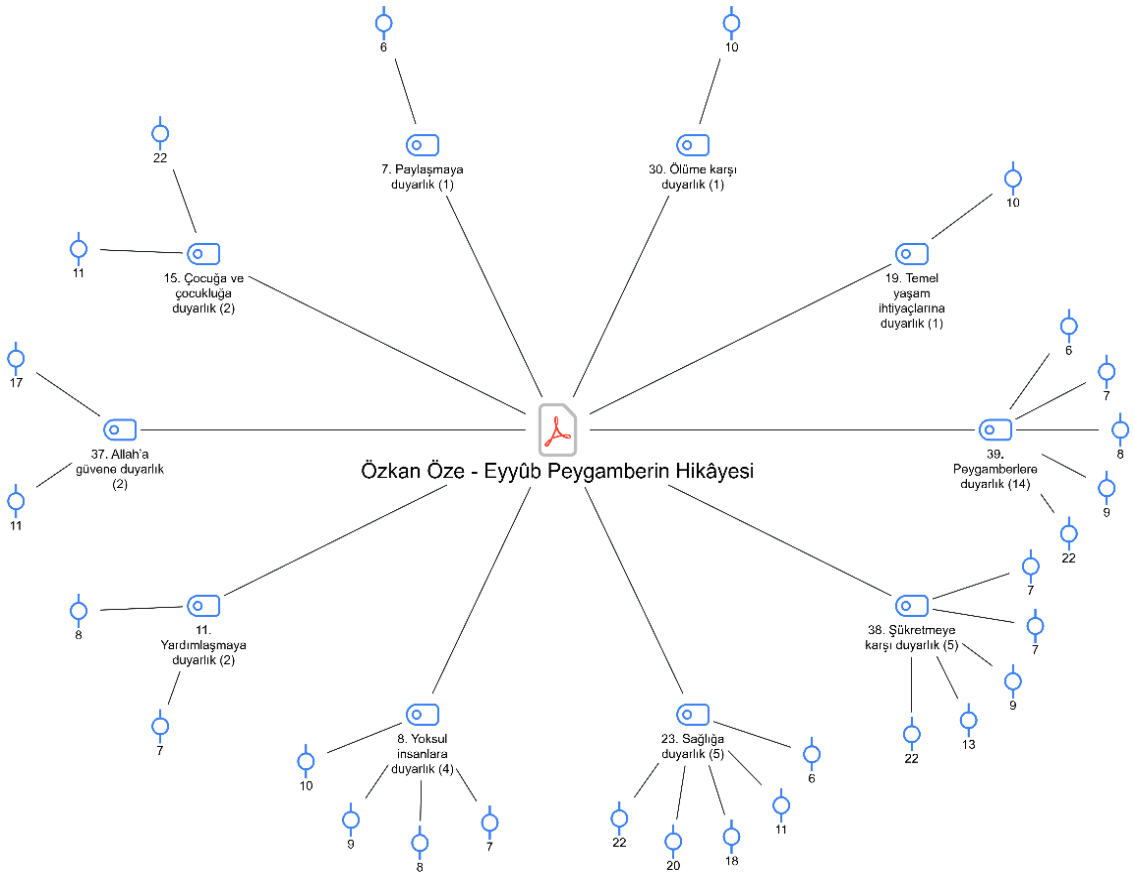

Şekil 16: *Eyyüp Peygamberin Hikâyesi adlı kitaba ilişkin bulgular*

Eyyüp Peygamberin Hikâyesi adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 10 farklı duyarlık kategorisine yayılan ve birbirleriyle tematik uyum içinde olan bir kodlama yapısı dikkat çekmektedir. Hz. Eyyüp'ün sabır, hastalık ve şifa kıssası üzerine kurulu bu eserde peygamberlere duyarlık kategorisinin baskın çıkması beklenen bir sonuçtur. Bununla birlikte sağlığa duyarlık ve şükretmeye karşı duyarlık kategorilerinin yüksek frekanslarda yer alması, kitabın kıssanın özgün temalarını - hastalık, sabır ve şükür- değer aktarımı açısından derinlemesine işlediğini göstermektedir.

4.1.17. Çöl Masalı

Çöl Masalı (Yılmaz, 2017) isimli eser, dört yaş ve üzeri için kaleme alınmıştır. Kerimer isimli ana karakter üzerinden anlatılan hikâye, Kerimer'in özgür olmak için yola çıkmasıyla başlamaktadır. Bu bağlamda, en yüksek kodlama frekansı 5 frekansla aile bireylerine duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; bunu 4 frekansla hayale ve düş gücüne duyarlık kategorisi izlemektedir.

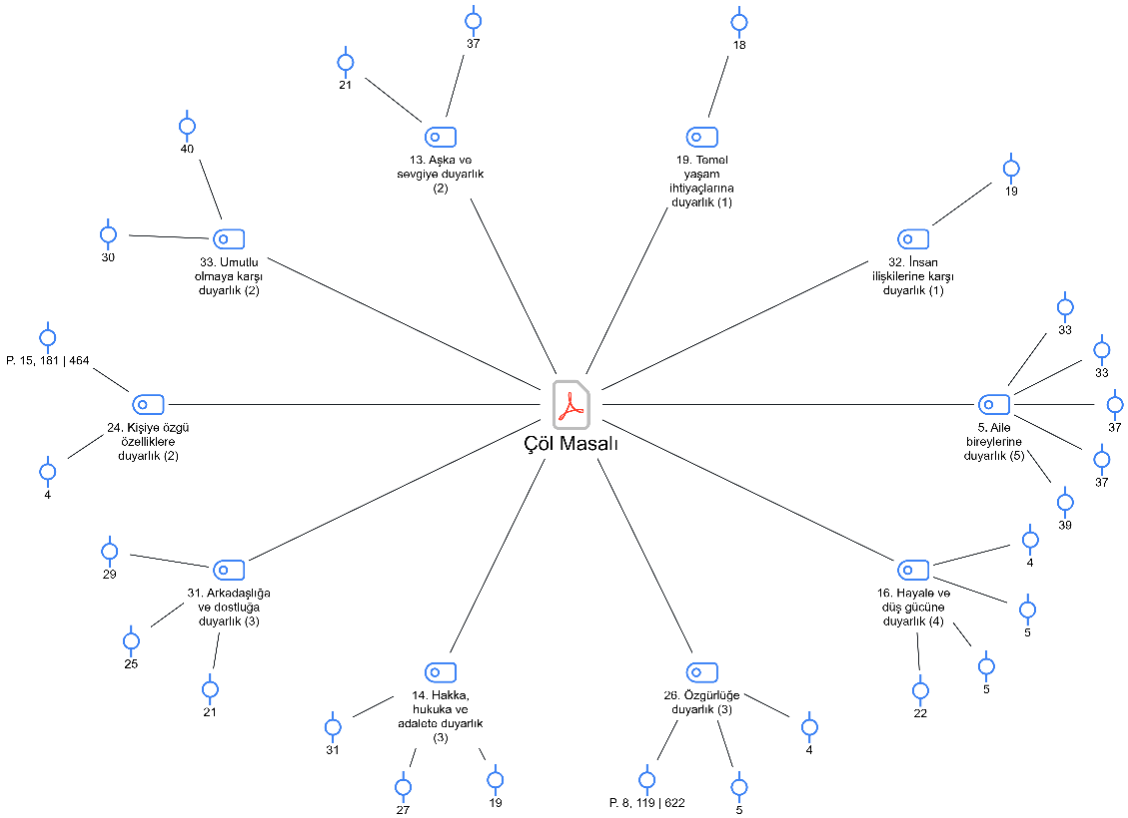

Şekil 17:*Çöl Masalı adlı kitaba ilişkin bulgular*

Çöl Masalı adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 10 farklı duyarlık kategorisine yayılan kodlamalar dikkat çekmektedir. Aile, özgürlük, adalet ve hayal gücü gibi evrensel insani değerler ön plana çıkmıştır. Kategoriler arasındaki dağılımın görece dengeli olması, kitabın çok katmanlı bir değerler yapısına sahip olduğuna işaret etmektedir.

4.1.18. En Sağlam İp

En Sağlam İp (Gürbüz, 2025) isimli eser, ailesiyle güzel bir sabaha uyanan Zeynep karakteri üzerinden anlatılır. Zeynep, annesinin yaptığı akademik çalışmaları izlerken kitapların sihirli dünyasına kapılır. Eserde en yüksek kodlama frekansı 16 frekansla peygamberlere duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş, 11 frekansla dua etmeye duyarlık ve 10 frekansla Allah'a güvene duyarlık kategorileri takip etmiştir.

Şekil 18:*En Sağlam İp adlı kitaba ilişkin bulgular*

En Sağlam İp adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 10 farklı duyarlık kategorisine yayılan ve toplam frekans sayısı yüksek olan bir kodlama yapısı dikkat çekmektedir. İncelenen kitaplar arasında en yoğun dinî içeriğe sahip eser olma özelliği taşıyan bu kitapta, peygamberlere duyarlık, dua, Allah'a güven ve ibadet gibi kategoriler belirgin biçimde öne çıkmaktadır. Kitabın başlığının da çağrıştırdığı üzere "urvetü'l-vüskā" (en sağlam ip) kavramı, anlatının iman ve bağlılık temasını merkeze aldığına işaret etmektedir.

4.1.19. Camili Göl

Camili Göl (Kesikoğlu, 2026) isimli eser, İlyas isimli çocuğun dilinden anlatılmıştır. DİB Yayınları çocuk kitaplığı kategorisine ait bir kitaptır. Bu bağlamda, en yüksek kodlama frekansı 18 frekansla sanata duyarlık kategorisinde gözlemlenmiş; 5 frekansla kitap okumaya karşı duyarlık kategorisi takip etmektedir.

Şekil 19:*Camili Göl adlı kitaba ilişkin bulgular*

Camili Göl adlı kitabın tek-vaka modeli incelendiğinde, 10 farklı duyarlık kategorisine yayılan kodlamalar görülmektedir. Toplam frekans sayısının yüksekliği ve sanata duyarlık kategorisinin belirgin baskınlığı, bu kitabın estetik ve kültürel değerleri ön plana çıkaran özgün bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. İncelenen diğer kitaplardan farklı olarak dinî kategoriler ikincil konumda kalırken sanat ve okuma kültürü dikkat çekmektedir.

4.2. Duyarlık Eğitimi Türleri Bakımından Bulgular

DİB yayınlarından çıkan ve incelenen eserlerde ön plana çıkan duyarlık eğitimi türlerinin eserlerde nasıl yer aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Her duyarlık kategorisi , frekansı 3'ten fazla olanlarda 3 örnek, frekansı 3 olanlarda 2 örnek, frekansı 2 veya 1 olanlarda 1 örnek verilecek şekilde ele alınmıştır. Bu bağlamda her bir duyarlık eğitimi türüne ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.2.1. Dilsel Duyarlık

Dilsel duyarlık alan yazında Türkçe, dil sevgisi, ana dilini korumak kapsamında ele alınmıştır (Sezer, 2021b, s. 26). Ayrıca dilsel duyarlık kategorisinin içeriği söz sanatları, deyim, atasözü, özdeyişler gibi söz varlığını zenginleştiren unsurlara ve bunların önemine yönelik ifadelerin kullanımı olarak da anlaşılmaktadır (Uzun, 2023, s. 36).

Dilsel duyarlık örneği olarak kodlanan *"Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, bir türkü söyledim bahçemdeki kedilere. Kediler türkümü pek sevdiler. Dört yana koşturup eşlik ettiler. Aman kediler pek afacanmış. Aldım kedileri kucağıma. Başladım oynamaya. Elimde yumak vardı. Bu makarayı kim sardı? Makara düştü elimden, çat diye kırıldı orta yerinden. Attım yumağı kaçtım bahçeden. Bahçede koca bir ağaç varmış. Dalları elmalarla dolanmış. Aldım bir elma dalından. Isırdım azıcık ucundan. Şimdi bir masal anlatacağım. En lezzetli olanından."* (Süt Şişeleri, s.3) şeklindeki bu paragrafta kafiyeli bir dil kullanıldığı görülmektedir. Anlatımda akıcılık, söz varlığının zenginliği ve şiirsel dille güçlendirilmiş bu örnek, dilsel duyarlık kategorisinin genel çerçevesine uymaktadır.

Bir başka eserde *"Aman deve canım deve, Hadi biraz yürü de yaklaşalım şu eve, meraklandım iyice."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s.10) şeklindeki ifade ile anlatımda akıcılık sağlanmıştır. Güçlü bir dille hikâye anlatıcısı konuşturulmuş, hikâye anlatıcısının kullandığı şiirsel dil, dilsel duyarlık kategorisi için örnek oluşturmuştur.

Diğer çalışmada *"İşte geldi on bir ayın sultanı, ramazandır başımızın tacı. Çocuklar bu gece iyi yapın sahuru, yarın sıkı tutun orucu…"* (Fesleğen Sokağı, s.54)

şeklinde ifade edilen dörtlük, mâni türüne örnek verilebilir. Edebî türlerden birine kurgusal metinlerde yer vermek dile olan duyarlığı artırmaktadır.

4.2.2. Kadına Duyarlık

Kadına duyarlık, ilgili çalışmalarda kadına hassasiyet, kadına değer vermek anlamında kullanılmaktadır (Sezer, 2021b, s. 26). Diğer yandan kadına duyarlık başlığı yerine "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlık" başlığı ele alınmış; toplumun kadına ve erkeğe biçtiği, çağın gerekliliklerine uygun görev ve özelliklere duyarlık olarak değerlendirilmiştir. Özellikle kadının geri plana atıldığı bir cinsiyet rolü olarak anlaşılmamaktadır (Uzun, 2023, s. 37).

Eserde *"Yavrucaklarım, bu bahçenin sahibi iyi kalpli ve cömert bir kadınmış. Mekke'de yaşayan, zengin bir tüccarmış. Huyu o kadar güzelmiş ki Temiz Hatice diye çağrılırmış."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s.44) şeklindeki metinde yapılan analizler sonucu elde edilen bulgulardan biri olan bu paragraf kadına duyarlık kategorisine örnek verilebilir. Metinde bahsedilen kadına *Temiz Hatice* ismi ile verilen değer, insanî özelliklerinin ifade edilişi, meslekî yeterliliğinin belirtilmesi bu kategorinin sınırlılıkları içine girmektedir.

Bir başka eserde *"Okuyan, çalışan kadınlara bayılır. Bir de güzel yemek yapabiliyorsan sana da bir bebek örüp hediye edebilir."* (Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii, s. 13) şeklinde ifade edilen metin, elde edilen verilere göre kadına duyarlık kategorisine örnek verilebilir. Metinde belirtilen okuyan ve çalışan kadın ifadesi kadına duyarlık kategorisinin sınırlılıklarına girmektedir. Özellikle çalışan ve okuyan kadın ifadeleri kadının geri plana atıldığı cinsiyet rolünden sıyrıldığını ifade etmektedir.

4.2.3. Barışa Duyarlık

Barışa duyarlık alan yazında sulh ve huzura hassasiyet, barışı korumak anlamında kullanılmaktadır (Sezer, 2021b). Çocuk eğitiminde barışa duyarlı bireyler yetiştirmek ancak nitelikli bir barış eğitimi ile sağlanabilir. Barış eğitimine erken yaşlarda başlamak ve barışa inanan, barış için mücadele edebilen insanlar yetiştirmek, barış eğitiminin sürdürülebilirliği açısından önemlidir (Uzun, 2023).

Eserde *"Bak evladım, dedi. İkimiz bu iş hanında hem komşu hem de meslektaşız. Birbirimizin halinden hatırından anlamamız gerekmez mi?"* (Fesleğen Sokağı, s. 53) şeklindeki metin, rekabetin ve haset duygusunun önüne geçebilmek için kullanılan barışçıl dil ve affedici tavırdan dolayı barışa duyarlık kategorisine örnek verilebilir. Eserde ele alınan düşmanlığa ve kötü duygulara karşı bu cümle ile barışa önem verildiği gösterilmiştir. Metinde kullanılan barışçıl dil, sulh ve uzlaşmayı ön plana alan diyalog örneği, barışa duyarlık kategorisine emsal teşkil etmektedir.

Bir başka eserdeki *"Kimse bizim kalbimizin de sevgi dolu olabileceğini, barış için çarpabileceğini düşünmüyor ki?"* (Şehri Görmek İsteyen Balık, s. 51) şeklindeki metinde konuşturulan hayvan akreptir. Akrebin doğasından dolayı kendisine duyulan önyargıdan ve bu önyargının ne kadar yersiz olduğundan bahsedilmiş, barışçıl olmanın önemi vurgulanmıştır. Alıntılanmış kısımda da her ne kadar zehirli bir hayvan olsa da barış ve sulha verdiği önem belirtilmiştir.

Bir diğer çalışmada ise, *"Zaman zaman birbirlerine küsseler de hemen barışmışlar."* (Tavşi ve Dostları, s. 19) şeklindeki örnekte iki arkadaşın zaman zaman küsseler de ardından barıştıklarından bahsedilmektedir. Barışa duyarlı olmanın arkadaşlık ilişkilerindeki örneği anlatılmış, kurgusal bir dille ifade edilmiştir. Sulh ve barışın önemi insan ilişkileri açısından belirtilmiş, hayvan karakterler üzerinden örneklendirilmiştir.

4.2.4. İyilik Yapmaya Duyarlık

İyilik yapmaya duyarlık kategorisi, iyi olma, iyi niyet taşıma, güzel ahlak sahibi olma gibi erdemleri kapsayan; bireyin hem kendisine hem de çevresindeki insanlara karşı iyilik yapmaya duyarlı olmasını ve bu doğrultuda davranmasını hedefleyen bir değer boyutunu ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Bazen düşünüyorum da iyiliği kötülüğe tercih eden insanlar olmasaydı dünya nasıl bir yer olurdu?"* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.16) şeklinde yer alan bu soru ile iyi ve kötü arasındaki ayrımı okura fark ettirmek istenmiştir. Dolayısıyla iyilik yapmaya duyarlı olmanın kötülüğü tercih etmemeye duyarlı olmakla bağlantısı ifade edilmiştir. İki durum arasındaki fark hayal ettirilerek

"iyilik yapmaya neden duyarlı olmalıyız?" sorusunun cevabına ulaşılması hedeflenmiştir.

Bir başka çalışmada ise *"Yusuf Peygamber kendisine kötülük yapanlara iyilikle karşılık vermiş. Bu hiç de sanıldığı kadar kolay değildir, değil mi?"* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s. 33) şeklindeki alıntı ile kendisine kötülük yapılmış birinin yine de iyi olanı tercih etmesinin zorluğu anlatılmaktadır. Okur burada sadece iyiliğe değil kötülüğe de iyilikle karşılık vermenin, iyilik yapmaya duyarlı olmak anlamına geldiğini görmektedir.

Bir diğer eserde *"Müslümanlar cömertti, yardımcıydı, ensardı. Her şeylerini Mekke'den gelen muhacirlerle paylaştı. Zaten Peygamberimiz kardeş ilan etti onları Medine'ye hicret edenler çok mutlu günler yaşadı."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s. 81) şeklinde ele alınmış olan anlatıda ise iyilik yapmaya duyarlı olmanın neler olabileceğine dair verilebilecek toplumsal örneklerden biri verilmiştir. Paylaşmak, birlik ve beraberlik ve Müslüman kardeşliğinin getirdiği huzur ve mutluluk temelde iyi olmak ve iyiliği tercih etmek üzerinden anlatılmıştır.

4.2.5. Aile Bireylerine Duyarlık

Aile bireylerine duyarlık kategorisi, anne baba sevgisi ve saygısı, aile sıcaklığı, kardeş ilişkileri ve aileye bağlılık gibi unsurları kapsamaktadır. Bireyin aile üyeleriyle sağlıklı ve sevgi temelli ilişkiler kurmasını ve bağlılığı korumasını ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Uyan göz bebeğim sabah namazı, baban peygamber de olsa vaktinde kıl namazını."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s. 56) şeklinde ifade edilmiş olan peygamber anlatısına dair bu metinde, Hz. Muhammet'in kızı Fatıma'yı sabah namazı için uyandırması anlatılmaktadır. İnsanî açıdan aile bireyleri arasındaki sevgi, değer ve önem ifade edilmiştir. Aile bireylerine karşı duyarlı olmak, onların iyiliği için çabalamanın en iyi örneğine yer verilmiştir.

"İnce Kuyruk *yuvada kalan dört yavrusunu yalnız bırakamazdı. Onların kendisine ihtiyacı vardı... Nazlı Kız da kardeşlerini yalnız bırakamaz, onlardan ayrı yaşamayı düşünemezdi... Mutlaka mutfağa dönmeleri ve yuvalarına girmeleri lazımdı..."* (Şehri Görmek İsteyen Balık, s. 54) şeklinde ifade edilen bu metinde aile

bağlarına dikkat çekilmiş, abla-kardeş ve anne-çocuk arasındaki duygusal bağ anlatılmıştır. Aile bireylerinin bir arada olma ihtiyacı, farklı karakterler üzerinden belirtilmiş ve altı çizilmiştir.

Bir başka eserde ise *"Oyunda deve olup onları sırtında taşıdı. Bazen de namazda omzuna aldı. Yanında güreşmelerini izledi. Yakalamacılık oynayıp öpüp sevdi. Torunlarımı seven beni sevmiş olur. dedi."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s. 88) şeklinde ifade edilmiş metinde aile bireylerine duyarlı olmanın geniş aile için de geçerli olduğu bu örnek üzerinde anlatılmaktadır. Hz. Muhammet'in torunlarına olan duygusal bağı ve bu bağı torunlarına ifade etme biçimi aile bireylerine gösterilen önemi ifade etmektedir.

4.2.6. İnsana ve İnsan Mutluluğuna Duyarlık

İnsana ve insan mutluluğuna duyarlık kategorisi, her bireyin değerli bir varlık olarak görülmesini, insanları önemsemeyi ve onların hayatlarındaki sevinç, başarı ve mutluluk anlarına ortak olmayı ve böylece insanı merkeze alan bir yaşam anlayışını benimsemeyi hedefleyen bir değer boyutunu ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

İnsana ve insan mutluluğuna duyarlık için ifade edilmiş olan *"Gülgün teyze ve Turgut amca dükkândan ayrılmadan evvel bizim için bir tane hediye kilim satın aldı."* (Camili Göl, s.14) bu metinde, evlerine gelen misafir için yapılan bir iyilik ve insan mutluluğuna verilen değer ifade edilmektedir. Beğenilen bir eşyayı hediye etmek amacıyla almak insana ve insan mutluluğuna duyarlı olmaya verilebilecek bir örnektir.

Bu çalışmada *"Kardeşlerim! İnsanlığın faydasına sunulan ortak işlerde daima hayır ve bereket vardır."* (Fesleğen Sokağı, s.17) şeklinde ifade edilen metinde ise insanlığın yararına yapılacak olan çeşmeyi neden yaptıklarını ifade eden bir cümle yer almaktadır. Bu yapılacak olan işten çıkacak sonuçla insana ve insan mutluluğuna verilen değer ifade edilmiştir. Bu türden bir mutluluğun ancak başkalarının mutluluğuyla bağlantılı olduğu görülmüştür.

Yine bir başka eserde geçen *"Emektar davulcu ne çok dostu ve seveni olduğunu hastane günlerinde çok daha iyi anlamıştı."* (Fesleğen Sokağı, s.72) şeklinde ifade edilmiş olan metinde ise yaralanmış ve desteğe ihtiyacı olan bir insana verilen değer anlatılmıştır. Davulcu Ramazan ayı boyunca özveriyle görevini yerine getirmiş,

sonucunda görevine yönelik kötü bir yaklaşım sebebiyle zarar görmüştür. Fakat hasta yatağında yatarken, gönlünü kazandığı insanların onu mutlu etmek ve gönlünü almak amacıyla ziyaret etmesiyle tekrar neşelenmiş ve mutlu olmuştur. Dolayısıyla verilen değerin karşı taraf için ifade ettiği anlamın altı çizilerek, bir başkasını önemsemenin ve onun mutluluğu için çaba sarf etmenin önemi anlatılmıştır.

4.2.7. Paylaşmaya Duyarlık

Paylaşmaya duyarlık kategorisi, paylaşmanın bireysel ve toplumsal açıdan taşıdığı derin önemi kavramayı, bencillikten uzak durarak sahip olunan imkânları, nimetleri ve değerleri çevredeki insanlarla gönülden bölüşmeyi kapsayan; bireyin yalnızca kendi çıkarlarını değil başkalarının ihtiyaçlarını da gözetmesini, elindekini paylaşmayı bir erdem ve sorumluluk olarak benimsemesini ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde "Tüm acıları haksızlıkları durdurabilseydi. Rabbimizin bunca bolluk içine yaratıp bize hediye ettiği dünyayı kardeşçe paylaşabilseydik." (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.59) şeklinde alıntılanan metinde, savaşların doğurduğu acı sonuçlar, bu sonuçlardan etkilenen insanlar ve insanın ne kadar doyumsuz bir varlık olduğundan bahsedilmektedir. Paylaşmanın ve insana değer vermenin önemi savaş ve kavga kavramlarıyla birlikte vurgulanmış, bir başka açıdan bakılmasına olanak sağlanmıştır.

Bir başka eserde *"Bahçeye birçok insan girdi içlerinden biri de bahçenin sahibi. 'Dilediğiniz kadar yiyin, çekinmeyin, afiyet olsun.' deyip gülümsedi."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s.50) şeklinde alıntılanan metinde malından paylaşmanın, bölüşmenin önemi anlatılmaktadır. Bunu hoşgörü ve mutluluk içinde yapabiliyor olmanın önemi, güzellikle paylaşmanın insanlar arasındaki pozitif karşılığı ikincil bir kazanım olarak ifade edilmiştir.

Diğer eserde ise *"Çocuklar, hangisinden isterseniz onu alabilirsiniz. Her çeşit kek var bu tepsinin içinde."* (Sıfır Atık Ekibi, s. 15) şeklinde yer alan anlatıda ikramda bulunmanın, paylaşmanın önemi ve güzelliği ifade edilmiştir. Metinde geçen verme şeklinin bir sınır olmadan karşı tarafın isteği, ihtiyacı ve arzusuna bırakılarak yapılması kültürümüzdeki paylaşma kavramına iyi bir örnektir.

4.2.8. Yoksul İnsanlara Duyarlık

Yoksul insanlara duyarlık kategorisi, maddî ve manevî açıdan zor koşullar içinde bulunan bireylere yardım etmeyi ve onların yaşadıkları güçlükleri içten bir empatiyle hissedip anlayabilmeyi; bireyin yoksulluk ve ihtiyaç içindeki insanlara karşı duyarsız kalmamasını ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Acaba Eyyûb Peygamber, fakir bir kimse olsaydı eğer, Rabbine böyle teşekkür eden bir kul olmaz mıydı?"* (Eyyüp Peygamberin Hikâyesi, s.9) şeklinde yer alan anlatıda yoksulluk ve fakirliğin manevî açıdan oluşturduğu zorluk ve bunun insanı Allah'a yakınlaştırıp yakınlaştırmama durumu anlatılmak istenmiş, bu durumun altı çizilmiştir.

Bir başka eserde *"Daha sonra mescidin avlusuna bir oda katıldı. Yoksul ve kimsesiz insanlar burada kaldı."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s. 50) şeklinde yer alan alıntıda Hz. Peygamber döneminde yaşayan yoksul Müslümanlar ve onların Peygamber tarafından nasıl korunup kollandığı ifade edilmektedir. İhtiyaç sahibi insanlara Medine döneminde gösterilen ihtimamın en önemli örneklerinden biri olan bu durum yoksul insanlara Hz. Peygamber'in merhametle yaklaşmasına verilebilecek bir örnektir.

Yine bir diğer eserde *"Duyduk ki iki yetim kardeşe aitti. Sehl ve Süheyl koşarak geldi: Arsamızı sana hediye edelim 'Ey Allah'ın Resulü!' Peygamberimiz onlara tebessüm etti, 'Olmaz.' dedi. Arsayı satın alıp yetimlerin hakkını verdi."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s. 49) şeklinde yer alan alıntıda Hz. Peygamber döneminde yaşanmış bir olay anlatılmaktadır. Peygamberin yetim hakkına nasıl dikkat ettiği ve ihtiyaç sahiplerinin hakkına girmediği ifade edilmektedir.

4.2.9. Hayvanlara Duyarlık

Çocuklara erken yaştan itibaren hayvan sevgisi ve duyarlığının kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Hayvanlara karşı duyarlık geliştiren çocukların daha merhametli ve paylaşımcı bir kişilik yapısı edindikleri, hayvan sevgisi aracılığıyla şefkat, merhamet ve yardımlaşma gibi temel insanî değerleri keşfettikleri ve bu duyarlığın insan ilişkilerindeki başarılarına da olumlu yönde yansıdığı görülmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Pırrr diye uçup gelen güvercin yanaşan kalabalığın arasına dalınca, Ay gibi parlayan peygamberimizi hemen tanıdı. Hızlıca çırpınca kanatlarını peygamber devesinin sırtına kondu. Acaba bir rüya mı diye gözlerini ovuşturdu!"* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s. 61) şeklinde ifade edilen anlatıda yazarın özellikle peygamber hayatını anlatırken karakter seçiminde hayvanları kullanması hayvanlara olan duyarlığı öncelediğini düşündürmektedir. Doğru karakter seçimi eser için önem arz etmektedir.

Bir diğer eserde ise *"Minik yavru sanki yardım istermişçesine gözlerini Emir Can'a dikti."* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.3) şeklinde yer alan anlatıda ana karakterin hayvanlara olan sevgisi, hayvan sağlığına ve mutluluğuna gösterdiği önem hayvanlara duyarlığın önemsendiğini ifade etmektedir.

Bir başka ifadede *"Nuh Peygamber, hayvanları gemiye Allah emrettiği için almış. Yani Allah öyle olmasını istediği için hayvanları da kurtarmış. Allah neden hayvanların kurtulmasını istemiş? Çünkü gelecekte dünyada nesillerinin devam etmesi gerekiyormuş. Yani dünyamızda hayat sürüp gitmeliymiş. Nuh Peygamber inanan insanları ve hayvanlardan birer çifti gemiye alınca büyük tufanda yok olmaktan kurtulmuşlar. Yeryüzünde hayat devam etmiş."* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.5) şeklinde yer alan metinde Allah'ın ve Nuh (a.s.)'ın hayvanların varlıklarını devam ettirmeye, onların yaşamlarına, yaşama haklarına ve masumiyetlerine göstermiş olduğu önem ve özen ifade edilmektedir. Bu da metnin hayvanlara duyarlık kategorisine girmesini sağlamıştır.

4.2.10. Toplumsal Huzura Duyarlık

Toplumsal huzura duyarlık kategorisi, toplumsal düzenin ve uyumun korunmasını, bireylerin bir arada barış ve huzur içinde yaşayabilmesi için gerekli kurallara ve ortak değerlere sahip çıkmayı kapsamaktadır (Sezer, 2021b).

Eserde *"Özgürlüğümüz ve huzurumuz için şükrediyorum. Ülkemizi koruyan şehitlerimiz, gazilerimiz ve görevi başında bizim için uykusuz kalan tüm askerlerimiz, polislerimiz için dua ediyorum. Annem başta olmak üzere hepsine teşekkür ediyorum içimden. Şehitler olmasa biz böyle rengarenk güzeller güzeli bir ülkede huzurla yaşayamazdık."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.24) şeklinde ifade

edilen metinde toplumsal huzur için hayatlarını kaybeden, meslekî olarak bu görevi üstlenmiş olan kişilere ve bu görevin önemine duyarlık ifade edilmiştir.

Bir başka eserde ise *"Geçinip giderdi insanlar. Birbirlerini de çok tutarlardı. Ayrıları gayrıları yoktu. Yalnız bir meczup vardı aralarında. Onu da severlerdi ama varlığını çok umursamazlardı."* (Camili Göl, s. 21) şeklinde yer alan anlatımda köyde beraber yaşayan insanların birbirleri ile huzur, mutluluk, birlik ve beraberlik içinde yaşadıkları görülmüştür. Bu da toplumsal huzura duyarlı olarak yaşadıklarını ifade etmektedir.

Yine başka bir eserde *"Birbirinin hatırını gözetir, iyi günlerinde mutluluklarına ortak olur, kötü günlerinde birbirinin destekçisidir."* (Fesleğen Sokağı, s.4) şeklinde yer alan metinde aynı sokakta beraber yaşayan insanların birbirlerine gösterdikleri saygı, sevgi, yaşadıkları ortak duygulara ve olaylara ilgileri ve birlikte huzur içinde yaşamaya gösterdikleri duyarlık ifade edilmiştir. Bu da toplumsal huzura olan duyarlığı ifade etmektedir.

4.2.11. Yardımlaşmaya Duyarlık

Yardımlaşmaya duyarlık kategorisi, bireylerin birbirine yardım etmesini ve yardıma ihtiyacı olanlara karşı empati kurmayı kapsayan; bireyin çevresindeki insanların güçlüklerini yalnızca seyretmekle yetinmeyip bu güçlükleri gidermek için harekete geçmesini önemseyen bir kategoridir (Sezer, 2021b).

Eserde yer alan *"Seçtiği kutunun üzerine renkli kağıtlar yapıştırırken babasından da yardım aldı."* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.42) şeklindeki metinde çocuğun ihtiyaç duyduğunda yardım almasının öğreticiliği ve kolaylaştırıcılığı üzerinde durulmuştur.

Bir başka eserde *"Ülkemizdeki hasta kedilere götüreceksin. Onların karnını doyurmasına yardım edeceksin."* (Süt Şişeleri, s.9) şeklinde yer alan ifadede, hasta hayvanlara yardım etmenin önemi ve bu görevin toplumsal bir rol olarak değerlendirilerek kurguya dahil edilişi anlatılmıştır. Bireylerin ihtiyaç sahiplerine karşı duyarlı olması, yardım etmeye açık ve istekli olması yardımlaşmaya duyarlık kategorisine dahil edilebilir bir durumdur.

Yine bir diğer eserde *"Açları doyurur, çıplakları giydirir, ihtiyaç sahiplerini gözetirdi."* (Eyyüp Peygamberin Hikâyesi, s.7) şeklinde ifade edilen anlatımda Eyyüp (a.s.)'ın yardımsever bir insan olduğu ve bu özelliğinin öne çıktığı üzerinde durulmaktadır. Bu özelliklerin bir peygamberde yer alması aynı zamanda peygamberliğin, insanlara örnek olmanın önemi ve ne olduğunu açıklar durumdadır.

4.2.12. Emeğe ve Çalışkanlığa Duyarlık

Çocuk edebiyatı, hayatın zorluklarını, sorunlarını ve mücadelesini görmezden gelen yapay bir dünya sunmaktan uzak durmalı; emek, çalışma ve mücadele temalarını incelikli bir biçimde ele almalıdır. Bu değerlere ilişkin olumlu iletiler, okura doğrudan aktarılmak yerine ana karakterin davranışları, başına gelen olaylar ve yaşadığı içsel ve dışsal çatışmalar aracılığıyla emeğe ve çalışkanlığa duyarlık kategorisinde sezdirilmelidir (Uzun, 2023).

Eserde *"Yusuf'un bilgisine ve ahlakına güvenen kral, onu hazinelerinin başına görevli yapmış."* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.26) şeklinde yer alan metinde Hz. Yusuf'un çalışkanlığı ve emeğine verilen değer ve bu sayede yaşadığı dönemde edindiği siyasî konum anlatılmaktadır. Bu bağlamda emek ve çalışkanlığın ne kadar önemli olduğu, hapishaneden çıkan bir mahkûma dahi yeterince çalıştığında verilecek nimetlerin örneği ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"Keşke derslere katılsaydım. Şarkımı daha sonra da söylerdim. Kendimi koruyacak hiçbir şey bilmiyormuşum. Artık derslere düzenli olarak katılacağım."* (Tavşi ve Dostları, s.34) şeklinde yer alan anlatımda emeğin ve çalışkanlığın hayatîliği ve önemi üzerinde durulmuştur. Bir duruma emek vermek ona olan ilgi ve alakayı gösterirken aynı zamanda bireyin görev ve sorumluluklarından birini yerine getirmesi anlamına gelir. Bu metinde Tavşan Tavşi'nin hayatta kalabilmek için bilmesi gereken bilgileri öğrenmemesinden kaynaklı yaşadığı pişmanlık ifade edilmiştir.

Yine bir diğer eserde ise *"Gümüş'ün nazik davranışlarını başkana anlatmışlar. Hasta ziyaretinde yaşadıkları mutluluğu keyifle paylaşmışlar."* (Süt Şişeleri, s.12) şeklinde yer alan anlatımda sadece maddî değerlerin değil, manevî değer ve duyguların da paylaşılabileceği ve bu davranışların önemi ifade edilmiştir. Hasta hayvanları

ziyaret görevini hakkıyla yerine getiren ve bu görevdeki emek ve çalışkanlığı ifade edilen Gümüş karakterinin onore edilişi anlatılmaktadır. Zira Gümüş kendisine verilen görevin gerekliliklerini hikâyenin en başında öğrenmiş, bu gerekliliklerden taviz vermeden görevini hakkıyla yerine getirmiştir. Eserde emek ve çalışkanlığın önemi ve değeri üzerinde durulmuştur.

4.2.13. Aşka ve Sevgiye Duyarlık

Aşka ve sevgiye duyarlık kategorisi, insanlar arasındaki yakınlık duygusunu, karşılıklı ilgi ve özen göstermeyi ve bireyin sevdiklerine karşı beslediği derin bağlılık duygusunu kapsayan; bireyin sevgiyi yalnızca bir his olarak değil, ilgi, özen ve bağlılık biçiminde yaşanan ve paylaşılan bir değer olarak benimsemesini ve bu duyguyu ilişkilerinin temel ekseni hâline getirmesini hedefleyen bir değer boyutunu ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Ebedi hayata göç ettiğinde çevresinde kendisini seven, sayan bir toplum bırakmış."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.47) şeklinde yer alan ifadede sevgi ve saygının dünyada ve ahirette insan için önemli olduğunun üzerinde durulmuştur. İnsanın birlikte yaşadığı kişilerin hafızasında ve zihninde sevgi ve saygıyla iz bırakması bu metinde görüldüğü üzere önemlidir. Bireyin yaşarken de ölümünden sonra da iyi anılması ilişkilerindeki sevgi bağını göstermektedir.

Bir başka eserde *"Peygamberler Allah'ın yarattığı varlıkları severler, bizim de sevmemizi isterler."* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.5) şeklindeki metinde peygamberlerin yaratılan her şeye dair besledikleri sevgi duygusu ifade edilmiş, önemi ve kapsayıcılığı üzerinde durulmuştur.

Yine bir diğer eserde *"Yavaş ama çok samimi bir sevgi doğuyordu içimde."* (Camili Göl, s. 20) şeklinde yer alan metinde ifade edilen sevgi, ana karakterin, babasının arkadaşına ve ailesine duyduğu bir sevgidir. Bu sevginin misafirperverlik ve ilgi ile ortaya çıktığı görülmektedir. Karakterin misafir olarak gittiği bir evde görmüş olduğu sevgi üzerine kalbinde oluşan sevgi duygusu anlatılmıştır. Böylece sevgiye verilen emeğin karşılık bulduğu anlatılmıştır.

4.2.14. Hakka, Hukuka ve Adalete Duyarlık

Hakka, hukuka ve adalete duyarlık kategorisi, hakkı gözetmeyi, haksızlık karşısında sessiz kalmayıp doğruyu savunmayı ve doğru ile yanlış arasındaki ayrımı net biçimde ortaya koyabilmeyi kapsayan; bireyin adaleti soyut bir kavram olarak değil, gündelik yaşamda tutum ve davranışlarıyla somutlaştırması gereken temel bir sorumluluk olarak benimsemesini ve hak ile hakkaniyeti her koşulda gözetmesini hedefleyen bir değer boyutunu ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Biliyorsunuz değil mi? Hala abluka altında olan Müslümanlar var. Karnındaki açlığın korkunç sesini duya duya uykuya dalan çocuklar var."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.28) şeklinde ifade edilen metinde haksızlığa ve adaletsizliğe uğramış insanlar hatırlatılmış, unutulmaması için tekrar tekrar ifade edilmiştir. İslâm dinindeki kardeşlik kavramı üzerinden ifade edilen bu örnekte birlik ve beraberlikten ve eşit haklara sahip olamayan çocukların durumundan bahsedilmiştir. Bu konuda okurda bilinç oluşturmak hedeflenmiştir.

Yine bir başka eserde:

"Sevgili Peygamberim

Her işinde adildi.

Haksızlığı hiç sevmez

Kimseye zulmetmezdi." (Şiirlerle Peygamberim, s.25) şeklinde yer alan dörtlükte Hz. Muhammet'in (s.a.v.) adil bir insan oluşundan ve insanlara zulmetmekten kaçınmasından bahsedilmektedir. Yine bir peygamber özelliğinden bahsedilerek, ideal insan motifine yeni bir özellik eklenmiş; hakka, hukuka, adalete düşkünlük ifade edilmiştir.

Yine bir diğer eserde *"Bu aslan eğer bir daha seçilirse bu haksız uygulamalarına devam eder... Gün gelir biz de bu haksız uygulamalarla karşı karşıya kalırız."* (Şehri Görmek İsteyen Balık, s.71) şeklinde yer alan anlatımda haksız yöneticiye karşı ses çıkarmak ve hakkını aramanın önemi ve hayatîliği üzerinde durulmuştur. Şayet haksızlık ve adaletsizlik görmezden gelinmeye devam edilirse,

haksızlığın günün birinde görmezden geleni de yakalayacağı ifade edilmiştir. Adaletin herkes için hayatî olduğu anlatılmıştır.

4.2.15. Çocuğa ve Çocukluğa Duyarlık

Çocuğa ve çocukluğa duyarlık kategorisi, çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğu bilişsel ve duyuşsal yönden desteklemesini, çocukluk döneminin zengin uyaranlar aracılığıyla sağlıklı biçimde yaşanmasına katkı sağlamasını kapsayan; bu yapıtların bir yandan yetişkinlere çocuğu, öte yandan çocuğa kendi dünyasını anlatabilen bir nitelik taşımasını ve çocuğa özgü duygu, düşünce ve deneyimlere içtenlikle yer vererek çocukluğu değerli ve korunması gereken bir yaşam evresi olarak sunmasını hedefleyen bir değer boyutunu ifade etmektedir (Uzun, 2023).

Eserde yer alan *"Bizim sıkılıp söylendiğimiz, çoğu zaman gitmek istemediğimiz okul, mülteci çocukların en büyük hayali."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.8) şeklindeki metinde mülteci çocukların, çocuk olmaya dair sıradan durumları bile yaşama ayrıcalığına sahip olmadıklarından bahsedilmektedir. Çocuğa ve çocukluğa duyarlık kategorisinin önemi böylece ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"Çocuklarınıza at binmeyi, ok atmayı, yüzmeyi öğretin. Toprak üstünde oyunlar oynamalarına izin verin. Toprak çocukların ilkbaharıdır"* (Anne Arı Neredeymiş?, s.14) şeklinde ifade edilen metinde Hz. Muhammet'in çevresindeki insanlara çocukluğa ve çocuğa dair verdiği öğütten bahsedilmektedir. Çocuklara verilecek eğitimle ilgili detay ve örnek veren Peygamber, çocukluğun ve çocukken geçirilen zamanın öneminden, aynı zamanda çocukluk dönemine gösterilmesi gereken önemden bahsetmiştir. Çocuk ve çocukluğa duyarlık böyle anlatılmıştır.

Yine bir diğer eserde *"Grubumuzdaki tek çocuk olan Zeynep ve bebeği Domates'i bütün gün bizimle oflamadan puflamadan sürüdükleri için bir alkışlayabilir miyiz?"* (Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii, s.2) şeklinde yer alan anlatımda çocuğun sıkılabileceği bir durumun içinde dahi çocuğa ve çocukluğa duyulan duyarlık ifade edilmiştir. Çocuğun görüldüğünü ifade ederek çocuğun ve çocukluk döneminin önemi belirtilmiştir.

4.2.16. Hayale ve Düş Gücüne Duyarlık

Hayale ve düş gücüne duyarlık kategorisi, insanı diğer canlılardan ayıran temel özelliklerden biri olan düşünme yeteneğinin hayal ve hayal gücüyle olan derin ilişkisini ön plana çıkaran, hayal gücünün yaratıcı düşünceyi besleyip geliştirdiğini ve bireye farklı bakış açılarını fark edebilme ile sorunlara özgün çözümler üretebilme kapasitesi kazandırdığını kapsamaktadır (Uzun, 2023).

Eserde *"Evet, saatleri de öğrendik. Ben de bir zaman kahramanı olmaya karar verdim."* (Bak Şu Saate, s.31) şeklinde yer alan anlatıda, saatleri müzede keşfederek öğrenen ana karakterin hayale ve düş gücüne olan duyarlığı ifade edilmiştir. Eserde geçen hikâyedeki saat karakteri fantastik bir unsurdur. Bu fantastik unsurun varlığı hem okurun hem de karakterin hayal kurmaya, hayali deneyimler yaşamaya olan isteğini artırmıştır. Böylece okurun hayal kurma isteğinin desteklendiği söylenebilir.

Bir başka eserde *"Kerimer yeterince büyümüş olsa da hayalini kurduğu gün bir türlü gelmiyordu."* (Çöl Masalı, s.5) şeklinde yer alan alıntıda hayale ve hayalin peşinden gitmeye gösterilen önem ve duyarlık ifade edilmiştir. Bireyde hayallerinin peşinden gitmeye olan isteği artırmaya yönelik mesaj verilmiştir. Hayale ve düş gücüne duyarlık kategorisinde değerlendirilmiştir.

Yine bir diğer eserde *"Zeynep hiç düşünmeden, ani bir hareketle elini kâğıda uzatıverdi. İşte o anda olanlar oldu."* (En Sağlam İp, s.5) şeklindeki anlatıda edebî metinlerde kullanılan hayal ve düş gücünü harekete geçirmenin önemi ifade edilmiştir. Kurguda kullanılan fantastik unsur, Zeynep'in elini kâğıda uzatmasıdır. Okurda hayal gücünü desteklemeye yönelik bir etki oluşturulması amaçlanmıştır.

4.2.17. Anneye Duyarlık

Anneye duyarlık kategorisi, anne sevgisi ve saygısı, anne sıcaklığı, anne ile olan ilişkileri ve bağlılık gibi unsurları kapsamaktadır. Bireyin annesiyle sağlıklı ve sevgi temelli ilişkiler kurmasını ve bağlılığı korumasını ifade etmektedir (Akgün, 2024).

Eserde *"Oğlum mutlaka yardım edelim. Yabancı bir yerde annesiz olmak kim bilir ne kadar zordur. Alışması için destek olalım dedi."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.28) şeklinde yer alan anlatımda annesini kaybeden bir çocuğun

bir başka anne tarafından merhametle karşılanması ifade edilmiştir. Anneliğin önemine ve anneye duyarlı olunduğuna verilebilecek bir örnektir.

Bir başka eserde *"Yorulmuyordu yavrularını taşırken. Bu ona bir yük taşıma gibi değil, büyük bir zevk, doyulmaz bir mutluluk gibi geliyordu. Bütün anneler böyle değil miydi? Kangurular da ceplerinde gezdiriyorlardı çocuklarını."* (Şehri Görmek İsteyen Balık, s.44) şeklinde yer alan anlatıda anneliğin fedakârlığı da ifade ettiğinin altı çizilmiştir. Annelik duygusunun ne olduğu ve nasıl yaşandığı üzerinde durulmuştur.

Yine bir diğer eserde *"Ne yapsam da annemi neşelendirsem diye düşündü. Normalde şarkı söylediğimde mutlu olur ya da bulaşık makinesindeki yıkanmış tabakları yerlerine yerleştirdiğimde. Ama burada bulaşık makinesi ne arar, e şarkı da söylenmez, camideyiz."* (Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii, s.5) şeklinde yer alan ifadede anneyi mutlu etme, anne ile huzur bulma, anne ile rahatlama ihtiyacının önemi belirtilmiştir. Yazar, karakterin dilinden anneliğin önemli olduğunu, çocuk ile anne arasındaki bağın deneyime bağlı olarak kişiselleştiğini ve dolayısıyla hem çocuk hem de anne açısından duyarlığı ifade etmiştir.

4.2.18. Vatana Duyarlık

Vatana duyarlık kategorisi, vatan ve millet sevgisini, yurt ve ulusa duyulan derin bağlılık duygusunu, ulusal değerleri, ulusa ait ve ulusa özgü olan her şeyi içtenlikle benimsemeyi ve sahip çıkmayı kapsamaktadır (Sezer, 2021b).

Eserde *"Yaşlı kadıncağız duygulanmıştı, sesi titriyordu. Aslına bakarsanız benim de gözlerim dolmuştu. Emre'ye bakamıyordum. Ama alt katımızda oturan bu komşu çocuğunun kahraman bir kadın polisin, bir şehidin çocuğu olduğuna da hâlâ inanamıyordum. Bu, kulağa çok üzücü gelse de Mihri ninenin dediği gibi aynı zamanda ne büyük bir onurdu. 'Emre'nin annesi gibi anneler, babalar ve pek çok büyüklerimiz sayesinde al bayrağımız dalgalanıyor. Onlara ne kadar dua etsek az' dedi Ömer."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.38) şeklinde ifade edilen anlatıda vatan sevgisinin, vatanın bölünmez bütünlüğünün ve vatan kavramının toplum için her şeyin üzerinde olduğunun ifade edilmiş, anneye olan sevgi ve duyarlığın dahi üzerinde bir duyarlık hissedildiği ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"'Annem, görevi başındayken bir saldırı sonucu hayatını kaybetti.' dedi Emre, başı dik, gözleri ışıl ışıldı."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.38) şeklinde yer alan metinde, vatan ve bu uğurda feda edilebilecek şeylere örnek verilmiştir. Metinde verilen örnek anneye olan bağlılık ve sevgidir. Böylece vatana duyarlı olmanın öneminden bahsedilmiştir.

Yine bir başka eserde *"Bizi şehitliğe götürdü. Orada yakınlarını kaybetmiş pek çok insan vardı. Biz de çoğu pek genç olan şehitlerimizi ziyaret edip dua ettik. Babam, 'Vatanımızda huzurlu uyandığımız her bayram sabahını onlara borçluyuz çocuklar.' dedi."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.6) şeklinde yer alan metinde vatan uğruna can verenleri anmanın, saygı göstermenin, özel günlerde ziyaret etmenin önemi ifade edilmiştir.

4.2.19. Temel Yaşam İhtiyaçlarına Duyarlık

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre yaşayan her canlı hayatını devam ettirebilmek için birtakım ihtiyaçlarını karşılamak durumundadır. Bu ihtiyaçlar temel yaşam ihtiyaçları olarak da ifade edilebilir. Maslow bu ihtiyaçları bir piramit hâline getirerek gruplandırmıştır (Maslow, 1943).

Eserde *"Ve insanların düşüncelerine, inançlarına tahammül edemezsen, onların toprağına göz dikersen, yaşama haklarına saygı duymazsan da böyle olur."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.29) şeklinde yer alan anlatıda bireylerin sahip olduğu temel yaşam ihtiyaçlarından yaşama, hayatta kalma ve barınma ihtiyaçlarına bazı insanların sahip olamadığı anlatılmaktadır. Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlı olma kategorisine eklenebilecek bir örnektir.

Bir diğer çalışmada *"Sadece ben çıkarım kuyudan ki bir mekân bulabileyim bunca kardeşime."* (Çöl Masalı, s.18) şeklinde yer alan metinde temel yaşam ihtiyaçlarından barınmaya ve yaşama duyulan duyarlık üzerinde durulmuştur. Bu, insana verilen en temel haklardan biridir.

4.2.20. Bilime Duyarlık

Bilime duyarlık kategorisi, bilgiye ve bilime karşı merak ile açık bir zihin taşımayı, gelişime ve yeniliğe her daim hazır olmayı, araştırmaya ve öğrenmeye açık olmayı ifade eden bir kategoridir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Bundan yıllar yıllar evvel yani daha bilgisayarlar, telefonlar, motorlu arabalar icat edilmeden evvel bir hadise olmuş. Hatta dur bakayım, yazı yazılan kağıtlar bile o zamanlar henüz icat edilmemiş."* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.34) şeklinde yer alan metinde, bilimin insan hayatına girişinin aşamalı oluşu, bilimsel ve teknolojik faaliyetlerin insan hayatını kolaylaştırıcı etkisi üzerinde durulmuş, eserde bilime duyarlık ifade edilmiştir. Bilimsel gelişmelerin günümüzdeki seviyesine henüz ulaşmadığı bir dönem olduğunun altı çizilmiş, şiirsel bir anlatımla geçmiş zamana işaret edilmiştir.

Bir başka eserde:

"Birinci tencere: Süt vardı. Ne oldu? YOĞUUUURT,

İkinci tencere: Süt vardı. Ne oldu? PEYNİİİR,

Vee ... Üçüncü tencere: Kaymak vardı? Ne oldu? TEREYAAAAĞII" (Kukla Misket İneklerin Gösterisi, s.21) şeklinde ifade edilmiş olan anlatımda bilimsel bir deney ve bunun edebî bir metinde kullanılışına örnek verilmiştir. Özellikle okul öncesi metinlerinde somut anlatımlardan hareket edilerek soyut kavramların anlatılması önemli bir yöntemdir. Doğanın mucizeviliği ve yaratılışın biricikliği bilimle açıklanarak tekerlemelerle anlatılmıştır. Bilime duyarlık için örnek teşkil etmektedir.

Yine bir diğer eserde *"On adet metal kutu geri kazanıldığında 100 vatlık bir ampul otuz beş saat yanabilir."* (Sıfır Atık Ekibi, s.12) şeklindeki metinde geri dönüşümün önemi, bilimin geri dönüşüme verebileceği yanıtlar üzerinde durulmuştur. Bilimsel kaynakların günümüze getirdiği konfor geri dönüşüm kavramını bugün uygulanabilir hâle getirmiştir. Uygulanabilir olan bu kavramı yine bilimsel veriler ve örneklerle ifade etmek bilime olan duyarlığı ifade etmektedir.

4.2.21. Sanata Duyarlık

Sanata duyarlık kategorisi, sanat ve sanatsal faaliyetlere karşı içten bir ilgi ve merak beslemeyi, estetik deneyime açık olmayı ve sanatsal faaliyetlere istekli ve ilgili olmayı ifade eden bir kategoridir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Resim yapmayı koyunları otlatırken öğrenmiştim. İlk zamanlar elimdeki değnekle toprağa çeşitli şekiller çiziyordum. Senin de gördüğün gibi artık iyi*

resim yapabiliyorum. Yahya: Tamam, iyi resim yapıyorsun da ... Efe: Eee? Yahya: Bence bir resim kursuna gitmelisin." (Sıfır Atık Ekibi, s.7) şeklinde yer alan anlatımda, sanata verilen önem ve bunun geliştirilerek olduğundan daha iyi hâle getirilmesine gösterilen duyarlık ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"Tıpkı kapı gibi oymalarla süslenmiş bir minber vardı. Onun hemen solunda mihrap. Mihrabın duvarlarına çini süslemeleri yapılmış. Süslemelerin tam ortasına denk gelen yerdeki deseni tanıdım. Bu hayat ağacıydı. Kilimciye gittiğimizde dükkân sahibi Murat amca bir katalogdan çeşitlerini göstermişti. Onun etrafına çember biçiminde yapılmış, çivit mavisi geometrik motifler de Yasemin'in tezhipte kullandığı desenlerdendi." (Camili* Göl, s.34) şeklinde yer alan metinde, Türk-İslâm sanatları ve bu sanatların günümüz eserlerinde incelenebilme fırsatı üzerinde durulmuştur. Bu eserlerin kullanım alanları, sanat dalı olarak ortak kullanım noktaları ve sanatçıların eserlerine verdiği önem örneklendirilmiştir. Böylece sanata duyarlık ifade edilmiştir.

Yine bir diğer eserde *"Bütün bu sanatlar İslamiyet'in kendisi gibi ruhu iyileştiriyor..."* (Camili Göl, s.40) şeklinde yer verilen anlatıda, sanatın insan ruhuna iyi gelmesi ifade edilmiştir. İslâm dininde sanata olan duyarlık ifade edilerek Camili Göl kitabında kurgu unsuru olarak işlenmiştir.

4.2.22. Doğaya Duyarlık

Doğaya duyarlık kategorisi, doğayı sahiplenmeyi, onu gelecek nesillere aktarılması gereken ortak bir miras olarak görmeyi ve bu bilinçle doğal çevreyi koruma sorumluluğunu üstlenmeyi ifade eden bir kategoridir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Kekik tarlası o kadar güzel kokuyordu ki, mmmm, mis gibi kokusunu içime çekerken şuracıkta biraz uyusam demiştim."* (Anne Arı Neredeymiş?, s.4) şeklindeki ifadede doğa ile iç içe olmanın insan ruhu için etkisi, ruha iyi gelen yönü anlatılmıştır. Güzel bir koku koklamanın rahatlatıcı ve sakinleştirici etkisi anlatılmıştır. Böylece doğaya duyarlık ifade edilmiştir.

Bir başka çalışmada *"Bahçemizi rengarenk ve böylesine güzel yapan, birbirinden farklı birçok çiçeğin olması... Sen de tıpkı bu çiçekler gibisin, arkadaşlarından farklı özelliklerinin olması seni çirkin ya da kötü yapmaz."*

(Farkındalık Öyküleri Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni, s.7) şeklinde ifade edilen metinde, doğadaki canlılar üzerinden insanların birbirinden farklı yaratılmasının doğal bir durum ve yaratılış gerçeği oluşu anlatılmıştır.

Yine bir başka eserde yer alan *"Aslında bu kutuların oraya konulmasının asıl sebebi, atık malzemeleri tekrar kullanıma kazandırmaktır. Mesela, eski bir defteri kâğıt geri dönüşüm kutusunun içine attığımızda bu defter atık depolama tesisine gider."* (Sıfır Atık Ekibi, s.12) şeklinde ifade edilen metinde geri dönüşümün doğa için önemi anlatılmış, geri dönüşümün başlangıcı ve yolculuğu ile ilgili bilgi verilmiştir.

4.2.23. Sağlığa Duyarlık

Sağlığa duyarlık kategorisi, bedensel ve zihinsel açıdan sağlıklı ve zinde olmayı, sporun bireysel yaşamdaki önemini kavramayı kapsayan; bireyin sağlığı; düzenli hareket ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarıyla aktif biçimde korunması ve geliştirilmesi gereken temel bir değer olarak benimsemesini ifade eden bir kategoridir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Şifalı bir su çıktı. Eyyûb bu sudan içti ve yıkandı. Ne kadar hastalığı varsa, hepsi bir anda geçti. Bütün yaraları iyileşti. Bu Allah'ın bir mucizesiydi. Allah Eyyûb Peygamber'e şifa vermişti."* (Eyyüp Peygamberin Hikâyesi, s.18) şeklinde yer alan metinde, sağlığın önemi ve sağlıklı olmayı Allah'tan istemek üzerinde durulmuştur. Hastalık ve sıkıntıyı verenin Allah olduğu gibi kişi üzerinden de kaldıracak olanın Allah olduğu ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"Bu büyük imtihan için genç Üsame yola çıkmadan evvel Allah'ın Resulüne helallik almaya gitmiş. Peygamberimizin hastalığı gittikçe ilerlemiş o zamanlar. Hasta yatağında Üsame için dua etmiş."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.40) şeklinde yer alan metinde Hz. Muhammet'in sağlığının kötüye gittiği ve ölümünün yaklaştığı dönem ifade edilmiş, sahabe tarafından bu durumun zor karşılanışı anlatılmıştır. Böylece sağlığın önemi ifade edilmiştir.

Yine bir diğer eserde *"Mekke'de hava çok sıcak olur. Bebekler dayanamaz hasta olur. Amine Hatun yavrusunu yaylaya göndermezse Mis Kokulu Muhammed'in hali ne olur?"* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s.6) şeklinde yer alan metinde bebeklerin sağlığının farklılığı ve önemi üzerinde durulmuştur. 571 yılı

civarında bebeklerin sağlığını korumak için kullanılan yöntem ifade edilmiştir. Sağlıklı olmaya duyarlığın üzerinde durulmuştur.

4.2.24. Kişiye Özgü Özelliklere Duyarlık

Kişiye özgü özelliklere duyarlık kategorisi, her bireyin içinde yetiştiği çevre ve yaşadığı deneyimler tarafından biçimlendirilen kendine özgü kişisel özellikler taşıdığını ve bu özelliklerin bireyden bireye farklılık gösterdiğini kabul etmeyi ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Gözlerini yum da hayal et hadi! Saçları siyah ve dalgalıdır, Gözbebekleri simsiyahtır. Her zaman gülümser. Kalp kırmaz, güzel sözler söyler. Emaneti korur, herkes ona güvenir. Ahlaksızlığı sevmez daima adaletlidir. Küskünleri barıştırır. Kavgaları ayırır. Dürüstlüğü dillere destandır. Çocukluk yılları bitmiştir, Şimdi yakışıklı bir delikanlıdır; Muhammed'ül-Emin diye anılır."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s. 23) şeklinde yer alan anlatıda Hz. Muhammet'in kişiye özgü özelliklerinin üzerinde durulmuş ve bu konuda çevresindeki insanlardan nasıl ayrıştığı, yaşadığı toplumda kendisinden emin olunan insan olarak anıldığı ifade edilmiştir.

Başka bir eserde *"Onların sözlerini. İçlerinden birinin Sesini çok beğendi"* (Şiirlerle Peygamberim, s.28) şeklinde yer alan metinde bireysel farklılık ve yeteneklerin varlığı ve önemi üzerinde durulmuştur.

Yine bir diğer eserde *"Kiminin rengi altın gibi sarıymış, kimisi ise kömür gibi kara. Renkleri farklı olsa da hepsi çok iyi anlaşırlarmış orada."* (Süt Şişeleri, s.3) şeklinde ifade edilen metinde kişisel farklılıklar ve bunun insana kattığı özgün bir biçimde var olma hâli üzerinde durulmuştur.

4.2.25. Özgüvenli Olmaya Duyarlık

Özgüvenli olmaya duyarlık kategorisi, bireyin kendi bedeni, davranışları ve yaşamı üzerinde denetim ve egemenlik kurduğunun farkında olmasını, bu farkındalığın sağlıklı bir benlik algısının ve ruh sağlığının temel göstergelerinden biri olduğunu ifade etmektedir (Uzun, 2023).

Eserde *"Oltayı tek başına alıp gelebileceğini biliyorum."* (Tavşi ve Dostları, s. 39) şeklinde yer alan anlatıda özgüvenli olmaya duyarlık üzerinde durulmuştur. Karaktere söylenen cümle, karakterin özgüvenini artırmaya yönelik bir mesaj taşımaktadır. Bu sayede yapabileceğine olan inancı tazelenmiştir.

Başka bir eserde *"Cesaretin için aferin sana"* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.13) şeklinde ifade edilen metinde özgüven ve bunun önemi üzerinde durulmuştur. Karakterin göstermiş olduğu özgüvenli tutum desteklenmiş ve alkışlanmıştır.

4.2.26. Özgürlüğe Duyarlık

Özgürlüğe duyarlık kategorisi, özgürlüğün bireyin özerkliğinin temeli olduğunu, bağımsızlık ve özerkliğin özgürlüğün bireye sunduğu ayrıcalıklar olduğunu kavramayı ve özgür olmayan bir bireyin sağlıklı bir gelişim süreci sürdüremeyeceği gerçeğini içselleştirmeyi ifade etmektedir (Uzun, 2023).

Eserde *"Ben bu saraya köle olarak getirildim ama şimdi saraydaki en önemli görevlerden birinin başındayım dünyanın en büyük kütüphanesinden sorumluyum. Elif de çok çalışkan bir çocuk olduğu için kaligrafi eğitimi alıyor."* (Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii, s. 14–15) şeklinde yer alan metinde kölelik ve bunun insanı özgürlüğünden alıkoyması üzerinde durulmuştur. Özgürlüğünü elde eden karakterin kişisel olarak gösterdiği gelişim aktarılarak özgür olmanın önemi ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"Zeyd, bugüne kadar benim hizmetçimdi, artık hürdür. Hepiniz şahit olun! dedi. Bunun üzerine biz de Zeyd'i kendi haline bıraktık."* (En Sağlam İp, s.23) şeklinde yer alan anlatıda, Hz. Peygamber'in köle azat edişiyle özgürlüğe verdiği önem ifade edilmektedir.

Yine bir diğer eserde *"Ailesi ona özgürlük vermemişti. Hiçbir arkadaşı onu şenlikli bir oyuna davet etmemişti."* (Çöl Masalı, s.8) şeklinde ifade edilen metinde bir çocuk için özgürlüğün önemi ve kendini tanıması için gerekli bir adım oluşu üzerinde durulmuştur. Bu adımın hayatîliği eserin ana temasını belirlemiş, duyarlık maddesi için önemli bir örneklik teşkil etmiştir.

4.2.27. Mesleklere Karşı Duyarlık

Mesleklere karşı duyarlık kategorisi, farklı meslek dallarını ve bu mesleklerin kendine özgü niteliklerini tanımayı, meslek sahibi olmanın bireysel ve toplumsal açıdan taşıdığı önemi kavramayı ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde "Annemin çocukluğu boyunca bütün hayali polis olmakmış. Üniversite sınavında iyi puan almasına karşın tercih yapmamış ve polis akademisine girmiş." (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.13) şeklinde ifade edilen metinde belirtilen hayale duyarlık maddesinin yanı sıra, mesleğe duyulan sevgi ve tutkudan bahsedilmektedir.

Bir başka eserde *"Tahir Efendi yıllarını terziliğe vermiş, rızkını terzilikten kazanmış emektar bir ustaydı."* (Fesleğen Sokağı, s.94) şeklinde yer alan anlatımda, terzilik mesleğinden bahsedilmiş, zorluğu ve kıymeti anlatılmıştır. Bu mesleğin ve tüccarlığın önemi eserin bir bölümünde anlatılmış, farklı meslekleri tanımanın ve saygı duymanın önemi üzerinde durulmuştur.

Yine bir diğer eserde *"Ebu Mahzure artık bir müezzin olmuştu. Ömrünün sonuna dek hep ezan okumuştu."* (Şiirlerle Peygamberim, s.28) şeklinde ifade edilen metinde müezzinlik mesleğinden bahsedilmiş ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Mesleği severek yapmak ve kişinin hayatının sonuna kadar devam ettirmesi mesleklere duyarlık için önemli bir örnektir.

4.2.28. Dürüst Olmaya Duyarlık

Dürüst olmaya duyarlık kategorisi, doğru olmayı, güvenilir bir birey olarak tanınmayı ve her koşulda yalandan uzak durmayı ifade eden bir kategoridir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Allah'ın kendisini gördüğünü bilerek doğruluktan şaşmıyordu."* (En Sağlam İp, s.34) şeklinde ifade edilen metinde doğruluk ve dürüstlük üzerinde durulmuştur. Allah'ın varlığı ile doğruluk ve dürüstlüğün aynı cümlede ifade edilmesi eserde iki farklı duyarlık kategorisine yer verildiğini ve anlatı içinde birbirinden faydalanıldığını göstermektedir.

Bir diğer eserde *"O'nun doğruluğundan Şüphe duymuyorlardı. Bu yüzden de ona hep 'El Emin' diyorlardı."* (Şiirlerle Peygamberim, s.11) şeklinde yer alan metinde, Hz. Peygamber'in doğru sözlü oluşu sonucu ona verilen lakap ve bu lakabın toplum nazarında geçerliliği üzerinde durulmuştur.

Yine bir diğer eserde *"On iki Medineli Müslüman söz verdi: Kimsenin malını izinsiz almayacağız İnsanlara zarar vermeyeceğiz, Hep doğruyu söyleyeceğiz. Allah birdir ve tektir diyeceğiz."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s.33) şeklinde yer alan metinde Müslümanların doğru sözlü olmak üzere verdikleri önemli söz üzerinde durulmuş, önemi ifade edilmiştir. Aynı zamanda Allah'a olan bağlılıkları ifade edilmiştir.

4.2.29. Kitap Okumaya Karşı Duyarlık

Kitap okumaya karşı duyarlık kategorisi, okumanın bireyin bütünsel gelişiminin temel anahtarı olduğunu, yaşam boyunca edinilecek doğrudan deneyimlerin yetersiz kaldığı durumlarda kitapların bireye vazgeçilmez bir yol arkadaşlığı sunduğunu kavramayı kapsayan; bu gerçekten hareketle çocuklara erken yaştan itibaren kitaplara ve okumaya yönelik olumlu tutum ve duyarlıkların kazandırılmasının büyük önem taşıdığını vurgulayan bir kategoridir (Uzun, 2023).

Eserde *"Dedesi ve büyükannesi Kur'anlarını ve dua kitaplarını en üst rafa koyarlardı."* (En Sağlam İp, s.2) şeklinde yer alan metinde kitaplara gösterilen saygı ve sevgi görülmektedir. Ayrıca bahsedilen kitapların ana karakterin inancını temsil eden ve bu inanca dair ibadetleri içeren kitaplar oluşu, bu kitaplara duyulan duyarlığı ifade etmektedir.

Bir başka eserde *"Orada on binlerce kitap var. Eski Yunan matematikçileri Arşimet'in, Öklid'in taslaklarını yazıya geçirir, bazı metinleri tercüme ederim."* (Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii, s.12) şeklinde ifade edilmiş olan metinde, kitaba verilen değer ve kitaplara hizmet etmenin önemi üzerinde durulmuştur.

4.2.30. Ölüme Karşı Duyarlık

Ölüme karşı duyarlık kategorisi, çocuk kitaplarının yaşamın gerçeklerinden kopuk, sorunsuz bir dünya sunmak yerine ölüm gibi hassas konuları çocuğa görelik ve

çocuk gerçekliği ilkelerine uygun biçimde ele alması gerektiği anlayışını kapsayan; bu tür eserlerin ölüm gibi evrensel ve kaçınılmaz bir gerçeği karakterler ve olaylar aracılığıyla çocukta farkındalık ve duyarlık oluşturacak biçimde işlemesini, doğrudan ya da dolaylı iletilerle çocuğun bu gerçekle sağlıklı bir şekilde yüzleşmesine ve onu anlamlandırmasına zemin hazırlamasını hedefleyen bir değer boyutunu ifade etmektedir (Uzun, 2023).

Eserde *"Evet, ben de bir şehit çocuğuyum. Annem görev başındayken uğradığı bir saldırı sonrası vefat etti. Çalıştığı karakolu korumak ve etraftaki masum insanların zarar görmemesi için kendini feda etmiş."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.23) şeklinde yer alan metinde şehitliğin insanlığa kattığı anlam ve nihaî amacın topluma faydalı olmak oluşu ifade edilmiştir. Aynı zamanda eserde ölümle tanışmış olan karakterin ölümü ifade ediş biçimi ve gösterdiği metanet ölüme duyarlık kategorisi için iyi bir örnektir.

Bir başka çalışmada yer alan *"Zeynep yutkundu. Elif'in anne ve babası olmadığını anlamıştı."* (Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii, s.15) şeklindeki ifadede yasa gösterilen hassasiyet ve önem üzerinde durulmuştur. Ölümle karşılaşmış insanlara karşı nasıl davranılacağı ve bu durumun duygusal yükü ifade edilmiştir.

Yine bir diğer eserde *"Ama Eyyûb sabreden bir kul oldu. 'Allah verdi, Allah aldı'* dedi." (Eyyüp Peygamberin Hikâyesi, s.10) şeklinde ifade edilen metinde Eyyüp (a.s.)'ın kayıp karşısında göstermiş olduğu metanetli tutum ve Allah'a dayanıp, güvenmesi üzerinde durulmuştur.

4.2.31. Arkadaşlığa ve Dostluğa Duyarlık

Arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık kategorisi, dostluğun bireysel ve toplumsal yaşamdaki derin önemini kavramayı ve sağlıklı, güvene dayalı arkadaşlık ilişkileri kurabilmeyi ifade etmektedir (Sezer, 2021b).

Eserde geçmekte olan *"Belki de bizle yaşıt çocuğu vardır arkadaş oluruz, akşamları balkonda çekirdek çitleyip gırgır yaparız diye bir saniye içinde bir milyon hayal kurmuştum."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.2) şeklindeki metinde arkadaşlığa ve dostluğa hevesli ve açık olma hâli ifade edilmiştir. Ana

karakterin yeni arkadaş edinmeye göstermiş olduğu heyecan arkadaşlığa duyarlık için iyi bir örnektir.

Bir diğer eserde *"Güvercin sana bir sır vereyim Allah Resulü, sadık dostu Ebu Bekir'le bu gece hicret edecek Mekke'den Medine'ye. 'Bir daha döner miyim bilinmez, haydi helalleşelim.'"* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s.40) şeklinde ifade edilen metinde Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir arasındaki arkadaşlık ve dostluk bağına bir örnek verilmiştir.

Yine bir başka eserde *"Ömer okuldaki, mahalledeki, hatta uzay boşluğundaki en iyi arkadaşım."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.14) şeklinde ifade edilen metinde ana karakter için en iyi arkadaşın taşıdığı anlam üzerinde durulmuştur. Ana karakterin arkadaşlığa ve özellikle belirli bir arkadaşa yüklemiş olduğu önem duyarlık kategorisi için önemlidir.

4.2.32. İnsan İlişkilerine Karşı Duyarlık

İnsan ilişkilerine karşı duyarlık, bireylerin diğer insanlarla yardımlaşarak ve daha iyi ilişkiler kurarak üstün beceriler kazanması olarak tanımlanmıştır (Uzun, 2023).

Eserde *"Annem için yeni taşınan komşulara kek ve çay yapmak bir gelenektir."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.3) şeklinde ifade edilen anlatıda komşuluk ve insan ilişkilerine verilen önemin üzerinde durulmuştur. Bu önemin karakter üzerinde gelenekselleşmiş bir davranış oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Bir başka eserde *"Bazı kurallara uyman gerekir. Öncelikle onlara anlayış göstereceksin. Çok süslü kıyafetlerle ziyaret etmeyeceksin. Odalarına girince çok konuşmayacaksın. Yorgun düşmemeleri için kısa kalacaksın. Güzel sözler söyleyerek moral vereceksin."* (Süt Şişeleri, s.6) şeklinde ifade edilen metinde hasta canlılarla ilişkiye verilen önem üzerinde durulmuştur. Ana karaktere hasta hayvanların yanına gittiğinde nasıl davranması gerektiğiyle ilgili bilgiler verilmektedir. Kurgu içine yedirilmiş olan bu davranış biçimi söz konusu kategori için iyi bir örnektir.

Yine bir diğer çalışmada *"Güzel söz söyleyen hem kendi adına iyi bir şey yapıyor hem de karşısındakine adeta o ağacın meyvesinden ikram etmiş oluyor."* (En

Sağlam İp, s.33) şeklinde ifade edilen metinde, güzel söz söylemenin insanlar arasındaki ilişki üzerinde etkisi ifade edilmiştir.

4.2.33. Umutlu Olmaya Karşı Duyarlık

Umutlu olmaya karşı duyarlık kategorisi, inanmayı, zorluklarla karşılaşıldığında bile inancını ve umudunu yitirmemeyi ve geleceğe her koşulda umut dolu bir bakış açısıyla yaşamayı ifade eden bir kategoridir (Sezer, 2021b).

Eserde *"Ya da yanlış bir şey yaptıklarında bile Allah'ın rahmetinden umut kesilmeyeceğini, Allah'ın günahları bağışladığını, çünkü O'nun Gafur ve Rahim olduğunu bilirler."* (En Sağlam İp, s. 19) şeklinde yer alan metinde Allah'tan umut kesmemenin önemi üzerinde durulmuştur. Yalnızca Allah'tan yardım ve bağışlanma dilemeyi, geleceğe umutla yaklaşmak ve Allah'a olan güvenle yaşamak olarak değerlendirmek mümkündür.

Bir başka eserde *"İşte yardım edecek biri!"* diye umutlanmış. (Tavşi ve Dostları, s.63) şeklinde ifade edilen metinde kişiye yardım edecek birinin olmasının getirdiği umut ve çözüm kolaylığı üzerinde durulmuştur.

4.2.34. Fedakâr Olmaya Duyarlık

Duyarlık, bir başkasını anlamaya ve iyi oluşuna yardımcı olabilmek adına ortaya koyulan fedakârlık ve empati kurma hâli olarak tanımlanmaktadır (Subaşı, 2022).

Eserde *"-Üzülmeyin arkadaşlar, dedi. Sırf içimizden biri karşı çıktı diye hayırlı işlerimizden vazgeçecek değiliz. Çeşme yapımına tez elden başlanacak, Cezmi Efendi'nin üzerine düşen payı da ben ödeyeceğim."* (Fesleğen Sokağı, s.19) şeklinde ifade edilen metinde fedakârlığın toplum nazarındaki önemi ve beklentisi üzerinde durulmuştur. İnsanların kullanımına bir eser sunmanın Allah katında hayırlı bir iş olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir. Hayırlı işin devam etmesine verilen önem fedakârlıkla belirtilmiştir.

Bir başka eserde *"İlk Müslümanların fedakarlıklarını okudukça hem onlara karşı kendimi borçlu hissediyor hem de yaptığım tembelliklerden utanıyorum."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.31) şeklinde yer alan metinde ilk

Müslümanların, İslâm ve Müslümanlık adına yaptıkları fedakârlıklar ve bunların önemi üzerinde durulmuştur. Örnek şahsiyetlerin yapmış olduğu fedakârlığa özenilmiş, örnek alınmak istenmiştir.

4.2.35. İbadetlere Duyarlık

İbadetlere duyarlık kategorisi, dinî değerlere duyarlık kategorilerinden biridir. Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde kulun Allah'a saygı ve itaatini ifade etmek üzere nüsük, dua, hudû', huşû', rükû, secde, kunût, tesbih ve şükür gibi kavramların ibadet kavramıyla aynı ya da yakın anlamda kullanıldığı gerçeğinden hareketle ibadeti bireyin hayatını her an Allah'a karşı saygı ve itaat bilinci içinde sürdürmesi şeklinde tezahür eden derin bir kulluk duyarlığı olarak kavramayı ifade eden bir kategoridir (Sinanoğlu, 2026a).

Eserde *"Cennete giden yoldan ayrılmamasını, oruç tutmasını, namazlarında düzenli olmasını, gece namazı kılmasını, haramdan uzak durmasını, insanlar arasında daima adaletli davranmasını söylemiş."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.35) şeklinde ifade edilen metinde Hz. Peygamber'in ibadetlere gösterdiği önem ve insanlar arasındaki adaletli tutumu üzerinde durulmuştur.

Bir diğer eserde *"-Kadir Gecesi, dedi Ay. Kadir Gecesi Ramazan ayının içindeki en kıymetli gecedir. Gecelerin en güzelidir."* (Minik Oruç Yıldızı, s.30) şeklinde ifade edilen metinde, Kadir Gecesi ve bu gecenin önemi üzerinde durulmuştur. Kadir Gecesi'ni diğer gecelerden ayırarak özelliği belirtilmiştir. Kadir Gecesi'nde yapılacak olan ibadetlere işaret edilmiştir.

Yine bir başka eserde *"Doğru! Yemeğe de besmeleyle başlıyoruz. Hatta yemeğin başında besmele çekmeyi unutursak hatırladığımız anda 'Başına da sonuna da bismillah' diyoruz. Böylece yemeğimiz bollaşıp bereketleniyormuş."* (En Sağlam İp, s.10) şeklinde ifade edilen metinde, besmelenin ibadet yönü ve besmelenin insan hayatında nasıl kullanıldığına dair örnek ifade edilmiştir. Yemeğe besmele ile başlamanın insan hayatına etkisi ve bunun inanç boyutu ifade edilmiştir.

4.2.36. Ahirete Duyarlık

Ahirete duyarlık kategorisi, İslâm akaidi çerçevesinde ahiret hayatının, cennet ve cehennemin hak olduğuna dair inancı kapsayan; bireyin dünya hayatını geçici,

ahiret hayatını ise asıl ve kalıcı olan olarak benimsemesini, bu bilinçle eylem ve davranışlarını şekillendirmesini ve ölüm ötesi yaşama karşı derin bir farkındalık taşımasını hedefleyen bir değer boyutunu ifade etmektedir (Kılavuz, 2026).

Eserde *"Çünkü artık cennette onu bekleyen biri vardır. Bundan sonra geriye cennette sevdiğine kavuşmak için dua etmek ve güzel bir hayat yaşamak kalır."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s. 23) şeklinde ifade edilen metinde ahiret ve ölümden sonraki hayata hazırlık, o hayatta insanları bekleyen güzellikler ve dünyada kaybedilen yakınlar üzerinde durulmuştur.

Bir başka eserde *"Kimsenin bana acıyarak bakmasını istemiyorum. Hem benim annem var, bir gün onunla cennette buluşacağız."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.16) şeklinde ifade edilen metinde ölümden sonraki hayatta insanların birbirine kavuşacağı üzerinde durulmuştur. Ayrıca ölümün insan için yok oluş değil, başka bir âleme geçiş olduğu ifade edilmiştir. Bu metanetli tavır, okurun ahirete dair fikirlerinde farkındalık geliştirmesini amaçlamaktadır.

4.2.37. Allah'a Güvene Duyarlık

Allah'a güvene duyarlık kategorisi, Kur'an'ın Allah'a, peygamberlerine ve ahiret gününe iman edenlerin ve salih amel işleyenlerin kurtuluşa ereceğini müjdelemesinden ve insanların bu konularda irade hürriyetiyle donatıldığından hareketle şekillenen bir kategoridir (Sinanoğlu, 2026b). Bu kategori dinî değerlere duyarlık kategorilerinden biridir.

Eserde *"Allah'ın ipine yani kitabına sarılan Müslümanlar, her durumda Allah'a sığınıyor, Rabbini ona ait yüce isimlerle tanıyor, peygamberini canından çok seviyor, Allah'ın ayetlerini canı pahasına okumayı göze alıyor ve her nerede olursa olsun Allah'ın kendisini gördüğünü bilerek doğruluktan şaşmıyordu ..."* (En Sağlam İp, s.82) şeklinde yer alan metinde kulun Allah'a güvenmesi ve insanların Allah'ın onları gördüğü bilinci ile hayatlarına devam etmesi üzerinde durulmuştur.

Bir başka çalışmada *"'Ey Rezzak olan Allah'ım!' dediklerinde kendilerinin beden ve ruhlarının gıdasını verenin rezzak olan Allah olduğunu bilirler."* (En Sağlam İp, s.19) şeklinde yer alan metinde Allah'ın insana verdiği nimetlerin insanlar

tarafından bilinmesi ifade edilmiştir. Verilen nimetleri ancak Allah'ın verebileceğinin altı çizilmiştir.

Bir başka çalışmada *"Biz inekler çok çalıştık, rabbimize sığındık. O da verdi bir nimet, biz de bilelim kıymet."* (Kukla Misket İneklerin Gösterisi, s.24) şeklinde yer alan metinde verilen nimetlerin ancak Allah'tan geleceği ifade edilmiştir. Eserde geçen nimetler sütten yoğurt ve kaymak yapabilmektir. Bu nimetleri eserde deney ve gözlem bakış açısıyla ele alan yazar, bunların birer nimet olduğunun altını çizmiştir.

4.2.38. Şükretmeye Karşı Duyarlık

Şükretmeye karşı duyarlık kategorisi, Allah'tan veya insanlardan gelen nimet ve iyiliklerin farkında olmayı, bu farkındalığı söz ve davranışlarla minnettarlık olarak dışa vurmayı, nimeti takdir edip onu yaymayı ve Allah'a itaat ederek günahtan uzak durmak suretiyle nimetin gereğini yerine getirmeyi ifade eden bir kategoridir (Çağrıcı, 2026). Şükretmeye duyarlık kategorisi dinî değerlere duyarlık kategorilerinin içinde yer almaktadır.

Eserde *"Rabbine böyle teşekkür eden bir kul olmaz mıydı? O'na şükretmekten vazgeçirmeliydi?"* (Eyyüp Peygamberin Hikâyesi, s.9) şeklinde yer alan metinde Eyyüp (a.s.)'ın kendisine gelen sıkıntıya rağmen hâlâ Allah'a şükretmesi anlatılmıştır. Şükrün önemi ve hayatîliği Hz. Eyyüp'ün başına gelen sıkıntılar ile örneklendirilerek ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"Bir de Rabbime teşekkür ederim. İnsan arı ve hayvanları tufandan kurtardığı için."* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.8) şeklinde yer alan anlatımda Nuh (a.s.) tufanından Allah'ın hayvanları kurtarmasına şükretmek üzerinde durulmuştur. İnsana ve hayvana olan duyarlık şükretmeye olan duyarlıkla birlikte ifade edilmiştir.

Yine bir başka eserde *"Böyle bir dostluk, kardeşlik anlatılır gibi değildir eminim. Küçük muhacir Üsame Rabbine hep şükrediyormuş."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.32) şeklinde geçen metinde Hz. Üsame'nin peygamber ile arasındaki dostluk ve arkadaşlıktan dolayı ettiği şükür ifade edilmektedir. Bu dostluğun onun için önemi ve hayatîliği ifade edilmiştir.

4.2.39. Peygamberlere Duyarlık

Peygamberlere duyarlık kategorisi, ulûhiyyet, nübüvvet ve âhiret esaslarının İslâm akaidinde dinin temel direkleri olduğu ve bu esasların geçmiş ilahi dinlerde de mevcut bulunduğu gerçeğinden hareketle, vahiy ve nübüvvetin var olduğu her yerde melek ve kitapların da zorunlu olarak yer aldığını kavramayı ifade eden bir kategoridir (Kılavuz, 2026). Bu kategori dinî değerlere duyarlık kategorilerinin içinde yer almaktadır.

Eserde *"Efendimizin yanında geçmiş. Hayatı ondan öğrenmiş. Doğruyu, yanlışı, sevgiyi, şefkati, ümmet olmayı, feda etmeyi, vatan sevgisini."* (Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, s.21) şeklinde yer alan metinde Hz. Peygamber'in örnek kişilik ve karakter oluşu üzerinde durulmuştur. Çevresindeki insanlara hangi konularda ışık tuttuğu, örneklik gösterdiği ve liderlik ettiği ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"Ey bizden seçilen kutlu elçi sen yüce bir davetle geldin Gelişinle bize şeref verdin ey sevgili, ey resul."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s.44) şeklinde yer alan metinde Hz. Peygamber'in Medine'ye hicreti esnasında ona söylenen ezgiye yer verilmiş, peygambere gösterilen önem ve sevgi ifade edilmiştir.

Yine bir başka çalışmada *"Severek paylaşmayı. Cömertlikte hiç kimse ona yetişemezdi. İhtiyacı olsa da başkasına verirdi. Benim yüreği zengin peygamberim, cömertlik ne demekmiş ben seninle öğrendim."* (Şiirlerle Peygamberim, s.7) şeklindeki ifadede Hz. Peygamber'in özelliklerinden biri olan cömert oluşu ifade edilmiştir. Bu özelliğin önemi ve peygambere olan sevginin artması anlatılmıştır.

4.2.40. Temiz Olmaya Duyarlık

Temiz olmaya duyarlık kategorisi, İslâm kaynaklarında tahâret kavramıyla ifade edilen ve hem maddî hem de manevî boyutları kapsayan temizlik anlayışını benimsemeyi, bedensel arınmanın yanı sıra kalp, niyet ve davranış temizliğini de içine alan bütünsel bir arılık bilincini taşımayı ifade eden bir kategoridir (Çağrıcı, 2026). Bu duyarlık kategorisi dinî değerlere duyarlık kategorilerinden biridir.

Eserde *"Bu kadar temiz kalabilen yerlerin hala olmasına şaşkındım."* (Camili Göl, s.19) şeklinde yer alan metinde çevreyi temiz tutmaya verilmesi gereken önem ve çevrenin insan için değerli oluşu üzerinde durulmuştur. Ana karakterin temiz ve el değmemiş doğal bir güzelliğe karşı gösterdiği tavır bu durumun hayatîliği ve önemini ifade etmektedir.

Bir başka eserde yer alan:

"Peygamberim severdi

Hep tertemiz olmayı.

İhmal etmezdi asla

Elini yıkamayı." (Şiirlerle Peygamberim, s.31) şeklindeki ifade ile Peygamber'in özelliklerinden birinin temiz olmak olduğu üzerinde durulmuş ve bu özelliğe bir örnek verilerek şiirsel dille ifade edilmiştir.

Yine bir başka eserde *"Huyu o kadar güzelmiş ki, Temiz Hatice diye çağrılırmış."* (Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet, s.26) şeklindeki ifade, maddî temizlik dışında manevî temizliğe örnek olarak verilmiştir. Hz. Peygamber'in ilk eşi olan Hz. Hatice'nin nasıl bir insan olduğu ifade edilmiştir.

4.2.41. Dua Etmeye Duyarlık

Dua etmeye duyarlık kategorisi, duanın küçükten büyüğe, aşağıdan yukarıya yönelen bir talep ve niyaz olarak Allah'ın yüceliği karşısında kulun kendi aczini itiraf etmesini, sevgi ve tazim duyguları içinde O'nun lütuf ve yardımını dilemesini ifade ettiğinden hareketle, kul ile Allah arasındaki en samimi ve derin iletişim biçimi olarak benimsemesini, bu bilinci içselleştirerek duayı gündelik yaşamının ve ibadet anlayışının ayrılmaz bir parçası hâline getirmesini hedefleyen bir değer boyutunu ifade etmektedir (Cilacı, 2026). Dua etmeye duyarlık kategorisi dinî değerlere duyarlık kategorilerinin içinde yer almaktadır.

Eserde *"Allah'ın doksan dokuz ismi var ve Müslümanlar tıpkı Peygamber Efendimiz 'in (s.a.v.) yaptığı gibi bu isimlerle dua eder. Üstelik her isminin anlamını bilerek dua eder."* (En Sağlam İp, s.19) şeklindeki ifadede, Allah'ın isimleri

kullanılarak dua etmek anlatılmış, bu dua etme şeklinin de Hz. Peygamber'e ait olduğu ifade edilmiştir.

Bir başka eserde *"Sevinçten ne yapacağını bilemiyordu. Sadece aradığı ip olması için dua edip duruyordu. İpe sıkıca tutunup kendini bırakacaktı."* (En Sağlam İp, s.12) şeklinde yer alan ifadede bir sıkıntı anında dua etmek gerektiğine bir örnek verilmiştir. Ana karakter problemlerini dua ederek çözerken yazar, dua etmeyi temsil eden ifadelerle duaya olan duyarlığı ifade etmiştir.

Yine bir başka eserde *"Zeynep'in duası güvercinin üzerine düştüğü portakal ağacının yaprakları oldu, sonra ağacın dibindeki çalılık oldu. Güvercin avlunun taşları yerine, çalının kucağına düştü."* (Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii, s.20) şeklinde yer alan metinde, ana karakterin zarar görmesini istemediği bir canlıyı dua ederek korumaya, kurtarmaya çalıştığı ifade edilmiştir.

4.2.42. Kur'an-ı Kerim'e Duyarlık

Kur'an-ı Kerim'e duyarlık kategorisi, İslâm akaidinde dinin temel esaslarının Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde hiçbir yoruma mahal bırakmayacak biçimde açık ve seçik olarak yer aldığını; Allah'a, peygamberlere, kitaplara, meleklere, ahirete, kaza ve kadere iman gibi konulara temas eden ve ayrıntılı bilgiler sunan pek çok ayetin bu kutsal metinde bulunduğunu kavramayı ifade eder (Kılavuz, 2026). Kur'an-ı Kerim'e duyarlık dinî değerlere duyarlık kategorilerinin içinde yer almaktadır.

Eserde *"Peygamberimizin en büyük mucizesi Kur'an-ı Kerim. Yani Allah'ın kitabı. Sözlerin en güzeli olan Allah'ın sözü ..."* (En Sağlam İp, s.33) şeklinde yer alan metinde Kur'an'ın kimin sözü olduğu, kimin kitabı olduğu ifade edilmiş, tanıtılmıştır. Söylenen ve söylenecek sözlerin en güzelinin Allah'a ait olduğu dile getirilmiştir.

Bir başka eserde *"-Ben de dedemden duydum. Kitabımızda yılanlardan da bahsediliyormuş öğretmenim. Musa Peygamber asasını yere attığında, asası hemen yılana dönüşüvermiş. Etraftaki insanlar korkup kaçışmışlar."* (Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor, s.12) şeklinde yer alan metinde Kur'an'da bahsedilen Hz. Musa'ya ait kıssa ifade edilmiş, anlatılan hikâyelerden bahsedilmiştir.

Bir başka eserde ise *"Medine'ye gönderilen ilk Kur'an öğretmeni oldu. Mus'ab insanlara Kur'an'ı tanıttı. Medine'de her geçen gün İslam yayıldı."* (Alemlere Rahmet

Son Peygamber Hz. Muhammet, s.37) şeklindeki metinde, Mus'ab b. Umeyr'in Kur'an öğretimi için Medine'ye gidişi ve onun ilk Kur'an öğretmeni oluşu ifade edilmiştir. Medine'de göstermiş olduğu özveri sayesinde İslâm dininin yayılması, kitaba olan duyarlığı anlatmaktadır.

4.3. Eserlerde Anlatı Yapısı Bakımından Ön Plana Çıkan Bulgular

Çalışmada seçilmiş olan eserlerin anlatı yapısı ve değer aktarımı çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik frekans sayılarının duyarlık maddelerine dağılımı olarak ifade edilebilir. Örnek olarak Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı isimli eserin 156 duyarlık maddesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sayı duyarlık kategorilerinin yoğunluğu, sık kullanımı ve sayısının fazlalığı açısından ele alındığında olumlu bir bulgudur. Fakat duyarlık kategorisi çeşitliliği açısından değerlendirildiğinde yardımlaşmaya duyarlık, arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık, dua etmeye duyarlık, anneye duyarlık, vatana duyarlık, ölüme karşı duyarlık, peygamberlere duyarlık, Allah'a güvene duyarlık, hakka, hukuka ve adalete duyarlık, ibadetlere duyarlık kategorilerinin fazlaca üzerinde durularak ele alındığı görülmüştür. Nitekim duyarlık maddelerinin tamamı incelendiğinde nitelikli çocuk kitaplarının taşıdığı özellikleri barındıran duyarlık maddelerinin var olduğu fark edilecektir. Bu duruma örnek vermek gerekirse dilsel duyarlık, hayale ve düş gücüne duyarlık, kişiye özgü özelliklere duyarlık, özgüvenli olmaya duyarlık, sanata duyarlık, doğaya duyarlık, bilime duyarlık gibi maddelerin yer alabileceği görülmektedir.

Duyarlık kategorileri ve seçilen eserler yan yana konulup incelendiğinde, duyarlık maddeleri ile yapılan bir araştırmada, seçilen eserlerin nitelikli çocuk kitabı olarak ifade edilebilmesi için gerekli olan bulgunun, duyarlık maddelerinin dengeli bir dağılımla esere işlenmiş olması gerektiği anlaşılmıştır.

Fesleğen Sokağı isimli eserde ortaya çıkan duyarlık kategorilerine bakıldığında hiçbir kategorinin belirgin bir biçimde ortaya çıkmadığı homojen bir kategori dağılımına sahip olduğu anlaşılmıştır. Kitapta yer alan duyarlık kategorileri şunlardır: yardımlaşmaya duyarlık, ibadetlere duyarlık, dua etmeye duyarlık, emeğe ve çalışkanlığa duyarlık, Allah'a güvene duyarlık, çocuğa ve çocukluğa duyarlık, mesleklere karşı duyarlık, toplumsal huzura duyarlık, peygamberlere duyarlık, iyilik

yapmaya duyarlık. Bu duyarlık kategorilerinin birbirinden farklı olarak ön plana çıkacak kadar sık tekrar edilmediği görülmüştür. Dengeli bir anlatımla dinî, ahlakî ve toplumsal değerler eşit ağırlıkta temsil edilmiştir. Eser metin açısından uyumlu ve dengeli bir değer aktarımı örneği olarak değerlendirilebilir. Değer aktarımında doğrudan ön plana çıkan ve okurun dikkatini bilinçli bir şekilde belirli bir noktaya çekmeyi amaçlayan bir durum tespit edilmemiştir.

Kukla Misket İneklerin Gösterisi isimli çalışmada tematik bir yapı benimsenmiş olmasına karşın doğrudan değer aktarımı söz konusu değildir. Aynı zamanda Allah'a güvene duyarlık, bilime duyarlık, dilsel duyarlık, doğaya duyarlık, paylaşmaya duyarlık kategorileri de yer almaktadır. Özellikle eserde dilsel duyarlık kategorisinin bulunması nitelikli çocuk edebiyatı eseri olması açısından olumlu bir durumdur. Ön plana çıkan duyarlık kategorileri Allah'a güvene duyarlık ile bilime duyarlık kategorileridir. Bu kategorilerin eşit bir miktarda ön plana çıkması eserin tematik oluşunun bir sonucudur. Buradaki asıl soru yazarın bu iki kategoriyi nasıl bağladığıdır. Yazar inanç-bilim bütünleşmesini sade bir dil kullanarak odaklı bir yapıda okura sunmuştur. Yazar, bilimin insanlığa açıklayabildiği -sütten yoğurt yapımı, ineğin yediği besinlerin beyaz bir sıvı olan süte dönüşmesi gibi- mucizelerin kaynağını etkili ve nitelikli bir yöntemle ifade etmiştir. Kısaca somuttan soyuta bir anlatım benimsemiş, yaratıcıyı işaret ederek dinî değer aktarımını tamamlamıştır.

Şiirlerle Peygamberim isimli eserde ortaya çıkan kategoriler şunlardır: peygamberlere duyarlık, insan ilişkilerine karşı duyarlık, doğaya duyarlık, emeğe ve çalışkanlığa duyarlık, aşka ve sevgiye duyarlık, hakka, hukuka ve adalete duyarlık, hayvanlara duyarlık, paylaşmaya duyarlık, dürüst olmaya duyarlık, temiz olmaya duyarlık. Kategori yoğunluğu, frekans sayısındaki nispî farklılaşma ve şiir formunun sağladığı yoğun değer aktarımına rağmen eser; doğrudan bir değeri ön plana çıkarma niyeti taşımadan, bilgi ve öğüt verme kaygısı gütmeksizin duyuşsal iletilerle nitelikli biçimde kaleme alınmıştır. Hz. Peygamber'i emek, adalet, şefkat, dürüstlük ve doğa sevgisi boyutlarıyla çok katmanlı biçimde tasvir eden, en kapsamlı peygamber portresini sunan kitap olarak öne çıkmaktadır.

Süt Şişeleri isimli eserde geçen duyarlık kategorileri şunlardır: dua etmeye duyarlık, yardımlaşmaya duyarlık, insan ilişkilerine karşı duyarlık, iyilik yapmaya

duyarlık, paylaşmaya duyarlık, emeğe ve çalışkanlığa duyarlık, aşka ve sevgiye duyarlık, sağlığa duyarlık, kişiye özgü özelliklere duyarlık, dilsel duyarlık. Bu kategorilerden biri olan dilsel duyarlık kategorisi nitelikli çocuk kitaplarının taşıdığı özellikler arasında yeri olan bir kategoridir. Ayrıca bu eserde yer alan duyarlık kategorilerinin dengeli bir şekilde ifade edilmiş olması olumlu bir durumdur. Dinî değerlerin yanında sağlıklı olmaya, kişiye özgü özelliklere, emeğe ve çalışkanlığa, dile olan duyarlığın yer alması eser açısından önemli bir özelliktir.

Camili Göl isimli çalışmada yer alan duyarlık kategorileri arasından ön plana çıkan sanata duyarlık kategorisi, diğer tüm kategorileri açık ara geride bırakmaktadır. Bu durum yukarıda belirtilen dengeli dağılımın tersine bir veri olsa da sanata duyarlı bir dil ile eserin kaleme alınmış olması, bahsedilen değerlerin sanatsal bir bakışla ele alındığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu oran, kitabın estetik bir dil ve sanatsal bir anlatı yapısıyla kurgulandığını güçlü biçimde desteklemektedir. İncelenen kitaplar arasında sanat temasının bu denli baskın olduğu tek eser olma özelliği taşımaktadır. Eserde geçen duyarlık kategorileri şunlardır: sanata duyarlık, kitap okumaya karşı duyarlık, yardımlaşmaya duyarlık, arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık, şükretmeye karşı duyarlık, vatana duyarlık, aşka ve sevgiye duyarlık, çocuğa ve çocukluğa duyarlık, peygamberlere duyarlık, insan ilişkilerine karşı duyarlık. Sanata duyarlık kategorisi haricindeki diğer kategorilerde dengeli bir dağılım izlenmiştir. Dinî değerlerin edebî ve sanatsal yöntemlerle desteklenerek ele alınmış olması, çocuğa görelik ilkesinin gözetilerek kaleme alınması bu çalışmayı nitelikli çocuk edebiyatı eserleri arasında değerlendirmeyi mümkün kılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, DİB yayınlarının son on yıl içinde yayımlamış olduğu kitaplar içinden belirli kriterler gözetilerek seçilen eserler Canan Aslan, Alamdar ve Süngü ile Esra Karakuş Tayşi'nin belirlemiş olduğu 33 duyarlık maddesine İslâm ve iman esasları -kapsayıcılık gözetilerek- eklenmiş ve toplamda 42 maddeye erişilerek analiz yapılmıştır. DİB Yayınları kitapları son on yıl içinde her yıldan en az bir tane olacak şekilde seçilmiştir. Bununla beraber sahabe hayatı, peygamber hayatı, İslâm coğrafyaları, İslâm kültürü pratikleri, siyer ve Kur'an-ı Kerim'in mahiyeti başlıkları gözetilerek mümkün olduğunca edebî türlerin her birinden -hikâye, şiir, tiyatro, roman- seçilmiştir. Ayrıca seçilen örneklemin içinde farklı yaş grupları hedeflenerek yazılmış eserler bulunmakta, bu durum çalışmanın çok yönlülüğünü beslemektedir.

Çalışmada MAXQDA programı kullanılarak, eserler incelenmiş ve duyarlık kategorilerine karşılık gelen ifadeler kodlanmıştır. Her bir duyarlık türünün incelenen eserlerdeki yoğunluk durumunu tespit etmek üzere frekansları çıkartılarak tabloya dönüştürülmüş ve yorumlanmıştır.

Çalışmada elde edilen veriler ve bu verilerin frekansları sonucunda eserlerde yer alan duyarlık kategorilerinin dağılımında farklılıklar görülmüştür. Bu farklılıkların oluşma sebebinin, eserlerin yazım aşamasında kullanılan dil, benimsenen felsefe ve edebi bakış açısı olduğu düşünülmektedir. Duyarlık kategorileri bu farklılaşmaları ortaya çıkaracak yeterliliğe sahiptir. Kategoriler, nitelikli çocuk edebiyatına dair özellikler ve değer aktarımı göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Çalışmaya referans olabilecek tez ve makalelerden alınan duyarlık kategorisi listesine dinî değerleri de ifade eden kategoriler eklenerek çalışmaya başlanmıştır. Eklenen bu kategorilerin belirlenmesinde İslâm ve iman esasları ele alınmıştır. Daha önce duyarlık kategorileri din eğitimi bağlamında ele alınmadığından özgün bir araştırma ortaya konulmuştur. Çalışmanın kendine ait dinamiklerinden biri olarak sayılabilecek dinî değerlere duyarlık maddeleri seçilen eserlerdeki dinî iletileri değerlendirme fırsatı sunmuştur.

Eserlerde geçen metinleri değerlendirirken her ne kadar frekans miktarı öne çıksa da dinî değerlere duyarlık kategorileriyle diğer duyarlık kategorilerinin eserde uyumlu bir biçimde yer aldığı görülmüştür. Bazı eserlerde kimi duyarlık kategorileri ön plana çıkmıştır, ancak değerin sık tekrar etmesi, eserin nitelikli çocuk kitabı kategorisine dâhil olmasını sağlamadığı düşünülmektedir. Duyarlık kategorilerinin dengeli bir dağılımla eserde yer alması, doğrudan öğüt verme niyeti taşımayan, okura seçim hakkı bırakan, doğruyu yanlışı ayırt edebilme becerisi kazandıran bir eser olduğu anlamına gelir.

Çalışmada seçilen eserlerin pek çoğu duyarlık kategorisi frekansları açısından hayli çeşitli ve yoğundur. Bunlardan ön plana çıkan bazı çalışmalar; Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı, Şehri Görmek İsteyen Balık, Tavşi ve Dostları, Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor'dur. Bu eserlerin frekans sayısı nispeten diğer eserlere göre yüksektir. Ele alınan konu dağılımı ve bu konuların frekans sayılarındaki artış, eserlerin bilgi ve öğüt verme refleksi ile yazıldığına işaret etmektedir. Bu refleks eserin dile, sanata olan duyarlığını, özgünlük ve farklılığını ikinci plana atmaktadır.

Son on yıl içinde seçilen eserlerde bu durumun günümüze yaklaştıkça azaldığı görülmektedir. Dolayısıyla yayınevinin de yazarların da öğüt ve mesaj verme endişesinde azalma görülmüş, çocuk edebiyatının inceliklerine dair daha fazla farkındalığa sahip olduğu kanısı oluşmuştur. Şehri Görmek İsteyen Balık ve Tavşi ve Dostları isimli eserler 2016 yılında yazılmış eserlerdir. Bu çalışmalarda öğüt ve mesaj verme gayesi görülmektedir. Fakat Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet isimli eser 2024 yılında çıkmış bir çalışmadır. Bu eserde peygamber anlatısı dengeli bir duyarlık aktarımı ile ele alınmıştır. Yine Fesleğen Sokağı isimli 2025 yılında basılmış olan eser bu duruma örnek verilebilir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hikayeler ve etkinliklerle değerler eğitimi seti I-II'nin din eğitimi açısından incelenmesi (Yalçınkaya & Çinemre, 2024) isimli çalışmada Başkanlığın yayınlamış olduğu setlerden biri olan Hikayeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti incelenmiştir. Her ne kadar bu set din eğitimi müfredatı için değerlendirilmiş ve sadece 4-6 yaş grubu için ele alınmış bir eser olsa da çalışmamızla ortak noktaları bulunmaktadır. Allah'a güvene duyarlık kategorisi bu çalışmada da Çinemre ve Yalçınkaya'nın çalışmasında da yer almaktadır. Fakat verilerin birebir

örtüştüğü söylenememektedir. Çinemre ve Yalçınkaya'nın çalışmasında elde edilen Allah'a güvene duyarlık frekansı verileri nispeten daha aşağıda kalmıştır. Peygamberlere duyarlığa ilişkin bulgular da dikkat çekici bir tezat oluşturmaktadır. Bu araştırmada peygamberlere duyarlık örneklemde en sık rastlanan duyarlık kategorisi olmuştur. Doğaya duyarlık temasında ise paralellik görülmektedir. Çinemre ve Yalçınkaya, kâinat sevgisi kategorisinin Allah sevgisiyle karşılıklı olarak birbirini desteklediğini, Allah'ın yarattıklarındaki düzen ve güzelliğin hayret ve hayranlık ifadeleriyle işlendiğini tespit etmiştir. Her iki çalışmada seçilen eser bazında farklılıklar görülse de genel manada örtüşme, değer ve duyarlıkların benzerliği görülmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları 4-6 yaş hikâye kitaplarının biçim, içerik ve görseller açısından incelenmesi (Zırh, 2023) isimli çalışmada DİB eserlerinden 16 kitap seçilerek incelemeler yapılmıştır. Bu incelemeler biçim, içerik ve görsel açısından olsa da bulgular karşılaştırıldığında birbiriyle örtüşen ve tamamlayan iki çalışma olduğu görülmüştür. Zırh'ın örneklemi, 4-6 yaş kitapları ile sınırlı olmakla birlikte veri analizi esnasında form kullanmamıştır. Başlıkları örnekler ve yorumlarla açıklamıştır. Ayrıca eserlerin geneli sade ve tek bir konu belirlenerek yazılmış olup, bu durumun her iki çalışma için farklılık ortaya koyduğu görülmüştür. Bizim çalışmamızda ise form kullanılmış, veri analizi esnasında MAXQDA programından faydalanılmıştır. Her iki çalışma da dinî değerlerin evrensel insanî değerlerle iç içe sunulduğunu ortaya koymaktadır. Zırh'ın incelemiş olduğu kitaplar, saygı, sabır, adalet, dürüstlük, paylaşma ve yardımlaşma gibi evrensel değerlerin dinî değerlerle birleştirilerek ele alındığı eserlerdir. Bizim çalışmamızda da paylaşmaya duyarlık, yardımlaşmaya duyarlık ve dürüst olmaya duyarlık kategorilerinin örneklemde yüksek frekanslarla temsil edilmesi, her iki çalışmanın birbiriyle örtüştüğünü göstermektedir. Ayrıca her iki çalışmada da DİB Yayınları çocuk kitaplarında dinî içeriğin belirgin bir biçimde öne çıktığı tespit edilmiştir. Zırh'ın incelediği kitaplarda Allah, peygamber, ibadet ve kutsal mekânlarla ilişkili iletilerin çocuğun bilişsel gelişim düzeyine uygun biçimde kurgusal anlatılarla ifade edildiği belirtilmektedir. Bu araştırmada da peygamberlere duyarlık, Allah'a güvene duyarlık, dua etmeye duyarlık ve ibadetlere

duyarlık kategorilerinin örneklemde en sık kodlanan duyarlık türleri olması her iki çalışmanın bulgularının örtüştüğü sonucunu ortaya koymaktadır.

Dinî içerikli çocuk kitaplarının öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi (Turanalp, 2017) isimli çalışmada eleştirel ve tespit edici bir yaklaşım benimsenmiş; kitaplardaki eksik, fazla ya da yanlış bilgi aktarımı, seviye üstü ifade ve konu kullanımı, kurgu zayıflığı, anlatım bozuklukları ve yazım hataları gibi sorunlu unsurları gün yüzüne çıkarmak amaçlanmıştır. Bu araştırma ise büyük ölçüde betimleyici bir bakış açısıyla, kitaplarda hangi duyarlık kategorilerinin ne sıklıkla ve nasıl işlendiğini ortaya koymaya odaklanmıştır. Fakat her iki çalışmanın da birbiriyle örtüşen noktaları mevcuttur. Turanalp peygamber kıssalarının anlatıldığı eserlerdeki anlatım biçimi ve sık kullanımını tehlike olarak görmüştür. Bu çalışmada da frekans miktarı her ne kadar olumlu bir durum olarak görülse de dengeli duyarlık verisinin önemi bulgular kısmında özellikle belirtilmiştir. Aynı zamanda Turanalp'in "bilginin doğruda kullanımı" başlığı altında belirtmiş olduğu dinî bilgilerin öğüt verir tarzda ve öğretici yönde oluşu bu çalışmada da dikkat edilen bir noktadır. Bilgi aktarımı ve konunun tekrar tekrar geçme sıklığı her ne kadar duyarlık maddelerinin frekansının miktarını artırıyor olsa da özellikle öğüt verici olması durumunun üzerinde durulmuştur.

Sevim Ak'ın öykülerinin duyarlılık eğitimi açısından incelenmesi (Tayşi, 2019) isimli çalışmada Sevim Ak'ın "Sakız Kızın Günleri", "Uçurtmam Bulut Şimdi" ve "Pembe Kuşa Ne Oldu?" adlı üç kitabındaki 27 öyküyü, 29 duyarlık kategorisi temelinde incelemiş, üç kitapta toplam 715 duyarlık ögesi tespit etmiştir. İki çalışmadaki belirgin örtüşme insana ve insan mutluluğuna duyarlık kategorisidir. Bu çalışmada ise peygamberlere duyarlık ve Allah'a güvene duyarlık kategorileri ön plana çıkmış, insana ve insan mutluluğuna duyarlık kategorisi ikincil bir konumda kalmıştır. Dilsel duyarlık kategorisi Tayşi'nin çalışmasında en sık işlenen kategorilerden biridir. Bu çalışmada ise dilsel duyarlık kategorisi sınırlı ama tutarlı biçimde temsil edilmektedir.

Ortaokul seviyesindeki çocuk romanlarının duyarlık eğitimi açısından incelenmesi (Uzun, 2023) adlı çalışma kategori sayısı bakımından şimdiye kadarki en yakın eşleşmeyi oluşturmaktadır. Yedi ortaokul seviyesi çocuk romanını, alan

yazındaki önceki çalışmalardan hareketle geliştirdiği 42 duyarlık kategorisi temelinde incelemiş ve toplam 775 duyarlık iletisi tespit etmiştir. 42 maddelik duyarlık kategorisi listesinde yer alan inanca duyarlık kategorisi, karşılaştırma için özellikle dikkat çekicidir. Değerlendirilen eserlerin çoğunda düşük frekanslarda yer almıştır. Dilsel duyarlık kategorisinde de benzer bir yakınlık mevcuttur. Uzun'un çalışmasında dilsel duyarlık en sık işlenen kategoridir. Bu çalışmada ele alınan eserlerde ise dilsel duyarlığa sınırlı ve dengeli bir tutum görülmektedir. Aile bireylerine ve insan mutluluğuna duyarlık kategorilerinde de örtüşme görülmektedir. Her iki çalışmada da aile bireylerine duyarlık ve insan mutluluğuna duyarlık kategorileri sıklıkla yer almaktadır.

Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ödülleri'nde yılın romanı ödülünü kazanan eserlerin duyarlık eğitimi açısından incelenmesi (Çinpolat, 2021) adlı eserde "yılın çocuk romanı" seçilen altı kitabı, 25 duyarlık kategorisi temelinde içerik analizine tabi tutmuş ve görselleştirme için -bizim araştırmamızla aynı şekilde- MAXQDA programını kullanarak toplam 497 duyarlık kodlaması tespit etmiştir. En dikkat çekici bulgu, en sık işlenen kategori bakımından ortaya çıkmaktadır. İnsana ve insan mutluluğuna duyarlık en sık kodlanan kategori olurken, aile bireylerine duyarlık üçüncü sırada yer almaktadır. Bu araştırmada ise peygamberlere duyarlık açık ara en sık kategori olup, aile bireylerine duyarlık kategorisi ikincil bir konumda kalmıştır. Son olarak, her iki çalışma da "kategori çeşitliliği ve dengeli dağılım" ölçütünü nitelikli çocuk edebiyatının bir göstergesi olarak kullanmaktadır. Çinpolat (2021) incelenen altı kitapta 25 kategorinin tamamına farklı oranlarda rastlandığını belirterek bunu kitapların seçici kurul tarafından ödüle layık görülmesiyle ilişkilendirmektedir. Bu çalışmada da benzer biçimde, duyarlık kategorilerinin dengeli dağılımının (örneğin Fesleğen Sokağı ve Süt Şişeleri gibi kitaplarda) eserin nitelikli çocuk kitabı olarak değerlendirilmesi için önemli bir ölçüt olduğu ifade edilmiştir.

5.2. Öneriler

DİB yayınları çocuk kitaplarının duyarlık eğitimi açısından incelenmesi adlı bu çalışmanın sonuçlarından hareketle eğitimciler ve ebeveynler ile araştırmacılara öneri olarak şunlar söylenebilir:

Eğitimcilere ve ebeveynlere yönelik öneriler:

- Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet isimli kitap, dört yaş üzeri yaş grubu için kaleme alınmış olup dil ve estetik duyarlık açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde ve 4-6 yaş Kur'an kurslarında kullanımı eğitimcilere ve ebeveynlere tavsiye edilebilecek bir eserdir.
- Şiirlerle Peygamberim isimli çalışma dinî içerikli şiir kitaplarına verilebilecek iyi bir örnektir. Başta dilsel duyarlık olmak üzere doğaya, toplumsal huzura, fedakârlığa, paylaşmaya, yardımlaşmaya, iyilik yapmaya duyarlık gibi pek çok duyarlık maddesini içinde barındıran bir eserdir. Sınıflarda materyal olarak, din eğitiminde kaynak olarak, duyusal gelişimde destekleyici bir kitap olarak kullanılması etkili olabilir.
- Sıfır Atık Ekibi isimli çalışma sınıflarda, kulüplerde, kurslarda ve camilerde özellikle çevre bilinci ve geri dönüşüm farkındalığı oluşturabilecek, doğaya ve bilime duyarlığı artırabilecek bir eser olarak eğitimcilere tavsiye edilebilir.
- Kukla Misket İneklerin Gösterisi isimli çalışma, fen bilimleri ve Allah'ın varlığını edebî bir metinde birleştirerek okul öncesinde doğa, hayvanlar ve yaratılışları üzerine farkındalık oluşturmak için iyi bir materyal örneği olup, eğitimcilere ve ebeveynlere tavsiye edilir.
- Fesleğen Sokağı isimli çalışma, dengeli bir değer anlatımı ile ideal bir toplum hayatı örnekliği sunmuştur. Değerler eğitimine yardımcı bir kaynak olarak gösterilerek eğitimcilere ve ebeveynlere tavsiye edilebilir.
- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni isimli eser, farklılıklara ve kişisel özelliklere saygı amacı ile kaleme alınmıştır. Sınıf içi iletişim, arkadaşlığa duyarlığı artırmak için elverişli bir materyal sayılabilir. Bu açıdan eğitimcilere ve ebeveynlere tavsiye edilebilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- DİB tarafından geçmişten günümüze yayımlanan çocuk kitaplarının duyarlık maddeleriyle incelenmesi alanyazına katkı sunabilir.
- DİB'e bağlı 4-6 yaş Kur'an kursları müfredatı duyarlık eğitimi açısından incelenebilir.

- Dinî içerikli çocuk kitabı yayımlama misyonu edinmiş yayınevlerinden seçilen örneklem ile duyarlık kategorilerinin araştırması yapılabilir.
- DİB tarafından yayımlanan çocuk kitaplarının nitelikli çocuk edebiyatı içerik ve görsel uygunluk özellikleri açısından araştırması yapılabilir.
- Dinî ileti içeren çocuk kitapları, nitelikli çocuk kitabı içerik özellikleri açısından araştırılabilir.
- DİB yayınları bünyesinde eser veren yazarların ilk ve son eserleri arasındaki nitelik farkı değerlendirilebilir.
- DİB yayınları bünyesinde eserleri bulunan ödül almış yazarların eserleri değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Akgün, S. E. (2024). *Şermin Yaşar'in Çocuk Kitaplarının Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Aksoy, T., & Gürel, Z. (2008). Türkçe İlk Alfabe Kitabı Nuhbetü'l-Etfâl'de Türkçe Öğretim Metodu ve Günümüzdeki Bazı Uygulamalar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *2*(17).

Alamdar ve Süngü. (2017). *Nâzım Hikmet'in Sevdalı Bulut adlı kitabındaki masalların duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi*. Step Matbaacılık.

Aras, M., & Karagöz, B. (2022). Tudem Edebiyat Ödüllü Çocuk Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, *7*(2), Makale 2. https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubad/issue/74645/1175303

Aslan, C. (2013). *Duyarlık ve Düşünceyi Geliştirmede Çocuk / Gençlik Edebiyatı*. *102*(1). https://dergi.neder.com.tr/duyarlik-ve-dusunceyi-gelistirmede-cocuk-genclik-edebiyati/

Aslan, C. (2023). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi*. Pegem Akademi.

Baran, A. (2022). *Fatih Erdoğan'in "Sihirli Kitaplar" Serisinin Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Başboğa, D. (2022). *Eflatun Cem Güney Masallarının Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi* [Yüksek Lisans, Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü]. https://doi.org/10.7884/teke.1325829

Beşik, H. (2022). *Süt Şişeleri*. DİB.

Bishop, R. S. (1992). *Invitation to read: More children's literature in the reading program*. International Reading Association.

Buhârî, M. b. İ. (2001). *Sahîhu'l-Buhârî* (Muhammed Zuheyr b. Nâsır en-Nâsır (tahkik)). Dâru Tavki'n-Necât.

Candan, A. (2024). *Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarının Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cilacı, O. (2026). Dua. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi*. https://islamansiklopedisi.org.tr/dua

Creswell, W. (2017). *Research Desing Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Eğiten Kitap.

Çağdaş Börekçi, F. (2026). *Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı*. DİB.

Çağrıcı, M. (2026a). Şükür. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi*. https://islamansiklopedisi.org.tr/sukur

Çağrıcı, M. (2026b). Temizlik. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi*. https://islamansiklopedisi.org.tr/temizlik

Çalışkan, A. (2001). İslâmî Çocuk Edebiyatı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *12*(12-13), 409-436. https://doi.org/10.17120/omuifd.82595

Çinpolat, E. (2021). Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ödülleri'nde Yılın Romanı Ödülünü Kazanan Eserlerin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, *13*(25), Makale 25. https://doi.org/10.38155/ksbd.884794

Demirtaş, E. Ö. (2021). *Koray Avcı Çakman'ın Öykü ve Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ekinci, S. (2016). *Tavşi ve Dostları*. DİB.

Erken Güney, E. (2022). *Anne Arı Neredeymiş?* DİB.

Erken Güney, E. (2026). *Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet*. DİB.

Evsen, K. (2019). *Mustafa Ruhi Şirin'in Çocuk Şiirleri ve Masallarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Gökduman, N. A. (2025). *Fesleğen Sokağı*. DİB.

Gökmen, A. (2023). *Minik Oruç Yıldızı*. DİB.

Güney, M. (2025). Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Yayıncılık Faaliyetleri ve 1950 Sonrası Halk Kitapları Türündeki Yayınları. *Rumeli İslam Araştırmaları Dergisi*, (15), 111-126. https://doi.org/10.53336/rumeli.1608447

Gürbüz, A. G. (2025). *En Sağlam İp*. DİB.

Karatoprak, S. (2021). *Okul Öncesi Dönem İnanç Temalı Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*.

Karmış, H. (2009). *Turgut Özakman'ın Çocuk Tiyatrosuna Katkısı*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kesikoğlu, E. C. (2026). *Camili Göl*. DİB.

Kılavuz, A. S. (2026). Akaid. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi*. https://islamansiklopedisi.org.tr/akaid

Kibris, T. (2019). *Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi: Gülten Dayıoğlu Örneği* [Yüksek Lisans]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Koca, Y. (2025). *Sıfır Atık Ekibi*. DİB.

Korkutan, A. D. (2024). *Zeynep ve Domates Endülüste Kurtuba Camii*. DİB.

Koyuncuoğlu, A. (2021). The Historical Development of Children's Literature in the World and Turkey. *Sports, Education and Child*, *1*(1), 1-16. https://doi.org/10.5505/sec.2021.25743

Köseoğlu, B. (2019). *Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kur'an Meal ve Tefsir ile İlgili Yayınları ve Kur'an Kültürümüze Katkısı*. *19*(2).

Maslow, A. (1943). *A Theory of Human Motivation*.

Melanlıoğlu, D. (2020). Çocuk Edebiyatındaki Kayıp Mültecilerin İzinde Duyarlılık Eğitimi. *Journal of Turkology*, *30*(1), Makale 1. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuturkiyat/issue/52202/720128

Meraki, S. (2024). *Bak Şu Saate*. DİB.

Nas, M. (2018a). Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi. *Talim: Journal of Education in Muslim Societies and Communities*, *2*(2).

Nas, M. (2018b). *Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi*. *2*(2).

Noddings, N. (1984). *Caring: A feminine approach to ethics and moral education* (2. print). Univ. of California Pr.

Noddings, N. (2021). *Eğitimde Yeni Bir Yaklaşım: Duyarlık Eğitimi*. Pegem Akademi.

Oğuzkan, A. F. (1997). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Emel Matbaacılık.

Okumuşlar, M. (2006). Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *21*(21), 237-252. https://dergipark.org.tr/tr/pub/neuifd/article/210415

Onur, B. (1994). *Bekir Onur—Toplumsal Tarihte Çocuk | PDF*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları. Scribd. https://www.scribd.com/document/731676954/Bekir-Onur-Toplumsal-Tarihte-Cocuk

Öcal, M. (1990). *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*. Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) Yayınları.

Öze, Ö. (2019). *Eyyûb Peygamberin Hikâyesi*. DİB.

Pekşen, A. M. (2016). *Şehri Görmek İsteyen Balık*. DİB.

Philippe Aries. (1962). *Centuries of Childhood A Social History of Family Life*. Vintage Books. http://archive.org/details/CenturiesOfChildhood-PhilippeAries

Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. Tudem Yayınları.

Sezer, K. (2021a). *Türkçe Ders Kitaplarındaki (1-8) Metinlerin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Sezer, K. (2021b). *Türkçe Ders Kitaplarındaki (1-8) Metinlerin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Sinanoğlu, M. (2026a). İbadet. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi*. https://islamansiklopedisi.org.tr/ibadet

Sinanoğlu, M. (2026b). *İman*. https://islamansiklopedisi.org.tr/iman

Subaşı, A. R. (2022). *Öğretmen Adaylarının Psikolojik Esneklik Düzeylerinin Öz Duyarlık ve Psikolojik Duyarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Süngü, A. (2022). *Zeynep Cemali'nin Eserlerinde Değerlere Duyarlık* [Yüksek Lisans]. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şirin, M. R. (2015). *Çocuk Modernleşmesi ve Çocuk Edebiyatı*. (767-768).

Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. Kapı Yayınları.

Şirin, M. R. (2019). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*.

Tan, M. (1994). *Toplumsal Tarihte Çocuk*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tayşi, E. K. (2019). Sevim Ak'ın Öykülerinin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, *19*(19), Makale 19. https://doi.org/10.30767/diledeara.542628

TDK. (2026). *Türk Dil Kurumu | Sözlük*. https://sozluk.gov.tr/

Temizyürek, Şahbaz, Gürel, F., Namık Kemal, Zeki. (2021). *Çocuk Edebiyatı*. Pegem Akademi. https://doi.org/10.14527/9786053185536

Temur, Z. K. (2025). *Şiirlerle Peygamberim*. DİB.

Turan ve Yılar. (2007). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. Pegem Akademi.

Turanalp, M. F. (2017). *Dinî içerikli çocuk kitaplarının öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi* [Doktora]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TÜBA- Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü. (2026). http://www.tubaterim.gov.tr/

Umay, Z. (2024). *Farkındalık Öyküleri- Farklılıklara Saygı Zuzu'nun Fesleğeni*. DİB.

Uzun, M. (2023). *Ortaokul Seviyesindeki Çocuk Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans]. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünlüer, P. B. (2023). *Kukla Misket İneklerin Gösterisi*. DİB.

Vidinli, H. F. (2023). *Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor*. DİB.

Yalçınkaya, R. B., & Çinemre, S. (2024). Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Hikayeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'nin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi. *ATEBE*, (12), 119-150. https://doi.org/10.51575/atebe.1540891

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11 baskı: 1999-2018)* (8. baskı, tıpkı basım). Seçkin Yayıncılık. https://open.metu.edu.tr/handle/11511/70532

Yılmaz, K. A. (2017). *Çöl Masalı*. DİB.

Zırh, S. (2023). *Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları 4-6 Yaş Hikâye Kitaplarının Biçim, İçerik Ve Görseller Açısından İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri.

EKLER

Ek 1: DİB Yayınları Son On Yıl İçinde Yayımlanmış Çocuk Kitapları Listesi

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
1	40 Hadis Düşler Adası	Çocuk	Zeynep DEMİRTAŞ EREN	2016
2	Başka Kardeşler	Çocuk	Ahmet Faruk KILIÇ	2016
3	Büyüklere Saygı (7+)	Çocuk	Esma BUDAK	2016
4	Küçük Bir Kızın Sırları	Çocuk	Ahmet Faruk KILIÇ	2016
5	Şehri Görmek İsteyen Balık (7+)	Çocuk	Ahmet Mahir PEKŞEN	2016
6	Tavşi ve Dostları (7+)	Çocuk	Komisyon (DİB)	2016
7	Vatanım Her Şeyim	Çocuk	Komisyon (DİB)	2016
8	Azimli Olmak (7+)	Çocuk	Esma BUDAK	2017
9	Cikciki'nin Sevinci: Küçük Ağaç	Çocuk	Sevim EKİNCİ	2017
10	Cikciki'nin Sevinci: Küçük Kedi	Çocuk	Sevim EKİNCİ	2017
11	Cikciki'nin Sevinci: Küçük Kuş	Çocuk	Sevim EKİNCİ	2017
12	Cikciki'nin Sevinci: Küçük Lütfi	Çocuk	Sevim EKİNCİ	2017
13	Cikciki'nin Sevinci: Küçük Ördek	Çocuk	Sevim EKİNCİ	2017
14	Cikciki'nin Sevinci: Küçük Tavşan	Çocuk	Sevim EKİNCİ	2017
15	Çöl Masalı (7+)	Çocuk	Kudret Ayşe YILMAZ	2017
16	Dostluk (7+)	Çocuk	Esma BUDAK	2017
17	Göl Masalı (7+)	Çocuk	Kudret Ayşe YILMAZ	2017
18	Güneş ile Kovalamaca (7+)	Çocuk	Komisyon (DİB)	2017

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
19	Masal Kitabım (7+)	Çocuk	Nehir Aydın GÖKDUMAN	2017
20	Merhamet (7+)	Çocuk	Esma BUDAK	2017
21	Minnettarlık (7+)	Çocuk	Esma BUDAK	2017
22	Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı	Çocuk	Amine Kevser KARACA, Ayşe Yıldız YILDIRIM	2017
23	Rabbim Allah	Çocuk	Özkan ÖZE	2017
24	Sorumluluk (7+)	Çocuk	Esma BUDAK	2017
25	Tutumluluk (7+)	Çocuk	Esma BUDAK	2017
26	Yardımlaşmak Ne Güzel (4+)	Çocuk	Arife AYDIN	2017
27	Yardımseverlik (7+)	Çocuk	Esma BUDAK	2017
28	Bir Dağ Bir Çocuk	Çocuk	Sümeyra İKİZ	2018
29	Resimli Seçme Masallar	Çocuk	Abdurrahman DOĞAN	2018
30	Tutunmanın Öyküsü	Çocuk	Aziza RÜYA	2018
31	Dürüstlük	Çocuk	Esma BUDAK	2019
32	Eyyub Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2019
33	İyiliğin Yaşı Yoktur – Hz. Ali'nin Hayatı	Çocuk - Edebiyat	Fatma ÇAĞDAŞ BÖREKÇİ	2019
34	Süleyman Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2019
35	Yusuf Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2019
36	En Sağlam İp	Çocuk - Değerler	Ayşe Gül GÜRBÜZ	2020

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
37	Hikayelerle Değerlerim – Dedektif Kaplan ve Dostları	Çocuk - Değerler	Engin NİGAR	2020
38	Kur'an'da Aile Örnekleri	Çocuk	Mevlüt TOPÇU	2020
39	Çevre Sorunları Büyüteç Altında	Çocuk	Nesrin AKTARAN	2021
40	Peygamber Hikayeleri Yazı Dizisi	Çocuk	Bilgenur ÇORLU	2021
41	Demir Gaga ve Hapşırık	Çocuk	Sema EKER	2021
42	Gamame'nin Özel Görevi	Çocuk	Sema EKER	2021
43	Anne Arı Neredeymiş?	Çocuk	Esra ERKEN GÜNEY	2022
44	Arkadaşlık Adası	Çocuk - Değerler	Hilal BEŞİK	2022
45	Bambu Dev ile Gökçe Kız	Çocuk - Değerler	Hilal BEŞİK	2022
46	Çekirge Ne Görmüş?	Çocuk	Esra ERKEN GÜNEY	2022
47	Güzel Dinim Her Yanı Bilim 1 – İlimde Saklı Bilim	Çocuk	Bilgenur ÇORLU	2022
48	Güzel Dinim Her Yanı Bilim 2 – Evrende Saklı Bilim	Çocuk	Bilgenur ÇORLU	2022
49	Güzel Dinim Her Yanı Bilim 3 – Hayatımda Saklı Bilim	Çocuk	Bilgenur ÇORLU	2022
50	Güzel Dinim Her Yanı Bilim 4 – Evimde Saklı Bilim	Çocuk	Bilgenur ÇORLU	2022
51	Horoz Neden Ötüyormuş?	Çocuk	Esra ERKEN GÜNEY	2022
52	İçimdeki Zıp Zıp Ses	Çocuk	Ayşe SEVİM	2022
53	Kaya Kuşu Kimmiş?	Çocuk	Esra ERKEN GÜNEY	2022

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
54	Köpek Suyu Nasıl İçmiş?	Çocuk	Esra ERKEN GÜNEY	2022
55	Misafirperver Orman	Çocuk - Değerler	Hilal BEŞİK	2022
56	Okulda Birtakım İşler – Hz. Üsame'nin Hayatı	Çocuk - Edebiyat	Fatma ÇAĞDAŞ BÖREKÇİ	2022
57	Selam Ülkesi	Çocuk - Değerler	Hilal BEŞİK	2022
58	Sürpriz Tatilde Köydeyiz – Hz. Ömer'in Hayatı	Çocuk - Edebiyat	Fatma ÇAĞDAŞ BÖREKÇİ	2022
59	Süt Şişeleri	Çocuk - Değerler	Hilal BEŞİK	2022
60	Vitamin Sofrası	Çocuk - Değerler	Hilal BEŞİK	2022
61	Zehra'nın Hadis Günlüğü	Çocuk	Fatma ÇAĞDAŞ BÖREKÇİ	2022
62	Bir de Buradan Bak	Çocuk	Nur TOK	2023
63	Canım Ramazan	Çocuk	Elif GÜNAYDIN	2023
64	Hikayelerle Değerlerim – Akıllı Köpek ve Dostları	Çocuk - Değerler	Engin NİGAR	2023
65	Hikayelerle Değerlerim – Utangaç Bülbül ve Dostları	Çocuk - Değerler	Engin NİGAR	2023
66	Hükümdar Peygamberler Hz. Davud ve Hz. Süleyman	Çocuk	Mahmut ÖZTÜRK	2023
67	Hz. Muhammed'in Hayatı	Çocuk	Casim AVCI, Mevlâna İDRİS	2023

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
68	Kukla Misket – Ballı Şifa	Çocuk	Pınar Başar ÜNLÜER	2023
69	Kukla Misket – Ekmeğin Yolculuğu	Çocuk	Pınar Başar ÜNLÜER	2023
70	Kukla Misket – İneklerin Gösterisi	Çocuk	Pınar Başar ÜNLÜER	2023
71	Kukla Misket – Kabak Dalda Ceviz Yerde	Çocuk	Pınar Başar ÜNLÜER	2023
72	Kukla Misket – Yumurtaların Peşinde	Çocuk	Pınar Başar ÜNLÜER	2023
73	Mesele Varsa Eğer Ömer Tamçözer	Çocuk - Değerler	Ayşe Gül GÜRBÜZ	2023
74	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	Çocuk	Hafsa Fidan VİDİNLİ	2023
75	Minik Oruç Yıldızı	Çocuk	Arife GÖKMEN	2023
76	Mucizeler Fabrikası (Yeryüzü Ayetleri 2)	Çocuk	Özkan ÖZE	2023
77	Mucizelerle Dolu Bir Hayat Hz. İsa	Çocuk	Mahmut ÖZTÜRK	2023
78	Oruç Kahramanları	Çocuk	Ayşe SEVİM	2023
79	Örneğimiz Peygamberimiz-2: Meryem ve Atçılık Oyunu	Çocuk	Hilal LEKESİZ KILIÇ	2023
80	Örneğimiz Peygamberimiz-3: Meryem ve Arkadaşı Nisa	Çocuk	Hilal LEKESİZ KILIÇ	2023
81	Peygamberimizin Sessiz Dostları 1 – Demir Gaga ve Hapşırık	Çocuk	Sema EKER	2023
82	Peygamberimizin Sessiz Dostları 2 – Gamame'nin Özel Görevi	Çocuk	Sema EKER	2023
83	Peygamberimizin Sessiz Dostları 4 – Hureyre'nin Merakı	Çocuk	Sema EKER	2023

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
84	Üzüm ile Mürdüm'den Ahlak Bulmacaları	Çocuk	Bilgenur ÇORLU	2023
85	Üzüm ile Mürdüm'den Peygamber Bulmacaları	Çocuk	Bilgenur ÇORLU	2023
86	Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh	Çocuk	Mahmut ÖZTÜRK	2023
87	Adem Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2024
88	Âlemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.)	Çocuk	Bilgenur ÇORLU	2024
89	Allah'ın Dostu Hz. İbrahim	Çocuk	Mahmut ÖZTÜRK	2024
90	Bak Şu Saate	Çocuk	Sebahat MERAKİ	2024
91	Büyük Karanlığın Sırrı (Yeryüzü Ayetleri 1)	Çocuk	Özkan ÖZE	2024
92	Davud Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2024
93	Esaretten Kurtuluş Hz. Musa	Çocuk	Mahmut ÖZTÜRK	2024
94	Farkındalık Öyküleri – Zuzu'nun Fesleğeni	Çocuk	Zemzem UMAY	2024
95	Hz. Yusuf / Kuyudan Saraya Uzanan Yolculuk	Çocuk	Mahmut ÖZTÜRK	2024
96	İbrahim Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2024
97	İsa Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2024
98	Kâinatta Harika Şeyler Oluyor	Çocuk	Esra AYDINBAŞ	2024
99	Mavi Defterin Gizemi – Hz. Enes'in Hayatı	Çocuk - Edebiyat	Fatma ÇAĞDAŞ BÖREKÇİ	2024

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
100	Meryem ve Kuşu Pıtırcık (Örn. Peygamberimiz-1)	Çocuk	Hilal LEKESİZ KILIÇ	2024
101	Muhteşem İcatlar Sıra Dışı Mucitler	Çocuk	Rabia Gülcan KARDAŞ	2024
102	Musa Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2024
103	Nuh Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2024
104	Oruç Tutmak İsteyen Kedi	Çocuk	Sümeyye ÇİFTÇİ	2024
105	Örneğimiz Peygamberimiz-4: Meryem ve İyilik Ekibi	Çocuk	Hilal LEKESİZ KILIÇ	2024
106	Patili ve Dostları	Çocuk	Esra ERKEN GÜNEY	2024
107	Selam Sana Ey Kudüs	Çocuk	Komisyon	2024
108	Siyer Yolculuğu	Çocuk	Sümeyye ATA, Tuba GEDİK	2024
109	Tulu ile Uykucu	Çocuk	Hümeyra M. GÜNDÜZ	2024
110	Üç Mescit	Çocuk	İlknur KOÇ AYTAÇ	2024
111	Yunus Peygamber'in Hikayesi	Çocuk	Özkan ÖZE	2024
112	Zeynep ve Domates Endülüs'te 1 – El Hamra Sarayı	Çocuk - Edebiyat	Fatma MATUR	2024
113	Zeynep ve Domates Endülüs'te 2 – Kurtuba Camii	Çocuk - Edebiyat	Fatma MATUR	2024
114	Akıllı Köpek ve Dostları	Çocuk	Esma BUDAK	2025
115	Ay Işıyınca	Çocuk - Değerler	Rümeysa OĞUZ	2025
116	Betül'ün Günlüğü Olmazsa Olmaz (10+)	Çocuk	Elif CANIBEK KESİKOĞLU	2025

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
117	Dedektif Kaplan ve Dostları	Çocuk	Esma BUDAK	2025
118	Dedem Eve Dönüyor (7+)	Çocuk	Komisyon	2025
119	Ela ile Efe Umreye Gidiyor (7+)	Çocuk	Özden SAYIN / Şebnem Güler KARACAN	2025
120	En Sağlam İp	Çocuk - Değerler	Zeynep KAR TEMUR	2025
121	Farkındalık Öyküleri – Empati: Poli'nin Ayna Oyunu	Çocuk	Zemzem UMAY	2025
122	Farkındalık Öyküleri – Sıfır Atık: Kase'nin Yolculuğu	Çocuk	Hilal DİNÇER	2025
123	Fesleğen Sokağı (7+)	Çocuk	Nehir Aydın GÖKDUMAN / Sümeyye ÇİFTÇİ	2025
124	Gizemli Hazine – Hz. Osman'ın Hayatı	Çocuk	Cemal EROĞLU	2025
125	Gök Masalı (7+)	Çocuk	Kudret Ayşe YILMAZ	2025
126	Gül Gezegeni	Çocuk	Özkan ÖZE	2025
127	Herkes Aynı Hikâyede	Çocuk	Safiye GÖLBAŞI	2025
128	Hikâye Kumbaram	Çocuk	Fatma ÇAĞDAŞ BÖREKÇİ	2025
129	Hikaye Treni	Çocuk - Edebiyat	Nefise ATÇAKARLAR	2025
130	Hikayelerle Değerlerim – Sabırlı Ayı ve Dostları	Çocuk - Değerler	Esma BUDAK	2025
131	Kafama Takılanlar-4	Çocuk		2025

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
132	Kakao Ağacı	Çocuk	Sebahat MERAKİ	2025
133	Kıkırdayan Hırka (Ters Köşe Serisi)	Çocuk - Edebiyat	Esra ERKEN GÜNEY	2025
134	Köz Masalı (7+)	Çocuk	Kudret Ayşe YILMAZ	2025
135	Kurabiye Kepçesi: Aslan Pençesi	Çocuk	Gülşen ÜNÜVAR	2025
136	Kümese Düşen: Tilki Şen	Çocuk	Gülşen ÜNÜVAR	2025
137	Mavi Defterin Gizemi (7+)	Çocuk	Fatma ÇAĞDAŞ BÖREKÇİ	2025
138	Mesele Varsa Eğer – Ömer Tamçözer	Çocuk - Değerler	Özkan ÖZE	2025
139	Neşeli İzciler – Tiyatro	Çocuk - Etkinlik	Komisyon	2025
140	Orta Atlastaki Mavi Pencere	Çocuk - Edebiyat	Hatice ARABACI	2025
141	Oyuncak Kantarı: Ayı Mantarı	Çocuk	Gülşen ÜNÜVAR	2025
142	Pıtrak Tokalı: Teke Sakalı	Çocuk	Gülşen ÜNÜVAR	2025
143	Pul Kek Mucidi: Fil Bahri	Çocuk	Gülşen ÜNÜVAR	2025
144	Sıfır Atık Ekibi – Tiyatro	Çocuk - Etkinlik	Komisyon	2025
145	Şiirlerle Peygamberim	Çocuk	Zeynep KAR TEMUR	2025
146	Telefondaki Aşçı	Çocuk - Edebiyat	Komisyon (DİB)	2025
147	Utangaç Bülbül ve Dostları	Çocuk	Esma BUDAK	2025

No	Eser Adı	Kategori	Yazar / Hazırlayan	Yıl
148	Zaman Yiyenler	Çocuk - Etkinlik	Sümeyye ÇİFTÇİ	2025
149	Zeynep ve Domates Endülüste	Çocuk - Edebiyat	Ahsen DALCA KORKUTAN	2025
150	Adaleti'n Kutlu Yolcusu Hz. Ömer	Çocuk	Dilek DOĞAN	2026
151	Babasının Gölgesi Hz. Fatima	Çocuk	Elif CANIBEK KESİKOĞLU	2026
152	Bilge Yıldız Hz. Âişe	Çocuk	Halil İbrahim UÇAR	2026
153	Biz Böyle İyiydik	Çocuk - Edebiyat	Mine TAŞDEMİR KULUÇ	2026
154	Camili Göl	Çocuk - Edebiyat	Sezai ÇELİK	2026
155	Çocuklar için Kudüs Etkinlikleri	Çocuk - Etkinlik	Rabia Gülcan KARDAŞ	2026
156	Fenomen Olmak İsteyen Çocuk	Çocuk - Edebiyat	Selcen Yüksel ARVAS	2026
157	Hikayelerle Değerlerim – Kısa Boylu Zürafa ve Dostları	Çocuk - Değerler	Esma BUDAK	2026
158	Raptiye	Çocuk - Edebiyat	Menekşe DEMİR	2026
159	Tefekkür Teşekkür Ediyorum – Gökyüzü	Çocuk	İlknur KOÇ AYTAÇ	2026
160	Tıngır Mıngır Masallar: Altın Yumurta	Çocuk - Edebiyat	Nehin Aydın GÖKDUMAN	2026

Ek 2: Duyarlık Eğitimi Eser İnceleme Formu (Örnek Alıntılar)

Sıra No	**Duyarlık Türü**	**Eser**	**Alıntı**	**Açıklama/Yorum**
1	Dilsel Duyarlık	Süt Şişeleri	"Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, bir türkü söyledim bahçemdeki kedilere. Kediler türkümü pek sevdiler…"	Paragrafta kafiyeli bir dil kullanıldığı görülmektedir. Anlatımda akıcılık, söz varlığının zenginliği ve şiirsel dille güçlendirilmiş bu örnek, dilsel duyarlık kategorisinin genel çerçevesine uymaktadır.
2	Kadına Duyarlık	Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii	"Okuyan, çalışan kadınlara bayılır. Bir de güzel yemek yapabiliyorsan sana da bir bebek örüp hediye edebilir."	Metinde belirtilen okuyan ve çalışan kadın ifadesi kadına duyarlık kategorisinin sınırlılıklarına girmektedir. Özellikle çalışan ve okuyan kadın ifadeleri kadının geri plana atıldığı cinsiyet rolünden sıyrıldığını ifade etmektedir.
3	Barışa Duyarlık	Şehri Görmek İsteyen Balık	"Kimse bizim kalbimizin de sevgi dolu olabileceğini, barış için çarpabileceğini düşünmüyor ki?"	Akrebin doğasından dolayı kendisine duyulan önyargıdan ve bu önyargının ne kadar yersiz olduğundan bahsedilmiş barışçıl olmanın önemi vurgulanmıştır. Alıntılanmış kısımda da her ne kadar zehirli bir hayvan olsa da barış ve sulha vermiş olduğu önem belirtilmiştir.
4	İyilik Yapmaya Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Bazen düşünüyorum da iyiliği kötülüğe tercih eden insanlar olmasaydı dünya nasıl bir yer olurdu?"	Dolayısıyla iyilik yapmaya duyarlı olmanın kötülüğü tercih etmemeye duyarlı olmakla bağlantısı ifade edilmiştir. İki durum arasındaki fark hayal ettirilerek iyilik yapmaya neden duyarlı olmalıyız sorusunun cevabına ulaşılmak hedeflenmiştir.
5	Aile Bireylerine Duyarlık	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet	"Uyan göz bebeğim sabah namazı, baban peygamber de olsa vaktinde kıl namazını."	Hz. Muhammet'in kızı Fatıma'yı sabah namazı için uyandırması anlatılmaktadır. İnsani olarak aile bireyleri arasındaki sevgi, değer ve önem ifade edilmiştir. Aile bireylerine karşı

				duyarlı olmak, onların iyiliği için çabalamanın en iyi örneğine yer verilmiştir.
6	İnsana ve İnsan Mutluluğuna Duyarlık	Camili Göl	"Gülgün teyze ve Turgut amca dükkândan ayrılmadan evvel bizim için bir tane hediye kilim satın aldı."	Evlerine gelen misafir için yapılan bir iyilik ve insan mutluluğuna verilen değer ifade edilmektedir. Beğenilen bir eşyayı hediye etmek amacıyla almak insan ve insan mutluluğuna duyarlı olmaya verilebilecek bir örnektir.
7	Paylaşmaya Duyarlık	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet	"Bahçeye birçok insan girdi içlerinden biri de bahçenin sahibi. 'Dilediğiniz kadar yiyin, çekinmeyin, afiyet olsun.' Deyip gülümsedi."	Malından paylaşmanın, bölüşmenin önemi anlatılmaktadır. Bunu hoşgörü ve mutluluk içinde yapabiliyor olmanın önemi, güzellikle paylaşmanın insanlar arasındaki pozitif karşılığı ikincil bir kazanım olarak ifade edilmiştir.
8	Yoksul İnsanlara Duyarlık	Eyyüb Peygamberin Hikayesi	"Acaba Eyyûb Peygamber, fakir bir kimse olsaydı eğer, Rabbine böyle teşekkür eden bir kul olmaz mıydı?"	Yoksulluk ve fakirliğin manevi açıdan oluşturduğu zorluk ve bunun insanı Allah'a yakınlaştırıp yakınlaştırmama durumu anlatılmak istenmiş, bu durumun altı çizilmiştir.
9	Hayvanlara Duyarlık	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	"Minik yavru sanki yardım istermişçesine gözlerini Emir Can'a dikti."	Ana karakterin hayvanlara olan sevgisi, hayvan sağlığına ve mutluluğuna gösterdiği önem hayvanlara duyarlığın önemsendiğini ifade etmektedir.
10	Toplumsal Huzura Duyarlık	Fesleğen Sokağı	"Birbirinin hatırını gözetir, iyi günlerinde mutluluklarına ortak olur, kötü günlerinde birbirinin destekçisidir."	Aynı sokakta beraber yaşayan insanların; birbirlerine gösterdikleri saygı, sevgi, yaşadıkları ortak duygulara ve olaylara ilgileri ve birlikte huzur içinde yaşamaya gösterdikleri duyarlık ifade edilmiştir. Toplumsal huzura olan duyarlığı ifade etmektedir.
11	Yardımlaşmaya Duyarlık	Eyyüb Peygamberin Hikayesi	"Seçtiği kutunun üzerine renkli kağıtlar yapıştırırken babasından da yardım aldı."	Çocuğun ihtiyaç duyduğunda yardım almasının öğreticiliği ve

				kolaylaştırıcılığı üzerinde durulmuştur.
12	Emeğe ve Çalışkanlığa Duyarlık	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	"Yusuf'un bilgisine ve ahlakına güvenen kral, onu hazinelerinin başına görevli yapmış."	Hz. Yusuf'un çalışkanlığı ve emeğine verilen değeri ve bu sayede yaşadığı dönmede edindiği siyasi konumu anlatılmaktadır. Bu bağlamda emek ve çalışkanlığın ne kadar önemli olduğu, hapishaneden çıkan bir mahkûma dahi yeterince çalışırsa verilecek nimetlerin örneği ifade edilmiştir.
13	Aşka ve Sevgiye Duyarlık	Camili Göl	"Yavaş ama çok samimi bir sevgi doğuyordu içimde."	Karakterin misafir olarak gittiği bir evde görmüş olduğu sevgi üzerine kalbinde oluşan sevgi duygusu anlatılmıştır. Böylece sevgiye verilen emeğin karşılık bulduğu anlatılmıştır.
14	Hakka, Hukuka ve Adalete Duyarlık	Şiirlerle Peygamberim	"Biliyorsunuz değil mi? Hala abluka altında olan Müslümanlar var. Karnındaki açlığın korkunç sesini duya duya uykuya dalan çocuklar var."	İslam dinindeki kardeşlik kavramı üzerinden ifade edilen bu örnekte birlik beraberlikten ve eşit haklara sahip olamayan çocukların durumundan bahsedilmiştir. Bu konuda okurda bilinç oluşturmak hedeflenmiştir.
15	Çocuğa ve Çocukluğa Duyarlık	Anne Arı Neredeymiş?	"Çocuklarınıza at binmeyi, ok atmayı, yüzmeyi öğretin. Toprak üstünde oyunlar oynamalarına izin verin. Toprak çocukların ilkbaharıdır."	Çocuklara verilecek eğitimle ilgili detay ve örnek veren Peygamber; çocukluğun ve çocukken geçirilen zamanın öneminden, aynı zamanda çocukluğa dönemine gösterilmesi gereken önemden bahsetmiştir.
16	Hayale ve Düş Gücüne Duyarlık	Çöl Masalı	"Kerimer yeterince büyümüş olsa da hayalini kurduğu gün bir türlü gelmiyordu."	Hayale ve hayalin peşinden gitmeye gösterilen önem ve duyarlık ifade edilmiştir. Bireyde hayallerinin peşinden gitmeye olan isteği artırmaya yönelik mesaj verilmiştir. Hayale ve düş gücüne duyarlık kategorisinde değerlendirilmiştir.

17	Anneye Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Oğlum mutlaka yardım edelim. Yabancı bir yerde annesiz olmak kim bilir ne kadar zordur. Alışması için destek olalım dedi."	Annesini kaybeden bir çocuğun bir başka anne tarafından merhametle karşılanması ifade edilmiştir. Anneliğin önemine ve duyarlı olunduğuna verilebilecek bir örnektir.
18	Vatana Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Yaşlı kadıncağız duygulanmıştı, sesi titriyordu. Aslına bakarsanız benim de gözlerim dolmuştu…"	Vatana olan sevginin, bölünmez bütünlüğünün ve vatan kavramının toplum için her şeyin üzerinde olduğu ifade edilmiş, anneye olan sevgi ve duyarlığın dahi üzerinde bir duyarlık hissedildiği ifade edilmiştir.
19	Temel Yaşam ihtiyaçlarına Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Ve insanların düşüncelerine, inançlarına tahammül edemezsen, onların toprağına göz dikersen, yaşama haklarına saygı duymazsan da böyle olur."	Bireylerin sahip olduğu temel yaşam ihtiyaçlardan yaşama, hayatta kalma ve barınma ihtiyaçlarına bazı insanların sahip olamadığı anlatılmaktadır. Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlı olma kategorisine eklenebilecek bir örnektir.
20	Bilime Duyarlık	Minik Kalbim Kur'an'la Buluşuyor	"Bundan yıllar yıllar evvel yani daha bilgisayarlar, telefonlar, motorlu arabalar icat edilmeden evvel bir hadise olmuş. Hatta dur bakayım, yazı yazılan kağıtlar bile o zamanlar henüz icat edilmemiş."	Bilimin insan hayatına girişinin aşamalı oluşu, bilim ve teknolojik faaliyetlerinin insan hayatını kolaylaştırıcı etkisi üzerinde durulmuş olan eserde bilime duyarlılığı ifade edilmiştir. Bilimsel gelişmelerin günümüzdeki seviyesine henüz ulaşmadığı bir dönem olduğunun altı çizilmiş, şiirsel bir anlatımla geçmiş zaman işaret edilmiştir.
21	Sanata Duyarlık	Sıfır Atık Ekibi	"Resim yapmayı koyunları otlatırken öğrenmiştim. İlk zamanlar elimdeki değnekle toprağa eşitli şekiller çiziyordum…"	Sanata verilen önem ve bunun geliştirilerek olduğundan daha iyi hale getirilmesine gösterilen duyarlık ifade edilmiştir.
22	Doğaya Duyarlık	Anne Arı Neredeymiş?	"Kekik tarlası o kadar güzel kokuyordu ki, mmmm, mis gibi kokusunu içime çekerken şuracıkta biraz uyusam demiştim."	Doğa ile iç içe olmanın insan ruhu için etkisi, ruha iyi gelen yönü anlatılmıştır. Güzel bir koku koklamanın

				rahatlatıcı ve sakinleştirici etkisi anlatılmıştır. Böylece doğaya duyarlık ifade edilmiştir.
23	Sağlığa Duyarlık	Eyyüp Peygamberin Hikayesi	"Şifalı bir su çıktı. Eyyûb bu sudan içti ve yıkandı. Ne kadar hastalığı varsa, hepsi bir anda geçti. Bütün yaraları iyileşti. Bu Allah'ın bir mucizesiydi. Allah Eyyûb Peygamber'e şifa vermişti."	Sağlığın önemi ve sağlıklı olmayı Allah'tan istemek üzerinde durulmuştur. Hastalık ve sıkıntıyı verenin Allah olduğu gibi kişi üzerinden de kaldıracak olanın Allah olduğu ifade edilmiştir.
24	Kişiye Özgü Özelliklere Duyarlık	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammet	"Gözlerini yum da hayal et hadi! Saçları siyah ve dalgalıdır, Gözbebekleri simsiyahtır. Her zaman gülümser. Kalp kırmaz, güzel sözler söyler…"	Hz. Muhammet'in kişiye özgü özelliklerinin üzerinde durulmuş ve bu konuda çevresindeki insanlardan nasıl ayrıştığı, yaşadığı toplumda kendisinden emin olunan insan olarak anıldığı ifade edilmiştir.
25	Özgüvenli Olmaya Duyarlık	Tavşi ve Dostları	"Oltayı tek başına alıp gelebileceğini biliyorum."	Özgüvenli olmaya duyarlık üzerinde durulmuştur. Karaktere söylenen cümle, karakterin özgüvenini artırmaya yönelik bir masaj taşımaktadır. Bu sayede yapabileceğine olan inancı tazelenmiştir.
26	Özgürlüğe Duyarlık	Zeynep ve Domates Endülüs'te Kurtuba Camii	"Ben bu saraya köle olarak getirildim ama şimdi saraydaki en önemli görevlerden birinin başındayım dünyanın en büyük kütüphanesinden sorumluyum…"	Kölelik ve bunun insanı özgürlüğünden alıkoyan bir durum oluşu üzerinde durulmuştur. Özgürlüğü eline alan karakterin kişisel olarak gösterdiği gelişim ifade edilerek özgür olmanın önemi ifade edilmiştir.
27	Mesleklere Karşı Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Ebu Mahzure artık bir müezzin olmuştu. Ömrünün sonuna dek hep ezan okumuştu."	Müezzinlik mesleğinden bahsedilmiş ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Mesleği severek yapmak ve kişinin hayatının sonuna kadar devam ettirmesi mesleklere duyarlık için önemli bir örnektir.
28	Dürüst Olmaya Duyarlık	En Sağlam İp	"Allah'ın kendisini gördüğünü bilerek doğruluktan şaşmıyordu."	Allah'ın varlığı ile doğruluk ve dürüstlüğün aynı cümlede ifade edilmesi eserde iki farklı duyarlık kategorisine yer verildiği ve anlatı içinde

				birbirinden faydalanıldığını göstermektedir.
29	Kitap Okumaya Karşı Duyarlık	En Sağlam İp	"Dedesi ve büyükannesi Kur'anlarını ve dua kitaplarını en üst rafa koyarlardı."	Kitaplara gösterilen saygı ve sevgi görülmektedir. Fakat bahsedilen kitabın ana karakterin inanıcını temsil eden ve bu inanca dair ibadetleri içeren kitaba olan duyarlık ifade edilmiştir.
30	Ölüme Karşı Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Evet, ben de bir şehit çocuğuyum. Annem görev başındayken uğradığı bir saldırı sonrası vefat etti…"	Ölümün insanlığa verdiği katkı ve nihai amacının topluma faydalı olmak oluşu ifade edilmiştir. Aynı zamanda eserde ölümle tanışmış olan karakterin ölümü ifade ediş biçimi ve gösterdiği metanet ölüme duyarlık kategorisi için iyi bir örnektir.
31	Arkadaşlığa ve Dostluğa Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Belki de bizle yaşıt çocuğu vardır arkadaş oluruz, akşamları balkonda çekirdek çitleyip gırgır yaparız diye bir saniye içinde bir milyon hayal kurmuştum."	Arkadaşlığa ve dostluğa hevesli ve açık olma hali ifade edilmiştir. Ana karakterin yeni arkadaş edinmeye göstermiş olduğu heyecan arkadaşlığa duyarlık için iyi bir örnektir.
32	İnsan İlişkilerine Karşı Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Annem için yeni taşınan komşulara kek ve çay yapmak bir gelenektir."	Komşuluk ve insan ilişkilerine verilen önemin üzerinde durulmuştur. Bu önemin karakter üzerinde gelenekselleşmiş bir davranış oluşturduğu anlaşılmaktadır.
33	Umutlu Olmaya Karşı Duyarlık	En Sağlam İp	"Ya da yanlış bir şey yaptıklarında bile Allah'ın rahmetinden umut kesilmeyeceğini, Allah'ın günahları bağışladığını, çünkü O'nun Gafur ve Rahim olduğunu bilirler."	Allah'tan umut kesmemenin önemi üzerinde durulmuştur. Yalnızca Allah'tan dilenen yardım ve bağışlanmanın geleceğe dair umutla yaklaşmak, Allah'a olan güvenle yaşamak olarak değerlendirmek mümkündür.
34	Fedakâr Olmaya Duyarlık	Fesleğen Sokağı	"-Üzülmeyin arkadaşlar, dedi. Sırf içimizden biri karşı çıktı diye hayırlı işlerimizden vazgeçecek değiliz. Çeşme yapımına tez elden başlanacak, Cezmi	Fedakarlığın toplum nazarındaki önemi ve beklentisi üzerinde durulmuştur. İnsanların kullanımına bir eşya sunmanın Allah

			Efendi'nin üzerine düşen payı da ben ödeyeceğim."	katındaki durumu hayırlı iş olarak ifade edilmiştir. Hayırlı işin devam etmesine verilen önem fedakarlıkla belirtilmiştir.
35	İbadetlere Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Cennete giden yoldan ayrılmamasını, oruç tutmasını, namazlarında düzenli olmasını, gece namazı kılmasını, haramdan uzak durmasını, insanlar arasında daima adaletli davranmasını söylemiş."	Hz. Peygamber'in ibadetlere gösterdiği önem ve insanlar arasındaki adaletli tutumu üzerinde durulmuştur.
36	Ahirete Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Çünkü artık cennette onu bekleyen biri vardır. Bundan sonra geriye cennette sevdiğine kavuşmak için dua etmek ve güzel bir hayat yaşamak kalır."	Ahiret ve ölümden sonraki hayata hazırlık, o hayatta insanları bekleyen güzellikler ve dünyada kaybedilen yakınlar üzerinde durulmuştur.
37	Allah'a Güvene Duyarlık	En Sağlam İp	"Allah'ın ipine yani kitabına sarılan Müslümanlar, her durumda Allah'a sığınıyor, Rabbini ona ait yüce isimlerle tanıyor, peygamberini canından çok seviyor…"	Kulun Allah'a güvenmesinin ve insanların Allah'ın onları gördüğü bilinci ile hayatlarına devam etmesi üzerinde durulmuştur.
38	Şükretmeye Karşı Duyarlık	Eyyüp Peygamberin Hikayesi	"Rabbine böyle teşekkür eden bir kul olmaz mıydı? O'na şükretmekten vazgeçirmeliydi?"	Eyyüb (a.s)'ın kendisine gelen sıkıntı haline hala Allah'a şükretmesi anlatılmıştır.
39	Peygamberlere Duyarlık	Okulda Birtakım İşler Hz. Üsame'nin Hayatı	"Efendimizin yanında geçmiş. Hayatı ondan öğrenmiş. Doğruyu, yanlışı, sevgiyi, şefkati, ümmet olmayı, feda etmeyi, vatan sevgisini."	Çevresindeki insanlara hangi konularda ışık tuttuğu, örneklik gösterdiği ve liderlik ettiği ifade edilmiştir.
40	Temiz Olmaya Duyarlık	Camili Göl	"Bu kadar temiz kalabilen yerlerin hala olmasına şaşkındım."	Çevreyi temiz tutmaya verilmesi gereken önem ve çevrenin insan için değerli oluşu üzerinde durulmuştur.
41	Dua Etmeye Duyarlık	En Sağlam İp	"Allah'ın doksan dokuz ismi var ve Müslümanlar tıpkı Peygamber Efendimiz 'in (s.a.v.) yaptığı gibi bu isimlerle dua eder. Üstelik her isminin anlamını bilerek dua eder."	Allah'ın isimleri kullanılarak dua etmek anlatılmış, bu dua etme şeklinin de Hz. Peygamber'e ait olduğu ifade edilmiştir.
42	Kur'an-ı Kerim'e Duyarlık	En Sağlam İp	"Peygamberimizin en büyük mucizesi Kur'an-ı Kerim. Yani Allah'ın kitabı. Sözlerin en güzeli olan Allah'ın sözü ..."	Kur'an'ın kimin sözü olduğu, kimin kitabı olduğu ifade edilmiş, tanıtılmıştır. Söylenen ve söylenecek sözlerin en

				güzelinin Allah'a ait olduğu dile getirilmiştir.